

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Miha Tišler

Spodbujanje raziskovalno-razvojne dejavnosti s pomočjo strukturnih skladov v malih in srednje velikih podjetjih

Magistrsko delo

Ljubljana, 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Miha Tišler

Mentorica: red. prof. dr. Maja Bučar

**Spodbujanje raziskovalno-razvojne dejavnosti s pomočjo strukturnih
skladov v malih in srednje velikih podjetjih**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2015

Spodbujanje raziskovalno-razvojne dejavnosti s pomočjo strukturnih skladov v malih in srednje velikih podjetjih

Magistrsko delo se ukvarja s spodbujanjem raziskovalno-razvojne dejavnosti v malih in srednje velikih podjetjih s pomočjo strukturnih skladov Evropske unije. Ukrepi države so ključni pri določanju in usmerjanju raziskovalno-razvojne politike države, saj ustvarjajo in oblikujejo primerno inovacijsko okolje. Z vstopom Slovenije v Evropsko unijo leta 2004 so mala in srednje velika podjetja dobila možnost prijave na javne razpise, sofinancirane s strani Evropskega sklada za regionalni razvoj z namenom pridobitve evropskih sredstev za raziskave in razvoj. Namen magistrskega dela je analizirati rezultate in učinke finančnih sredstev, namenjenih malim in srednje velikim podjetjem, dodeljenih v okviru javnega razpisa Neposredne spodbude za skupne razvojno-investicijske projekte – RIP 09.

Ključne besede: mala in srednje velika podjetja, regionalna politika Evropske unije, raziskave in razvoj, javni razpis, razvojno-investicijski projekt

The encouragement of research and development activities based on structural funds within small and medium-sized enterprises

Master's thesis deals with encouraging research and development activities in small and medium-sized enterprises based on European Union structural funds. National instruments are key in determining and guiding research policy, as they are creating and shaping adequate innovation environment. Slovenia joined European Union in year 2004 and small and medium-sized enterprises were given a chance to apply to public tenders, cofinanced by European Regional Development Fund to acquire european funds for research and development. Master thesis purpose is to analyze results and effects of financial funds allocated to small and medium-sized enterprises by the public tender "Direct support for joint development and investment projects".

Keywords: small and medium sized-enterprises, European union regional policy, research and development, development and investment project

Kazalo vsebine

1 UVOD	9
1.1 OPREDELITEV PROBLEMA.....	9
1.2 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE IN HIPOTEZA	11
1.3 STRUKTURA.....	12
1.4 METODOLOŠKI PRISTOP	13
2 EKONOMSKA TEORIJA IN INOVACIJE	14
2.1 SCHUMPETER IN NEOSCHUMPETERJANCI	14
2.2 TEORIJA ENDOGENE RASTI	16
2.3 NACIONALNI INOVACIJSKI SISTEM	17
2.4 NACIONALNA INOVACIJSKA SPOSOBNOST	18
2.5 KONCEPT ODPRTIH INOVACIJ	19
3 REGIONALNA POLITIKA EVROPSKE UNIJE	21
3.1 RAZLOGI ZA NASTANEK REGIONALNE POLITIKE EVROPSKE UNIJE.....	22
3.2 RAZVOJ REGIONALNE POLITIKE EVROPSKE UNIJE.....	24
4 RAZISKOVALNO-RAZVOJNA DEJAVNOST V SLOVENIJI PO LETU 1991	27
4.1 GOSPODARSKO STANJE.....	27
4.2 RAZISKAVE IN RAZVOJ	28
4.2.1 Vlaganja v raziskave in razvoj.....	28
4.3 PODJETNIŠTVO IN INOVACIJE	30
4.3.1 Vlaganja zasebnega sektorja v raziskave in razvoj.....	30
4.4 DRŽAVNE POMOČI.....	32
4.4.1 Državne pomoči za raziskave in razvoj ter mala in srednje velika podjetja.....	33
4.4.2 Javni razpisi v obdobju 2001–2004	35
5 RAZISKOVALNO-RAZVOJNA DEJAVNOST V SLOVENIJI PO LETU 2004	38
5.1. GOSPODARSKO STANJE.....	38
5.2 RAZISKAVE IN RAZVOJ	39
5.3 MALA IN SREDNJE VELIKA PODJETJA.....	40
5.3.1 Vlaganje zasebnega sektorja v raziskave in razvoj.....	41

5.4 ENOTNI PROGRAMSKI DOKUMENT 2004–2006.....	41
5.4.1 Ukrepi Enotnega programskega dokumenta.....	42
5.4.2 Rezultati in učinki ukrepov Enotnega programskega dokumenta	43
5.5 OPERATIVNI PROGRAM KREPITVE REGIONALNIH RAZVOJNIH POTENCIALOV 2007–2013.....	44
5.5.1 Javni razpisi	46
5.5.2 Rezultati in učinki javnih razpisov	48
6 JAVNI RAZPIS »NEPOSREDNE SPODBUDE ZA SKUPNE RAZVOJNO- INVESTICIJSKE PROJEKTE – RIP-09«	51
6.1 REZULTATI IN UČINKI JAVNEGA RAZPISA RIP-09.....	54
6.1.1 Velikost nosilnih podjetij.....	55
6.1.2 Povprečna vrednost projekta.....	56
6.1.3 Povprečna vrednost subvencije.....	57
6.1.4 Število novih zaposlitev.....	60
7 PODJETJE INFINITUS, D. O. O.....	62
7.1 REZULTATI IN UČINKI JAVNEGA RAZPISA RIP-09.....	64
7.1.1 Čisti prihodki od prodaje	65
7.1.2 Število prodanih produktov	66
7.1.3 Število držav, v katere so bili prodani produkti.....	67
7.1.4 Število novo zaposlenih.....	69
7.1.5 Konzorcij podjetij	69
8 SKLEP.....	71
9 LITERATURA	74

Kazalo tabel

Tabela 2.1: Zaprte in odprte inovacije.....	20
Tabela 4.1: BIRR, izražen kot odstotek BDP.....	29
Tabela 4.2: BIRR, izražen kot odstotek BDP, Slovenija.....	30
Tabela 4.3: DRP 2001: Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti	36
Tabela 4.4: Javni razpis za MSP v obdobju 2001–2004	37
Tabela 5.1: Sredstva prednostnih nalog OP RR	45
Tabela 5.2: Javni razpisi prve prednostne naloge OP RR	47
Tabela 5.3: Rezultati javnih razpisov prve prednostne naloge OP RR	50
Tabela 6.1: Merila za ocenjevanje vlog javnega razpisa RIP-09	54
Tabela 6.2: Aktivnost 1 – razvojno-raziskovalne aktivnosti.....	58
Tabela 6.3: Aktivnost 2 – investicije.....	58
Tabela 7.1: Kazalec rezultata zaposlitve in učinka opravljenih FTE	69

Kazalo slik

Slika 7.1: SWOT analiza podjetja Infinitus, d. o. o.....	63
--	----

Kazalo grafov

Graf 4.1: Vlaganja zasebnega sektorja v R & R kot odstotek BDP, Slovenija	31
Graf 4.2: Financiranje poslovnega sektorja R & R	32
Graf 4.3: Državne pomoči v Sloveniji kot odstotek BDP	33
Graf 4.4: Državne pomoči za R & R kot odstotek BDP.....	35
Graf 5.1: BIRR kot odstotek BDP, širitev leta 2004	40
Graf 5.2: Vlaganja v R & R kot odstotek BDP, Slovenija	49
Graf 6.1: Velikost nosilnih podjetij.....	55
Graf 6.2: Povprečna vrednost projekta (v mio. EUR).....	56
Graf 6.3: Povprečna vrednost subvencije (v mio. EUR).....	57
Graf 6.4: Relativna vrednost subvencije glede na celotno vrednost projekta	59
Graf 6.5: Število novih zaposlitev	60
Graf 7.1: Čisti prihodki od prodaje (EUR).....	65
Graf 7.2: Število prodanih zunanjih LCD-sistemov.....	67
Graf 7.3: Število držav, v katere so bili prodani produkti.....	68

SEZNAM KRATIC

- ARRS – Javna agencija za raziskovalno dejavnost
- BDP – Bruto domači proizvod
- BIRR – Bruto domači izdatki za raziskave in razvoj
- DRP – Državni razvojni program
- DS – *Digital Signage* (digitalno znakovje)
- DZ – Državni zbor
- ECB – Evropska centralna banka (*European Central Bank*)
- EIB – *European Investment Bank* (Evropska investicijska banka)
- EEA – Enotni evropski akt (*Single European Act*)
- EGS – Evropska gospodarska skupnost
- EKUJS – Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad
- EPD – Enotni programski dokument 2004–2006
- ES – Evropska skupnost
- ESS – Evropski socialni sklad
- ESRR – Evropski sklad za regionalni razvoj
- EU – Evropska unija
- FIUR – Finančni instrument za usmerjanje ribištva
- FTE – *Full-Time Equivalent* (ekvivalent polne zaposlenosti)
- IMK – Inštitut za metalne konstrukcije
- JAPTI – Javna agencija Republike Slovenije za podjetništvo in tuje investicije
- LCD – *Liquid Crystal Display* (zaslon s tekočimi kristali)
- MF – Ministrstvo za finance
- MG – Ministrstvo za gospodarstvo
- MGRT – Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo
- MSP – Mala in srednje velika podjetja
- MVZT – Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo
- NIS – Nacionalni inovacijski sistem
- NRP – Nacionalni raziskovalni program
- NSRO – Nacionalni strateški referenčni okvir
- OECD – *Organisation for Economic Co-operation and Development* (Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj)

- OOHA – *Out-of-home Advertising* (zunanje oglaševanje)
- OP RR – Operativni program krepitve regionalnih razvojnih potencialov
- PIFI – Program instrumentov finančnega inženiringa
- RIP – Razvojno-investicijski projekt
- RIP-09 – Javni razpis Neposredne spodbude za skupne razvojno-investicijske projekte
- RS – Republika Slovenija
- R & R – Raziskave in razvoj
- SGRS – Strategija gospodarskega razvoja Slovenije
- SPS – Slovenski podjetniški sklad
- SRS – Strategija razvoja Slovenije
- SURS – Statistični urad Republike Slovenije
- SVLR – Služba vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko
- TIA – Tehnološka agencija Slovenije
- UMAR – Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj
- ZDA – Združene države Amerike

1 UVOD

1.1 OPREDELITEV PROBLEMA

Na podlagi endogenih teorij razvoja (Bučar 2001) ugotavljam, da je gospodarski uspeh v tesni povezavi z možnostmi, ki jih ima določeno okolje za konstanten dostop do inovacij in tehnološkega razvoja. Vzpostavitev nacionalnega/regionalnega inovacijskega sistema pomembno vpliva na ustrezno raziskovalno dejavnost, tehnološki razvoj in inovacije (Freeman in Lundvall 1988). Slednje niso zgolj tehnične, produktne in procesne, temveč sodobna teorija inovacij pripozna tudi organizacijske, vodstvene, komercialne ter oblikovalske (Moussis 1999, 155–156). S krepitvijo inovacijskih sposobnosti znotraj nacionalnega/regionalnega inovacijskega sistema se takemu gospodarskemu območju zagotavljajo pogoji za dvig konkurenčnosti in dolgoročen trajnostni razvoj. Kljub temu da endogena teorija sledi izhodiščem neoklasične teorije in prisega na tržne zakonitosti, prav na področju spodbujanja tehnološkega razvoja in inovacij poziva državo, da ustrezno podpre nacionalno in regionalno podjetniško okolje. Zgolj trg sam ne zagotavlja ustrezne dinamike razvoja, še posebej ne v manj razvitih regijah. Slednjega se je vse od začetka razvoja integracije zavedala tudi ES (Evropska skupnost),¹ ki je v svojih temeljnih dokumentih, kot sta Maastrichtska oz. pogodba o EU (1992)² ter Amsterdamska pogodba (1997),³ izpostavila vsesplošen skladen razvoj z dejavnostmi, ki krepijo ekonomsko in socialno kohezijo ter zmanjšujejo neskladje med stopnjami razvitosti različnih regij in podeželja (Bache 1998; Lajh in Kajnc 2009).

Regionalno politiko⁴ sestavljajo razvojne aktivnosti, programi in ukrepi države, lokalnih skupnosti in drugih nosilcev organiziranih interesov na regionalni ravni,

¹ Termin ES bo v delu uporabljen samo na mestih, kjer bo nujno razlikovanje med ES in EU (Evropska unija), sicer se bom v magistrskem delu vseskozi nanašal na termin EU, četudi bo šlo za obdobje pred Lizbonsko pogodbo, ko je bilo dejansko govora o ES. Termin EU bo v delu uporabljen kot splošno poimenovanje povojne integracije evropskih držav, ki v času pisanja pričujočega dela šteje 28 držav članic. Na nekaterih mestih bom za večjo koherentnost teksta uporabil tudi izraz Unija.

² *Pogodba o Evropski uniji – Treaty on European Union*. Sprejeta s strani Evropskega sveta 7. februarja 1992 v Maastrichtu, v veljavi od 1. novembra 1993. Dostopno prek: http://www.evropa.gov.si/fileadmin/dokumenti/dokumenti/EU/Pravni_red/maastricht.pdf (4. junij 2014).

³ *Amsterdamska pogodba – Amsterdam Treaty*. Podpisana 2. oktobra 1997 v Amsterdamu, v veljavi od 1. maja 1999. Dostopno prek: http://www.evropa.gov.si/fileadmin/dokumenti/dokumenti/EU/Pravni_red/amsterdam.pdf (4. junij 2014).

⁴ Na tem mestu je potrebna razjasnitev pojmov, kot so: kohezijska, strukturna ter regionalna politika. Kohezijska politika je skupek politik na ravni EU, ki stremijo h gospodarski, socialni in teritorialni konvergenci na ravni EU. Strukturna politika je politika zastavitve in upravljanja s ključnimi mehanizmi, tj. strukturnimi skladi za doseganje cilja kohezije. Regionalna politika je usmerjena na konvergenco zaostalih regij, kamor spadajo regije, ki dosegajo zgolj 75 % povprečnega BDP (bruto

koordiniranih in sofinanciranih s strani EU (Stephen 1992; Lajh 2005). Leta 1975 je bil ustanovljen Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR), vendar s tem še ne moremo govoriti o strukturi politiki. Za aktivnosti ESRR je bil v prvih letih po ustanovitvi namenjen premajhen delež sredstev proračuna ES, da bi sklad lahko imel pozitivne učinke na razvoj politike. V 80. letih se je pomembnost regionalne politike povečevala in v ospredje so bili vse pogosteje postavljeni regionalni razvojni cilji (Bourne 2002, 278–293; Mrak 2004). Na začetku 90. let je sledila pomembna sprememba v pojmovanju in dojetju te politike, saj se je delež v proračunu EU dvignil na 25 %. V pretekli finančni perspektivi 2007–2013 je delež, namenjen regionalni politiki, predstavljal že več kot tretjino sredstev proračuna EU (Bučar in drugi 2007).

Spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti je ena od osrednjih politik Slovenije od osamosvojitve dalje (Bučar in drugi 2012; Murn in drugi 2009). Navkljub temu so slovenska podjetja po tehnološki plati v povprečju zaostajala za evropskimi. Med različnimi vzroki za takšno stanje je bilo na prvem mestu pomanjkljivo vlaganje v raziskovalno in razvojno dejavnost na ravni podjetij in države. Ob tem je bila prisotna neustrezna pozornost makroekonomistov, ki so vodili ekonomsko politiko države, do tehnologije in pomena, ki ga ima tehnološki razvoj za gospodarski razvoj v celoti (Bučar 2001). Izdatki za raziskave in razvoj (R & R) v Sloveniji so med letoma 1993–2000 naraščali prepočasi, da bi se lahko hitreje približali povprečju EU. Še bolj smo zaostajali za tehnološko najnaprednejšimi državami, ki so v 90. letih zelo dinamično povečevale vlaganja (Bučar in Stare 2003). Za zgled lahko vzamemo Finsko, ki je po podatkih UMAR (Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj) v R & R vlagala 3,3 % BDP, medtem ko je Slovenija vlagala v povprečju 1,54 % BDP (UMAR 2004). Skladno s tem je nastajal velik razkorak med sredstvi, potrebnimi za zahtevne in obširne projekte podjetij, na eni strani, ter med razpoložljivimi sredstvi, ki so jih imela na voljo ministrstva, na drugi strani. Takšno stanje je vodilo v šibko inovativnost slovenskih podjetij, ki se je zrcalila v zmanjšani konkurenčni sposobnosti (Bučar 2001).

Z vstopom Slovenije v EU leta 2004 je Slovenija postala del skupnosti, katere eden izmed pglavitnih ciljev predstavlja gospodarski razvoj in konkurenčnost držav članic. Osnovni principi, na katerih temelji Unija, so trajnostni razvoj, višja gospodarska rast, konkurenčnost podjetij in višja stopnja zaposlenosti (Allan 2005, 213–214). Po letu 2004 se je

domači proizvod) na ravni EU in regije z gostoto prebivalstva, manjšo od 8 prebivalcev na kvadratni kilometer. Ob tem je regionalna politika osrednja kohezijska politika na ravni EU (Mrak 2004). Izhajajoč iz slednjega, bom za potrebe naloge uporabljal izraz regionalna politika.

v Sloveniji konstantno povečeval odstotek BDP, namenjen za R & R, in je konec leta 2013 znašal 2,59 % (SURS – Statistični urad Republike Slovenije 2014; Eurostat 2014a). Slednji podatek Slovenijo postavlja na nivo najrazvitejših držav EU-28, kot sta Velika Britanija in Belgija. V omenjenem obdobju je Slovenija relativno velik del sredstev, pridobljenih iz strukturnih skladov,⁵ usmerjala v spodbujanje raziskovalno-razvojne dejavnosti tako v javnih institucijah kot tudi v podjetjih (DZ RS – Državni zbor Republike Slovenije 2011).

V magistrskem delu se osredotočam na finančne spodbude za R & R v malih in srednje velikih podjetjih (MSP),⁶ kjer v ospredje postavljam spremenjen pristop do politike spodbujanja razvoja raziskovalnih kapacitet v gospodarstvu. V pričujočem delu analiziram spremembe v inovacijski politiki, ki so se zgodile po vstopu Slovenije v EU. Glavni poudarek bo na uvedbi novih instrumentov, sofinanciranih s strani ESSR, ki so omogočili podjetjem črpanje finančnih sredstev za raziskovalno-razvojne projekte. Kot pravi Kuret (2012, 52), lahko učinkovito vladno delovanje definiramo kot uspešno zgolj takrat, ko je usmerjeno v spremembe in prilagoditve institucionalnega okvira sistema inovacij, po poti, ki izboljšuje inovacijsko učinkovitost v gospodarstvu in družbi.

1.2 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE IN HIPOTEZA

Temeljno raziskovalno vprašanje je: Katere so spremembe in novosti v ukrepih spodbujanja raziskovalno-razvojne dejavnosti v Sloveniji, ki jih prvič zasledimo v primeru javnih razpisov, sofinanciranih s strani ESSR, v okviru operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov (OP RR) za obdobje 2007–2013? Postavljam si naslednja podvprašanja, ki bodo pomagala pri odgovoru na zastavljeno raziskovalno vprašanje. Prvo podvprašanje se glasi: Katere so glavne značilnosti ukrepov, usmerjenih v inovacije in razvoj v MSP pred in po vstopu Slovenije v EU? Analiziral bom strukturo in trend višine sredstev, namenjenih za R & R, ter karakteristike javnih razpisov v Sloveniji pred letom 2004 in

⁵ Uredba Sveta št. 1260/1999 o splošnih določbah strukturnih skladov ureja splošen okvir delovanja strukturnih skladov EU. Na podlagi 159. čl. Pogodbe o ustanovitvi ES med strukturne sklade štejemo ESSR, ESS (Evropski socialni sklad) in EKUJS (Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad). Na podlagi Uredbe Sveta št. 1260/1999 se k skladom šteje tudi FIUR (Finančni instrument za usmerjanje ribištva). V splošni Uredbi je opredeljeno, da morajo Evropska komisija in države članice EU skupaj zagotavljati usklajene aktivnosti vseh skladov z drugimi dejavnostmi Skupnosti in politikami (Lajh 2006, 110).

⁶ V sklopu opredelitve MSP se kot mikro podjetja opredeljujejo podjetja, ki imajo manj kot 10 zaposlenih in letni promet in/ali letno bilančno vsoto, ki ne presega 2 milijona EUR. Med mala podjetja štejemo tista z več kot 10 in manj kot 50 zaposlenimi in letnim prometom in/ali letno bilančno vsoto, ki ne presega 10 mio. EUR in je večja od 1 mio. EUR. Med srednja podjetja štejemo podjetja, ki imajo več kot 50 in manj kot 250 zaposlenih in letni promet, ki ne presega 50 mio. EUR in/ali letno bilančno vsoto, ki je višja od 10 mio. EUR in ne presega 43 mio. EUR (Spirit 2009e).

kasneje. V nadaljevanju bom predstavil rezultate in učinke izvajanih instrumentov ter njihov vpliv na slovensko podjetniško okolje. Dodatno bom odgovoril tudi na drugo raziskovalno podvprašanje: Kakšni so bili rezultati in učinki novega instrumenta, imenovanega razvojno-investicijski projekt (RIP), namenjenega MSP po vstopu Slovenije v EU? Preveril bom, ali je nova oblika spodbujanja raziskovalno-razvojnih kapacitet na podlagi razpisanih RIP za MSP primerna in je imela pozitivne učinke na njihovo poslovanje. Konkretno rezultate in učinke bom analiziral na podlagi finančnih spodbud na nivoju posameznega podjetja.

Hipoteza se posledično glasi: Javni razpis za RIP, namenjen MSP in sofinanciran s strani ESSR, uveljavlja nov pristop k sofinanciranju raziskovalno-razvojnih kapacitet v gospodarstvu in tako prispeva k izgradnji inovacijske sposobnosti slovenskih podjetij.

Cilj magistrskega dela je predstaviti spremembo v raziskovalno-razvojni politiki Slovenije po vstopu v EU leta 2004, ki se v praksi pokaže z razvojem instrumenta, imenovanim RIP. Primarno želim s pomočjo analize rezultatov in učinkov dodeljenih finančnih spodbud na primeru konkretnega podjetja pokazati, da gre za kakovosten in učinkovit premik glede na intenzivnost inovacijske politike z uporabo strukturnih skladov.

1.3 STRUKTURA

V prvem, teoretičnem delu bom predstavil konceptualni okvir razvojno inovacijske politike na podlagi relevantnih ekonomskih teorij. Med drugim bom predstavil t. i. teorijo Schumpeterjancev (Bučar in Stare 2003), teorijo dolgih valov (Bučar 2001), teorijo endogene rasti (Mankiw 1995; Romer 1994), koncept nacionalnega inovacijskega sistema (Lundvall 2007), pristop, osredotočen na nacionalno inovacijsko sposobnost (Furman, Porter in Stern 2002), ter koncept odprtih inovacij (Chesbrough 2007). V naslednjem poglavju bom obravnaval regionalno politiko EU, kjer bom opredelil politične in ekonomske razloge za njen nastanek. Predstavljen bo razvoj politike, ki je bil determiniran s širitvami Unije na nove, revnejše in manj razvite države članice na eni strani ter željo in prizadevanji po tesnejšem sodelovanju na različnih področjih na drugi strani. V četrtem poglavju bom predstavil stanje raziskovalno-razvojne dejavnosti ter podjetništva v Sloveniji po letu 1991. Osredotočil se bom na višino in strukturo vlaganja v R & R ter vlogo državnih pomoči. Glavni poudarek bo na analizi javnih razpisov, objavljenih s strani ministrstva za gospodarstvo (MG), ter njihovih rezultatih in učinkih na poslovanje podjetij ter širše družbeno okolje. V petem poglavju bom

najprej predstavil stanje raziskovalno-razvojne dejavnosti in podjetništva po vstopu Slovenije v EU. Nato bom analiziral rezultate in učinke Enotnega programskega dokumenta (EPD) iz leta 2004 ter NSRO (Nacionalni strateški referenčni okvir), kot dva ključna strateška dokumenta, ki prioritizirata sofinanciranje R & R v MSP. Na podlagi lastnih izračunov bo podana natančna analiza vseh relevantnih javnih razpisov v okviru prve prednostne naloge OP RR, ki nam bo ob tem dala odgovor glede specifične narave instrumenta RIP. V zaključku poglavja bodo predstavljeni tudi rezultati in učinki vseh obravnavanih javnih razpisov. V šestem poglavju sledi analiza javnega razpisa za skupne RIP, ki se razlikujejo od primerljivih predhodnih razpisov ter predstavljajo drugačen pristop in pomembno spremembo pri raziskovanju kapacitet v gospodarstvu. V sedmem poglavju bo predstavljena kvalitativna študija primera podjetja Infinitus, d. o. o., ki je bilo upravičeno do finančnih sredstev v okviru javnega razpisa »Neposredne spodbude za skupne razvojno-investicijske projekte – RIP 09«, ki ga je izvajala Javna agencija za tehnološki razvoj Republike Slovenije (skrajšano: Tehnološka agencija Slovenije – TIA). Osredotočil se bom na značilnosti in poslovne rezultate podjetja Infinitus, d. o. o., pred, med in po zaključku projekta. Subvencija na podlagi evropskih sredstev je namreč imela eno izmed ključnih vlog pri razvoju produkta in uspešni zgodbi podjetja. Na koncu, še pred sklepnimi ugotovitvami, pa bom opredelil vlogo javnih razpisov, kot so RIP, za širšo družbeno tako nacionalno kot evropsko korist.

1.4 METODOLOŠKI PRISTOP

Proučevanje spodbud, namenjenih MSP, v okviru inovacijske politike Slovenije zahteva preplet kvalitativnega in kvantitativnega pristopa. Kvalitativne podatke bom pridobil iz primarnih virov (mednarodne pogodbe, uredbe, strateški dokumenti na nacionalni in evropski ravni, zakoni), sekundarnih virov (monografije in zborniki, strokovni članki, strokovne študije), primerjalne analize instrumentov pred in po vstopu Slovenije v EU ter s pomočjo študije primera podjetja Infinitus, d. o. o. V okviru slednje analize bo izveden polstrukturiran družboslovni intervju s predstavnikoma konzorcijskih podjetij. Kvantitativne podatke bom pridobil iz primarnih (uradne statistike, letna poročila) in sekundarnih virov (vladne in strokovne študije). Magistrsko delo bom razdelil v teoretični del in študijo primera.

Metoda bo primarno opisna oz. deskriptivna. Cilj je ugotoviti spremembe v raziskovalno-razvojni politiki države, ki jih prinaša vstop Slovenije v EU. Prvi del dela bo predstavljala analiza spodbud v obdobju med letoma 1991–2004, drugi del pa v obdobju po priključitvi evropski integraciji leta 2004. Glavni poudarki drugega dela bodo dodatno

ovrednoteni na podlagi študije primera. V zadnjem, sklepnem delu bom ugotavljal, ali so razvojno investicijski ukrepi, ki uvajajo specifične novosti, ustrezni za doseganje ciljev slovenske politike razvoja in so skladni s pristopi politike na evropski ravni.

2 EKONOMSKA TEORIJA IN INOVACIJE

Vloga posameznih akterjev znotraj inovacijskega procesa in njihov vpliv na inovacijsko in gospodarsko politiko razvitih držav sta definirana na podlagi različnih ekonomskih teorij. Slednje predstavljajo osnovo in teoretična izhodišča za delovanje države in njenega podjetniškega sektorja. Poleg tega imajo vpliv na konceptualna izhodišča inovacijske politike in oblikovanje specifičnih ukrepov, s katerimi poskušajo države spodbuditi inovacijsko dejavnost (Bučar in Stare 2003).⁷

V poglavju bom opredelil pomen inovacij in tehnološkega razvoja z vidika posameznih ekonomskih teorij. Osredotočil se bom na makroekonomske teorije, saj proučujem ukrepe na nacionalni ravni, namenjene spodbujanju gospodarskega in družbenega razvoja države. Vsekakor bi bile za analizo primerne tudi mikroekonomske teorije, saj proučujem instrumente, namenjene spodbujanju inovacij na ravni posameznega podjetja, vendar se primarno osredotočam na ukrepe državne ravni. Razumevanje ekonomskih teorij mi bo v nadaljevanju magistrskega dela omogočalo boljše in lažje razumevanje novosti ukrepov raziskovalno-razvojne dejavnosti v Sloveniji, kar predstavlja temeljno raziskovalno vprašanje magistrskega dela. Opisa ekonomske teorije in inovacij ne pričujem s teorijo klasikov (Adam Smith, David Ricardo, Karl Marx), ki so tehnološki napredek izrecno vezali na napredek v industrijski proizvodnji (Bučar 2001, 200–201), temveč s teorijo modernejšega časa Josepha Schumpetra, ki je prvi, ki je v ospredje procesa inovacij postavil posameznika.

2.1 SCHUMPETER IN NEOSCHUMPETERJANCI

Za Schumpetra predstavlja tehnologija ključno vodilo rasti ter inovacija oz. tehnični napredek bistveni vir dinamike kapitalističnega razvoja. Najpomembnejši subjekt procesa

⁷ Inovacije niso opredeljene zgolj tehnološko, temveč tudi ekonomsko. Podjetnik oz. podjetništvo sta temeljna za proces tehnološkega razvoja, saj uvajata inovacije v gospodarsko prakso. Z vidika gospodarskega razvoja je uvajanje inovacij ključnega pomena, če upoštevamo, da gre za majhno državo, ki še ni razvita. Razpoložljivost neizkoriščene domače tehnologije je velika, tako da je glavni problem, kako razpoložljive in potencialne inovacije uvesti v gospodarstvo. Raven podjetništva neke države lahko merimo s številom podjetij na prebivalca oz. s stopnjo rasti števila podjetij. Države z razvitejšim podjetništvom hitreje kot druge uresničujejo poslovne priložnosti in ustvarjajo dodano vrednost in so zato sposobne več in učinkoviteje investirati ter posledično dosegajo hitrejšo gospodarsko rast (Potočnik, Senjur in Štiblar 1995, 90).

gospodarskega razvoja je človek, katerega ključna lastnost je podjetništvo (Freeman 1988). Schumpeter je že v svojem prvem delu *Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung* iz leta 1911 poudaril pomen posameznika in podjetja, katerima pripadata vloga ter možnost, da si na trgu s svojimi odkritji zagotovita monopolno rento (McCrow 2007). Razvoj in tehnološki napredek sta odvisna od raziskovalnih naporov individualnih podjetij, ki si prizadevajo pridobiti (vsaj začasni) monopolni položaj na trgu in s tem (vsaj začasno) monopolno rento (Schumpeter 1934, 86). Pridobitev slednje pomeni (vsaj začasno) monopolno moč, ki v podjetju predstavlja primarno fazo, ko lastniki in management lahko razmišljajo o investiranju v razvoj. V sekundarni fazi imajo slednji možnost nameniti določeno stopnjo dohodka za raziskave v smeri razvoja podjetja, lastnih produktov ali prototipov (Silverberg in Verspagen 1994).⁸

Shapiro in Varian (1999) izpostavljata problem zadostnih finančnih sredstev, s katerim se soočajo majhna podjetja, saj slednja v primerjavi z večjimi podjetji težje pridobijo patentno zaščito za svoje produkte. Patentna zaščita predstavlja enega izmed ključnih orodij za doseganje monopolnega položaja na trgu. Schumpeter (1934, 65) ob tem pravi, da manjša podjetja navkljub problemom s pridobitvijo patentne zaščite relativno veliko investirajo v nove izume. Vedno znova si želijo na trgu nastopiti z izboljšanimi in novimi proizvodi, ki so v manjši meri plod njihovih lastnih raziskav. V primeru majhnih podjetij temelj inovacij predstavljajo eksogena znanost in zunanje invencije, ki jih podjetje uvaja v svoj proizvodni proces brez lastnega razvoja. Takšno stanje je vzpostavljeno zaradi odsotnosti raziskovalno razvojnih oddelkov, pomanjkanja ustreznih kadrov ter potrebnih finančnih sredstev (Freeman 1997). Poleg finančnih sredstev je izrednega pomena t. i. družbena klima, v kateri podjetja delujejo. Pojem družbene klime determinira celotno družbeno, politično in socio-psihološko okolje, ki lahko spodbuja in nagraduje podjetniške dosežke ali pa ima do njih odklonilen odnos. Ustreznejša kot je za podjetniško dejavnost družbena klima, bolj dovzetna in uspešna bodo podjetja pri iskanju in uvajanju invencij (Bučar 2001).

⁸ Schumpetrovo razumevanje konkurence se zrcali skozi njegovo prepričanje, da je dolgoročni razvoj kapitalističnega gospodarstva bolj odvisen od inovacij kot od nemotenega delovanja ravnovesja, ki ga proučuje neoklasična teorija. Schumpeter v ospredje sodobnih gospodarstev ne postavlja cenovne konkurence, ker je zanj pomembnejša konkurenca, ki temelji na procesu uvajanja in širitve inovacij (Sušjan, 1995, 104). V primerjavi z drugimi ekonomisti, ki so prepričani, da je popolna konkurenca edini generator gospodarske rasti in tehničnega napredka, je Schumpeter menil, da monopol ne zmanjšuje stopnje tehničnega napredka, gospodarske rasti in spodbud za inovacijsko dejavnost (Ilič 2001, 37).

Schumpetrovi nasledniki, t. i. neoschumpeterjanci,⁹ so razvili in zagovarjali teorijo dolgih valov. Slednja v ospredje postavlja vpliv tehnoloških sprememb na gospodarski razvoj ter s tem povezane družbeno institucionalne spremembe. Teorija uvede pomen prevladujočih vzorcev družbenega vedenja in obstoječe institucionalne strukture za prehod v t. i. novo tehno-ekonomsko paradigmo. Predstavlja kombinacijo med seboj povezanih proizvodnih, organizacijskih in upravljavskih inovacij, ki omogočajo bistveno povečanje produktivnosti na vseh področjih gospodarske dejavnosti (Freeman in Perez 1988, 48). Oblikovanje nove tehno-ekonomske paradigme ima ciklične značilnosti, ki potrjujejo model dolgih valov. Bistvena je difuzija inovacije oz. naval podjetnikov, ki kot imitatorji želijo zajeti del nadpovprečnega profita, ki ga ponuja nov proizvod ali storitev. Naval spodbudi investicije, katerim sledi povečano povpraševanje po komponentah in delu. V nadaljevanju zaznamo splošen ekspanzijski vpliv na celotno gospodarstvo in v tej fazi se val dviga. V naslednji fazi povpraševanje po delu poveča stroške dela, kateremu sledi inflacija ter zmanjšanje profitne stopnje. Sledi sprememba iz stanja investiranja v varčevanje. Nastalo stanje povzroči, da so proizvodne kapacitete nepopolno zasedene, nezaposlenost se povečuje in v tej fazi gre val navzdol (Bučar in Stare 2003, 26–27).

2.2 TEORIJA ENDOGENE RASTI

Namen teorije endogene rasti je pojasniti dejavnike gospodarske rasti. Vodilni avtorji teorije endogene rasti (Lucas, Romer, Mankwin, Barros, Arrow Grossman, Helpman, Aghion, Howitt, Jones) se osredotočajo na vprašanje vloge in vpliva endogenih (notranjih) dejavnikov ekonomskega sistema na gospodarsko rast (Romer 1994).¹⁰ Pack (1994, 55) pri tem izpostavlja problem izbire in določitve virov rasti. V posameznem sektorju ali posebej v vsaki državi obstaja vrsta dejavnikov, ki vplivajo na rast in produktivnost tako prek medsebojne interakcije kot tudi individualno.

Teorija odkriva ozadje odločitev zasebnega in javnega sektorja za inoviranje ob predpostavki, da je gospodarska rast endogeni rezultat ekonomskega sistema in ne rezultat

⁹ Ločimo dva pristopa: enega je razvil Mensch, drugega, bolj znanega, pa Freeman, Clark in Soete (Freeman in Perez 1988, 48).

¹⁰ Endogene teorije in modeli, ki izhajajo iz njih, so postali ena izmed bistvenih podlag razvitim državam za aktivno vodenje politike na področju inovacij in raziskovalno-razvojne dejavnosti s ciljem čim večjega razvojno-gospodarskega izplena. Hkrati avtorji opozarjajo, da mora biti vmešavanje države omejeno: ne sme si dovoliti takšnega povečevanja davkov zasebnemu sektorju, da bi destimuliralo zasebne naložbe (Barros A. R. 1993, 531–558).

nekih zunaj sistema delujočih sil (Romer 1994).¹¹ Država predstavlja subjekt, ki v fazi razvoja z intervencijami in ukrepi popravlja anomalije trga in skrbi za njegov dolgoročen razvoj. Pravica in dolžnost države je usmerjati in spodbujati R & R tako s svojimi naložbami kot tudi s stimuliranjem zasebnih naložb. Kot pravita Grossman in Helpman (1994, 34), večina tehnološkega razvoja zahteva zavestno vlaganje sredstev profitno motiviranih zasebnih podjetij ali podjetnikov. Zasebne naložbe prinašajo poleg neposrednega donosa zasebnemu investitorju tudi širšo družbeno korist. Mednje sodijo vlaganja v izobraževanje, ki prinašajo posredno korist družbi (izboljšuje se raven človeškega kapitala), ter naložbe v raziskovalno-razvojno dejavnost, ki posredno pomagajo širiti skupni fond znanja. Bučar in Stare (2003) pravita, da zaradi prelivanja¹² znanja pri naložbah v znanje ni mogoče zajeti vseh učinkov – dobičkov, saj imajo nekateri izmed njih širši pomen. V večini trg sam ni zadosten motivator za naložbe v znanje in je nujna dodatna aktivnost države, da spodbuja naložbe v R & R.

2.3 NACIONALNI INOVACIJSKI SISTEM

Glavni argument avtorjev koncepta nacionalnih inovacijskih sistemov (NIS), kot so Lundvall, Nelson, Freeman in Soete, je, da stopnja inovacijske dejavnosti ni odvisna zgolj od ustvarjanja in posedovanja znanja na podlagi R & R. Glavni poudarek NIS je učinkovitost prenosa znanja, pridobljenega v podjetjih, oziroma razpršitev le-tega na celotno gospodarstvo prek ustrezne podjetniške infrastrukture (Bučar in Stare 2004). Ena najbolj uporabljenih definicij NIS, ki jo je zagovarjal Stanley Metcalfe (1995, 410), pravi: »NIS tvori niz specifičnih institucij, ki skupno in posamično prispevajo k razvoju in difuziji novih tehnologij, in zagotavlja okvir, znotraj katerega vlade oblikujejo in izvajajo svojo politiko, ki vpliva na inovacijski proces. Tako je to sistem med seboj povezanih institucij za ustvarjanje, hranjenje in prenos znanja, sposobnosti in artefaktov, ki definirajo nove tehnologije.«

Za uspešno delovanje inovacijskega sistema je temeljna fleksibilnost povezav ter kontinuirano formiranje novih mrež, ki sledijo nastajanju novih tehnologij. Ne nazadnje je pomembna tudi integrirana in koordinirana politika, ki se s svojimi ukrepi vedno znova prilagaja novim povpraševanjem. Za intervencijo države je dovolj prostora na področju izboljšav omrežja nacionalnega raziskovalnega in inovacijskega sistema tudi prek ustanavljanja in sofinanciranja ustreznih povezovalnih institucij (Bučar in Stare 2003).

¹¹ Teorija endogene rasti ponuja oblikovalcem gospodarske politike več kot le standarden neoklasični recept, tj. več varčevanja in več izobraževanja. Opredeljuje davčne olajšave za zasebne raziskave, učinke državnih nakupov, zaščito intelektualne lastnine, mehanizme za izbiro raziskovalnih področij, ki naj jih financira država, ter stroške in koristi državne tehnološke politike (Romer 1994, 21).

¹² V angl. »spill-over«.

Lundvall (2007) kot ključna elementa inovacijskega sistema navaja vsa podjetja (gospodarski oz. poslovni podsistem) in organizacije, ki pripadajo bazi znanja (raziskovalni podsistem), katera predstavljata temelj širšega ekonomskega okolja. Slednjega v prvi vrsti definirajo dostopnost podjetij do finančnih virov in ukrepi javnih politik za spodbujanje inovacij, v drugi fazi pa vprašanja izobraževanja, končnega povpraševanja ter potrošniški vzorci.

V praksi sta se razvila dva različna pogleda na NIS – ožji in širši. V širšem pogledu je inovacija pojmovana kot kontinuiran kumulativni proces, ki vključuje tako radikalne kot inkrementalne inovacije, kakor tudi difuzijo, absorpcijo in uporabo inovacij. Ključen proces v širšem konceptu, ki je pretežno analitičen, je učenje v vsakodnevem ekonomskem življenju. V ožjem konceptu, ki je bolj organizacijski, se NIS opredeljuje v okviru formalnih organizacij in javnih institucij, kot so javne raziskovalne organizacije, agencije za financiranje, patentna zaščita in podobno. Slednji pristop je najbolj pisan na kožo pripravljalcem in izvajalcem ukrepov javnih politik (Hauknes 1999). Na sorazmerno neuspešnost usmeritve na ozko definiran sistem opozarjajo zgledi držav v tranziciji, med njimi tudi Slovenije, v katerih se je v 90. letih oblikovalo kar nekaj različnih institucij za sodelovanje med raziskovalno (pretežno javno) sfero in gospodarstvom. Na žalost to ni vplivalo na dodatne spodbude za rast inovacij ter izboljšanje inovacijske kulture (Bučar 2001).

2.4 NACIONALNA INOVACIJSKA SPOSOBNOST

Koncept nacionalne inovacijske sposobnosti združuje in dopolnjuje tri različne teoretske pristope: koncept NIS, endogene teorije rasti in teorije grozdov Porterja.¹³ Za slednjega je ključno nacionalno okolje, ki pomembno vpliva na raziskovalno-razvojno produktivnost (Zajc 2012, 18). Preplet treh konceptov predstavlja temelj vsake inovacijske dejavnosti, katere bistvene lastnosti so: konkretno inovacijsko okolje v grozdih, inovacijska infrastruktura države¹⁴ ter kvaliteta povezav med njima (Romer 1990). Kot pravita Porter in Stern (2002, 1–2):

¹³ Porter (1998, 179) definira grozd kot geografsko koncentracijo neformalno povezanih podjetij, ponudnikov storitev, specializiranih dobaviteljev, podjetij iz sorodnih dejavnosti in institucij na določenem področju, znotraj katerega sočasno prihaja do sodelovanja in konkuriranja. Avtor definira pet vzrokov za nastanek grozda: a) zgodovinske okoliščine in izkušnje, b) nenavadno in zahtevnejše povpraševanje, c) obstoj dobaviteljev in povezanih industrij, d) inovativna podjetja ter e) naključni dogodek (Porter 1998, 83–84).

¹⁴ Skupna inovacijska infrastruktura vključuje kumulativno tehnološko zahtevnost in finančne ter človeške vire, ki so na razpolago za R & R.

Inovacije nastajajo iz iniciativ zasebnega sektorja, kljub temu pa je raziskovalno-razvojna produktivnost podjetij v določeni državi pomembno oblikovana s strani lokalnih ukrepov javnih politik in narave lokalnih institucij. Inovacijski izloček¹⁵ je torej odvisen od strategij zasebnega sektorja in ukrepov javnih politik, ki jih oblikuje javni sektor. To postavitev faktorjev smo poimenovali nacionalna inovacijska sposobnost – stopnja, do katere država nudi ugodno okolje za inovacije, ki so na svetovni tehnološki ravni.

Nacionalna inovacijska sposobnost države je sposobnost države (politične in gospodarske tvorbe), da dolgoročno proizvaja in trži tok inovativnih tehnologij. Osnovo predstavlja prepleten niz investicij, politik in usmerjenih virov, ki so temelj proizvodnje novih tehnologij (Bučar in Stare 2003). Romer (1990) pravi, da gre pri tem za razvoj novih tehnologij in ukrepe javnih politik ter s tem povezane vire: investicije v izobraževanje in usposabljanje, zaščito pravic intelektualne lastnine ter davčne ukrepe, povezane z R & R. Ključni so torej načrtna usmerjenost raziskav, razpoložljivi in usmerjeni viri ter navzočnost ustreznih institucij in politik. Bistveno je delovanje države na področju naložb javnega sektorja v izobraževanje in R & R, spodbud zasebnemu sektorju za naložbe v R & R (patentna zaščita, davčne olajšave, zaščita avtorskih pravic, antimonopolna zakonodaja) ter pritisk na poslovni sektor, da mora delovati inovativno. Stern, Porter in Furman (2000) zagovarjajo, da inovativno obnašanje gospodarstva temelji na obnašanju posamičnih podjetij in grozdov, izraža pa se (in pogosto tako tudi empirično meri) predvsem z njihovim financiranjem dejavnosti R & R. Država po mnenju Bučarjeve in Staretove (2003) ni dolžna le odpravljati pomanjkljivosti trga, ki sam po sebi ne bi zagotavljal dovolj dinamičnih vlaganj poslovnega sektorja v ustvarjanje inovacij, temveč se mora aktivno vključiti z ustreznimi ukrepi inovacijske politike.

2.5 KONCEPT ODPRTIH INOVACIJ

Model odprtih inovacij je nastal kot odziv na dve kategoriji anomalij, ki sta se pojavljali pri teorijah predhodnikov. Za nas je pomembna zgolj ena kategorija, in sicer da je razlivanje znanja posledica poslovnega modela podjetja in ne nekaj, kar bi podjetja odvrčalo od investiranja v R & R. Pravice intelektualne lastnine ne predstavljajo nečesa, kar je treba skrivati za vsako ceno in varovati samo zase, temveč novo vrsto premoženja, s katerim se

¹⁵ V angl. »output« (ibid.).

trguje (Open Innovation EU, 2013). Kot pravi Chesbrough (2003a), so podjetja spremenila svojo miselnost glede inoviranja. Pripravljena so sodelovati z različnimi zunanjimi partnerji z namenom komercializacije svojih notranjih inovacij in hkratnega pridobivanja virov zunanjih inovacij, ki bi jih lahko uporabili pri svojem delu. Na podlagi te trditve izhaja razlikovanje med zaprtimi in odprtimi inovacijami (glej Tabelo 2.1).

Tabela 2.1: Zaprte in odprte inovacije

Zaprte inovacije	Odprte inovacije
Pametni ljudje delajo znotraj našega podjetja.	Ne delajo vsi pametni ljudje v našem podjetju. Sodelujemo tudi s strokovnjaki zunaj podjetja.
Za to, da bi imeli dobiček od R & R, moramo zadevo sami odkriti, razviti ter tudi prodati.	Zunanje R & R lahko ustvarijo pomembno vrednost, notranje R & R so le del te vrednosti.
Če bomo nekaj odkrili sami, bomo prvi vstopili na tržišče.	Ni nam treba biti začetnik raziskav, da bi od njih imeli dobiček.
Podjetje, ki bo inovacijo pripeljalo na trg, bo zmagalo.	Izgraditev boljšega podjetniškega modela je pomembnejša kot to, da bi na trg vstopili prvi.
Če bomo ustvarili največ in najboljše ideje, bomo zmagali.	Če najbolje uporabimo notranje in zunanje ideje, bomo zmagali.
Kontrolirati moramo svoje pravice intelektualne lastnine, da ne bi imeli konkurenti dobička od naših idej.	Moramo imeti dobiček od tega, da tuja podjetja uporabljajo našo intelektualno lastnino, ob tem moramo sami kupiti pravice drugih, kadar to pripomore k izboljšanju našega podjetniškega modela.

Vir: Prirejeno po Chesbroughu (2003a).

Koncept odprtih inovacij je za MSP pomemben z vidika, da imajo manjša podjetja potrebno fleksibilnost in specifična znanja, vendar jim obenem manjkajo ustrezne kapacitete, da bi sami upravljali z inovacijskimi viri. Vsak odnos MSP z drugo organizacijo (podjetjem) ni nujno uporaba odprtih inovacij. Pristop se uporablja, ko gre za partnerski odnos z drugo organizacijo, ki je aktivno vključena v sodelovanje in ki pomembno prispeva k inovacijskemu procesu (Lee in drugi 2010). Chesbrough (2003b) v svojem konceptu odprtih inovacij

predvideva, da zunaj podjetja obstaja množica idej ter da mora biti podjetje aktiven prodajalec in kupec pravic intelektualne lastnine. Kot pravi avtor Henkel (2006), se je posledično začelo pojavljati vprašanje, kako odprte so sploh odprte inovacije, saj je zaradi negotovosti in nepoznanih tveganj treba skleniti vrsto sporazumov (npr. o varovanju in delitvi pravic intelektualne lastnine).

Na podlagi predstavljenih ekonomskih teorij je razvidno, da inovacije predstavljajo enega ključnih dejavnikov gospodarskega razvoja države. K temu pripomorejo posamezna podjetja, ki so pripravljena na inoviranje in ki pri odločitvi za določeno inovacijo vidijo vsaj primeren dobiček. Takšna podjetja bodo v razvojnem procesu še bolj uspešna, če bodo delovala v primernem inovacijskem okolju (Schumpeter). Vzpostavljanje slednjega je naloga države, ki z ustreznimi institucijami, ukrepi in instrumenti skrbi za odpravljanje anomalij na trgu (teorija endogene rasti) ter skrbi za razpršitev pridobljenega znanja v podjetjih na celotno gospodarstvo (NIS). Ob tem je ključna tudi usmerjenost raziskav, razpoložljivost finančnih virov ter navzočnost ustreznih institucij (nacionalna inovacijska sposobnost). V nasprotju z velikimi podjetji imajo različne državne spodbude eno izmed ključnih vlog za MSP, saj slednja v večini primerov nimajo dovolj finančnih sredstev in posledično tudi človeških kapacitet za implementacijo najrazličnejših inovativnih idej (koncept odprtih inovacij). V nadaljevanju bom predstavil razloge za nastanek in razvoj regionalne politike EU, ki je imela pomembno vlogo pri opredelitvi instrumentov in drugih evropskih politik, namenjenih manj razvitim regijam.

3 REGIONALNA POLITIKA EVROPSKE UNIJE

Lokacija determinira različne možnosti za uspeh posameznikov in podjetij, zato vsi prebivalci Evrope nimajo istih možnosti za uspeh. Odvisni so od tega, ali živijo v bolj ali manj razviti regiji, na območju, ki je v gospodarskem vzponu ali v zatonu, v večjem mestu ali na samotnem podeželju, v enem izmed ekonomskih centrov EU ali na obrobju (Mrak 2004, 29–30). Vzpostavljanje enakovrednih možnosti za zaposlovanje, povečano konkurenčnost ter investicije v podjetja so primarno naloge nacionalnih in regionalnih oblasti, vendar je odgovornost v okviru Skupnosti deljena (Moussis 1999, 155). Regionalna politika EU ne želi nadomestiti regionalnih politik držav članic, saj so slednje prve, ki morajo s finančnim podpiranjem naložb reševati težave v svojih regijah. Naloga regionalne politike Skupnosti je usklajevati regionalne politike posameznih držav članic na podlagi oblikovanih smernic in načel. Glavni element predstavljajo finančni instrumenti EU, ki s primernim usmerjanjem

sredstev maksimizirajo pozitivne učinke regionalne politike v regijah, ki so pomoči najbolj potrebne (*ibid.*). Cilj regionalne politike je zmanjšati ekonomske razlike z izboljšanjem stanja v regijah z nizko stopnjo gospodarske rasti, večjo brezposelnostjo in manjšim prihodkom na prebivalca v primerjavi z drugimi regijami. Princip delovanja politike je prenašanje sredstev (t. i. redistributivnost regionalne politike) Skupnosti v manj razvite regije in države na podlagi različnih finančnih instrumentov (Bourne 2003), ki bodo podrobneje predstavljeni v nadaljevanju.

Razcvet in razvoj posameznih območij Unije ne sme biti razlog za zaton ali stagnacijo preostalih delov. Razlike v razvitosti regij ne pomenijo zgolj slabše kakovosti življenja za manj razvite regije, temveč vplivajo na neuspešno izkoriščanje gospodarskih priložnosti Unije kot celote (EIB 2009, 9–10).¹⁶ Z razvojem regionalne politike je bila opazna tesna povezava med širitvami¹⁷ in razvojem skupnega trga.¹⁸ Eden izmed dveh glavnih razlogov za poglobljanje politike je uspešno delovanje na področju skupnega trga držav članic, ki je vplivalo na bolj enakovredno razvitost posameznih regij. Na drugi strani so pomembno vlogo imele širitve Skupnosti (Evropska komisija 2013). V procesu razvoja regionalne politike in širitve Skupnosti na nove države članice¹⁹ je zaznati kontinuiran proces t. i. kompenzacijske politike. Ko je bila v začetku 90. let sprejeta Maastrichtska pogodba (1993), je sledil finančni načrt v obliki paketa Delors II. Kasneje je sledila Amsterdamska pogodba (1997) in kot odziv na širitev in kompenzacijo še Agenda 2000²⁰ (Majone 1994).

3.1 RAZLOGI ZA NASTANEK REGIONALNE POLITIKE EVROPSKE UNIJE

Ekonomska integracija neenakomerno vpliva na posamezne dele Unije, saj prioritizira regije v središču skupnega trga Unije,²¹ kjer se koncentrirajo gospodarska aktivnost, populacija ter infrastruktura (Bourne 2007, 292). Problem ni samo lokacijske, temveč tudi

¹⁶ Problem omenja že t. i. Thomsonovo poročilo iz leta 1973 (*ibid.*).

¹⁷ V angl. »widening« (EK 2005a).

¹⁸ V angl. »deepening« (*ibid.*).

¹⁹ Ena najpomembnejših širitev je bila leta 2004, ko je v Unijo vstopilo kar 90 % regij, katerih BDP je bil nižji od 75 % povprečja EU in katerih povprečni BDP je meril zgolj tretjino povprečja EU 15 (EK 2005a).

²⁰ *Agenda 2000 – za močnejšo in širšo Unijo – Agenda 2000 – for a stronger and wider Europe*. Podpisana 15. julija 1997 v Strasbourgu s strani Sveta EU, sprejeta 25. marca 1999 v Berlinu. Dostopno prek: http://www.ab.gov.tr/files/ardb/evt/2_turkiye_ab_iliskileri/2_1_ortaklik_iliskileri/2_1_4_diger/gundem_2000_eng.pdf (3. junij 2014).

²¹ Do vzpostavitve skupnega evropskega trga je prišlo s podpisom EEA (Enotni evropski akt – *Single European Act*). Sprejet s strani Evropskega sveta 17. februarja 1986, v veljavi od 1. julija 1987.

vsebinske narave. Različne politike Unije so med seboj tesno prepletene²² in na ta način tesnejše sodelovanje na področju ene politike vpliva tudi na druga področja integracije. Kot pravi Schmitter (1969), prihaja v procesu integracije do procesa funkcionalnega prelivanja,²³ kjer sodelovanje na ravni politik enega področja funkcionalno ustvari pritisk za sodelovanje na drugem. V primeru razvoja regionalne politike je šlo za bojazen EU, da bo poglobljen razvoj na področju skupnega trga in evropske monetarne unije vodil k večji in izrazitejši marginalizaciji obrobni področij ter zmanjšanju pomena regionalnih/nacionalnih instrumentov. Moussis (1999, 160–161) dodaja, da vse večji evropski trg dejansko krepi polarizacijo že obstoječih gospodarskih dejavnosti in s tem pospešuje kopičenje in proces koncentriranja. Treba je sprejeti primerne ukrepe na državni in evropski ravni, saj bi vzpostavitev notranjega trga še nadalje večala obstoječe neenakosti pri razporejanju gospodarskih dejavnosti na ozemlju Skupnosti. Posledica slednjega je bil podpis EEA, ki je prvič povezal idejo kohezije z zmanjšanjem regionalnih razlik. Akt se je poleg učinka strukturnih skladov, ki v tistem obdobju še niso bili prepoznani kot ključni element politike, zanašal tudi na posojila Evropske centralne banke (ECB – *European Central Bank*), katere cilj je bil delovanje v nasprotju z delovanjem enotnega trga (Allen 2005). EEA je pomenil temelj za ustanovitev ESRR, ki je pri razvoju regionalne politike odigral eno izmed ključnih vlog.

Vstop novih držav v integracijo je pomenil spremembe z vidika koalicije interesov posameznih držav članic. Na začetku 70. let se je Unija razširila na Veliko Britanijo, Dansko in Irsko (Evropski parlament 2013), kar je prineslo znatne razlike v razvitosti posameznih regij znotraj Evropske gospodarske skupnosti (EGS) (Evropska komisija 2013). Na eni strani je bila Irsko, ki se je soočala z začetnimi razvojnimi težavami, medtem ko je bila Velika Britanija že izredno aktivna na področju regionalne politike (Evropska centralna banka 2009, 8). Wallace (1977) pravi, da je Velika Britanija v skupen proračun EU namenjala veliko več sredstev, kot jih je iz njega dobila povrnjenih, zato je v zameno pričakovala ugodnosti na področju kmetijske politike.²⁴ Primarni razlog za poglobljeno regionalno politiko naj bi bila torej širitev in posledična kompenzacija neto plačnice Velike Britanije. Marks (1992) takšne vrste kompenzacijo označuje kot medvladno pogajanje.²⁵ Vzpostavi se stanje, kjer bogatejše

²² Podjetniška politika je tesno prepletena z drugimi politikami Skupnosti, in sicer s tistimi, ki zadevajo delovanje enotnega trga, gospodarsko in socialno kohezijo ter raziskovanje in tehnološki razvoj (Moussis 1999, 320).

²³ V angl. »functional spillover« (ibid.).

²⁴ Več o tem v EIB (2009).

²⁵ V angl. »intergovernmental bargaining« (ibid.).

države pridobijo soglasje revnejših v zameno v pogajanjih pri ostalih politikah. Posledično se je za revnejše države oblikoval splošen pojem stranskih oz. posrednih plačil.²⁶

Regionalna politika vpliva na dvig življenjskega standarda, boljši dostop do zaposlitve ter različnih socialnih dobrin. Posreden vpliv na razvoj politike so imeli poleg ekonomskih in političnih dejavnikov tudi notranje politične razmere v državah članicah, vpliv visoke cene energije in surovin kot posledica naftnih kriz ter vzpon trgovskih konkurentov. Omenjeni razlogi so vodili v upočasnjeno gospodarsko rast, upad investicij ter naraščanje brezposelnosti v Uniji (Moussis 1999, 346–347).

3.2 RAZVOJ REGIONALNE POLITIKE EVROPSKE UNIJE

Zametki regionalnega razvoja so bili zasnovani s Pariško pogodbo,²⁷ v kateri prvič zasledimo nepovratne pomoči, jamstva in posojila za pomoč industriji premoga in jekla. Sledila je Rimska pogodba,²⁸ kjer je v 2. členu preambule zapisan splošen cilj, ki opredeljuje harmoničen razvoj z zmanjševanjem obstoječih razlik med regijami. S pogodbo sta bila ustanovljena EKUJS (40. člen) in ESS (123. člen), za katera lahko rečemo, da sta prva začela izvajati različne ukrepe regionalne politike. V letih, ki so sledila, je bila vse bolj prisotna zavest o pomenu regionalne politike in njenem pozitivnem vplivu na krepitev EGS.

Leta 1975 je bil ustanovljen ESRR, katerega naloga je bila prerazporeditev proračunskih prispevkov iz držav članic v najrevnejše regije Skupnosti. Začetki delovanja sklada so bili relativno skromni (EIB 2009). Sklad ni imel le nezadostnega proračuna, temveč tudi pomanjkljivost, ki je bila med finančnimi instrumenti enkratna. Državam članicam je dodeljeval kvote, ki jih je bilo treba spoštovati pri razporejanju sredstev sklada. Kvote so se kasneje spremenile v finančni instrument na uslugo regionalnih politik držav članic namesto regionalne politike Skupnosti (*ibid.*). Naslednji korak v razvoju politike je bilo sprejetje EEA, ki je postavilo osnove regionalne politike. Predvideval je podvojitev sredstev strukturnih skladov za obdobje 1989–1993. Sprememba je bila tudi v delovanju ESRR, ki je lahko uporabljal vse vrste finančnih operacij, kot je na primer sofinanciranje regionalnih operativnih

²⁶ V angl. »side payments« (*ibid.*).

²⁷ Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in jeklo – *Treaty establishing European Coal and Steel Community*. Podpisana 18. aprila 1951 v Parizu, v veljavi od 23. julija 1952. Dostopno prek: [eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=CELEX :11951K/TXT&from=DE](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A11951K/TXT&from=DE) (23. junij 2014).

²⁸ Pogodba o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti – *Treaty establishing European Economic Area*. Podpisana 25. marca 1957 v Rimu, v veljavi od 1. januarja 1958. Dostopno prek: www.evropa.gov.si/fileadmin/dokumenti/dokumenti/EU/Pravni_red/rimski-pogodbi.pdf (23. junij 2014).

programov, sistemov regionalne pomoči in večjih projektov na področju produktivnih investicij (Ocana 2003). Leta 1992 je bila podpisana Maastrichtska pogodba oz. Pogodba o EU,²⁹ ki je regionalno politiko označila kot eno temeljnih področij delovanja EU poleg ekonomske in monetarne unije ter skupnega trga. Naslednji korak v razvoju regionalne politike je predstavljala Amsterdamska pogodba,³⁰ ki je utrdila regionalno usmerjenost in privrženost držav članic regionalni politiki. Nato je sledil podpis dokumenta Agenda 2000 – za močnejšo in širšo Unijo,³¹ katere vodilo pri sestavi je bila priprava na širitev 10 držav leta 2004. Šlo je za največjo širitev v zgodovini integracije, zato je bila pomembnost takšnega dokumenta še toliko večja.³² V ospredju Agende 2000 je bila koncentracija neposredne finančne pomoči prioriteten cilj³³ in pobud Skupnosti.³⁴ Poleg načela koncentracije je bila poudarjena tudi decentralizacija in vse več pristojnosti pri upravljanju s strukturnimi skladi je v rokah držav članic pod strogim nadzorom EK (Evropska komisija 2008).

Regionalna politika za obdobje 2007–2013 je bila oblikovana na podlagi dopoljenih ciljev Lizbonske strategije,³⁵ kjer je Evropa želela do leta 2010 postati najbolj konkurenčno, dinamično ter na znanju temelječe gospodarstvo na svetu.³⁶ Dve leti kasneje je sledila dopolnitev cilja, pri katerem naj bi države članice do leta 2010 namenile 3 % BDP-ja za R & R (Evropski svet 2002, Evropska komisija 2002a, Evropska komisija 2003). Unija se je v

²⁹ *Pogodba o Evropski uniji – Treaty on European Union*. Sprejeta s strani Evropskega sveta 7. februarja 1992 v Maastrichtu, v veljavi od 1. novembra 1993.

³⁰ *Amsterdamska pogodba – Amsterdam Treaty*. Podpisana 2. oktobra 1997 v Amsterdamu, v veljavi od 1. maja 1999.

³¹ *Agenda 2000 – za močnejšo in širšo Unijo – Agenda 2000 – for a stronger and wider Europe*. Podpisana 15. julija 1997 v Strasbourgu s strani Sveta EU, sprejeta 25. marca 1999 v Berlinu.

³² Reiner (1998) je širitev na skupno 25 držav članic z vidika financiranja regionalne politike poimenoval tempirana proračunska bomba.

³³ V predhodni finančni perspektivi 1993–1999 je bilo definiranih 6 ciljev. V obdobju 2000–2006 so bili opredeljeni zgolj trije prioritetni cilji regionalne politike: cilj 1: pomoč regijam, ki zaostajajo v razvoju in katerih BDP ne dosega 75 % povprečja EU; cilj 2: pomoč območjem s strukturnimi težavami, ki se izražajo na gospodarskem in socialnem področju (izseljevanje, visoka stopnja brezposelnosti, problem prestrukturiranja); cilj 3: pomoč pri razvoju človeških virov. Slovenija je spadala v cilj 1, za katerega je bilo na voljo 69,7 % sredstev regionalne politike (EK 2008).

³⁴ V finančni perspektivi 1993–1999 je bilo definiranih trinajst (13) pobud Skupnosti, za obdobje 2000–2006 pa so bile opredeljene zgolj štiri (4): a) INTERREG III, ki je bil namenjen spodbujanju čezmejnega sodelovanja v okviru ESRR; b) URBAN II, ki se je osredotočal na podporo inovativnim strategijam za oživljanje mestnih pripadajočih urbanih območij v okviru ESRR; c) LEADER +, ki je bil namenjen usklajevanju aktivnosti v podeželskih skupnostih in gospodarstvih, ki bi vodile v integriran razvoj v okviru EKAJS; d) EQUAL, ki je bil usmerjen na področje aktivne politike zaposlovanja in socialne vključenosti v okviru ESS (Mrak 2004, 54–55).

³⁵ *Lizbonska strategija – Lisbon Strategy* (poimenovana tudi Lizbonska agenda ali Lizbonski proces), sprejeta s strani Evropskega sveta 23. in 24. marca 2000 v Lizboni.

³⁶ Za uresničitev visoko zastavljenih ciljev je bil ustanovljen Evropski raziskovalni prostor – *European Research Area* (EC 2014). Več o izvajanju programa in njegovih ciljih v nadaljevanju.

finančnem obdobju 2007–2013 osredotočila na financiranje prek treh finančnih mehanizmov (ERRS, ESS, Kohezijski sklad), kjer je bil skupni znesek sredstev, namenjenih regionalni politiki, najvišji do takrat, in sicer 308 mrd. EUR. Samo za strukturni in kohezijski sklad je bilo namenjenih 303,6 mrd. EUR, kar je 35,7 % vseh sredstev, predvidenih za finančno perspektivo 2007–2013 (Evropska komisija 2007, Evropska komisija 2012). Delovanje regionalne politike so definirala štiri glavna načela (Generalni direktorat za regionalno politiko 2014):

- načelo koncentracije – koncentracija sredstev, namenjenih najrevnejšim regijam, koncentracija pobud in investicij najbolj ogroženim področjem (R & R, MSP, informacijska tehnologija);
- načelo programiranja – sofinanciranje projektov je skrbno načrtovano in na podlagi večletnih programov;
- načelo dodatnosti – dodeljena sredstva niso nadomestilo za finančno pomoč držav članic, ampak služijo kot dodatek državnim in zasebnim sredstvom;
- načelo partnerstva – sodelovanje pri pripravi dokumentov med evropsko, nacionalno in regionalno ravnanje.

Evropska skupnost se je že v prvih letih svojega delovanja zavedala pomena zmanjševanja razlik v stopnji razvitosti med različnimi regijami. Neenakomerna stopnja razvitosti posameznih regij namreč vpliva na Unijo kot celoto. Razlike med državami članicami so se z vstopom novih držav hitro povečevale. Dodaten problem je predstavljalo poglobljeno sodelovanje na posameznih področjih (skupen trg, monetarna unija), ki je povzročilo dodatno marginalizacijo obrobni regij. Skupnost je zato razvoj manj razvitih regij obravnavala prioritarno, kar se v praksi pokaže s podpisom EEA in ustanovitvijo ESRR. V dokumentih, ki so sledili (Maastrichtska pogodba, Amsterdamska pogodba, Lizbonska strategija), je bila regionalna politika vse natančneje definirana. Z vsako finančno perspektivo so bila večja tudi sredstva, namenjena za izvajanje regionalne politike, kar priča o njenem vse večjem pomenu. Razvoj regionalne politike EU je imel neposreden vpliv tudi na Slovenijo, saj je leta 2004 postala polnopravna članica EU. V naslednjem poglavju bom tako odgovoril na prvo raziskovalno podvprašanje, ki se nanaša na značilnosti ukrepov, usmerjenih v inovacije in razvoj MSP. To bom storil na podlagi analize ukrepov, ki so bili namenjeni raziskovalno-razvojni dejavnosti v Sloveniji po letu 1991, in jih primerjal s tistimi po letu 2004.

4 RAZISKOVALNO-RAZVOJNA DEJAVNOST V SLOVENIJI PO LETU 1991

4.1 GOSPODARSKO STANJE

V začetku 90. let se je Slovenija soočala z različnimi gospodarskimi problemi, ki so izhajali iz obdobja nekdanje Jugoslavije. Slabosti skupne države so se začele kazati v 70. letih, ko je bilo značilno najemanje tujih posojil. Bolj očitne so težave postale v 80. letih, ko je bilo treba začeti vračati dolgove in ko Jugoslavija kljub različnim ukrepom ni bila več zmožna vzpostaviti notranje makroekonomske stabilnosti (Mencinger 2001, 26–33). Odločitev za samostojno in neodvisno državo je Sloveniji na gospodarskem področju omogočila, da je sama odločala o vzvodih ekonomske in razvojne politike in s tem tudi odgovornost za gospodarski razvoj s ciljem integracije v evropski gospodarski prostor (Strmišnik in Jevševar 1995, 8–10).

V prehod iz socialističnega v socialno-tržno gospodarstvo je Slovenija vstopila s pomembnimi primerjalnimi prednostmi pred drugimi državami v tranziciji. Imela je relativno odprto gospodarstvo, ceneno in usposobljeno delovno silo ter sorazmerno visoko življenjsko raven prebivalstva (Strmišnik in Tavčar 1999). Po drugi strani so bili izhodiščni pogoji v marsičem težji kot v drugih državah prehoda. Šlo je namreč za dvojen prehod – v samostojno državo in v socialno-tržno gospodarstvo ob vrsti pretresov, ki jih brez negativnih posledic ne bi preneslo še tako trdno gospodarstvo (Lorenčič 2011).³⁷ Ekonomska dogajanja po letu 1991 so se odvijala po značilnem transformacijskem vzorcu, ki se je kazal tudi pri drugih gospodarstvih v tranziciji³⁸ (Strmišnik in Jevševar 1995, 8–10).

³⁷ Slovenija se je soočala z neposredno in posredno gospodarsko škodo zaradi agresije jugoslovanske armade, zaprli so se trgi v državah nekdanje Jugoslavije in Vzhodne Evrope, potekala je vojna v Bosni in Hercegovini ter na Hrvaškem, ki je bila naš najpomembnejši zunanjetrgovinski partner, prekinjene so bile prometne in druge infrastrukturne povezave z jugom, prisotna je bila gospodarska blokada t. i. nove Jugoslavije, dogajale so se zaplembe premoženja slovenskih podjetij v Srbiji in ne nazadnje neselektivni ukrepi ES in Združenih držav Amerike (ZDA) proti Jugoslaviji, ki so dolgo veljali tudi za slovenski izvoz (Lorenčič 2011).

³⁸ Uvedbi tržnih reform in stabilizacijske politike največkrat sledijo negativni učinki, ki se kažejo v globokem padcu gospodarske aktivnosti in gospodarskega standarda. Kasneje prihajajo v ospredje pozitivni učinki makroekonomske stabilizacije, prestrukturiranja in reform na mikroekonomski ravni (Strmišnik in Jevševar 1995, 8–10). V času tranzicije temeljni problem podjetjem predstavlja negotovo finančno stanje, ki jih odvrča od dolgoročnega planiranja, ki je eden izmed ključnih dejavnikov za uspešnost inovacij (Evropska komisija, 2001).

4.2 RAZISKAVE IN RAZVOJ

Količina znanstvene odličnosti je večja v ekonomsko močnejših, navadno tudi večjih državah. Razvite majhne države v primerjavi z velikimi v splošnem namenjajo relativno visok delež, vendar manjši absolutni znesek sredstev za R & R (Sorčan 2002, 34–35). Absolutno majhen znesek sredstev majhnim državam ne omogoča spremljanja in sodelovanja na vseh področjih mednarodnega znanstvenega razvoja. Problem jim predstavlja sledenje stalnemu razvoju mednarodne znanosti, medtem ko se same lahko osredotočajo zgolj na posamezna specializirana področja (Malačič, Bevc in drugi 1995, 183–184). Tudi za Slovenijo je bilo v 90. letih skoraj nemogoče pričakovati, da bo sledila začrtani poti razvoja brez dobro usmerjenih finančnih spodbud, ki so značilne za večino evropskih držav.

Tranzicija od planskega k tržnemu ekonomskemu sistemu v 90. letih prejšnjega stoletja je vplivala tudi na področje raziskovalne dejavnosti. Kot navaja Strategija gospodarskega razvoja Slovenije (SGRS) iz leta 2001,³⁹ je bilo značilno opuščanje razvojnih oddelkov v podjetjih ter prepočasno povečevanje dodane vrednosti tehnoloških izdelkov (SGRS 2001, 58–66). Naloga inovacijske politike Slovenije ni bila načrtovanje industrij in tehnologij prihodnosti. Temeljno je bilo iskanje in vzpostavljanje možnosti za konkurenčen uspeh ob hkratnem zagotavljanju ustrezne dinamike, ki bo podjetjem omogočila hitrejši odziv na spremembe v tehnologiji na evropskih ter svetovnih trgih. Za večino podjetij je mednarodna konkurenčnost predstavljala novost in spremembo v poslovanju, saj so se morala prilagoditi razmeram na mednarodnih in ne domačih trgih (Potočnik, Senjur in Štiblar 1995, 88–89).

4.2.1 Vlaganja v raziskave in razvoj

Po podatkih Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD – *Organisation for Economic Co-operation and Development*) so tehnološko najbolj razvite države v 90. letih vlagale v povprečju med 2 % in 3 % BDP (OECD 2014a). Med izbranimi državami iz regije OECD so največji delež BDP skozi vsa 90. leta investirale Švedska, Japonska in ZDA, sledijo jim Nemčija, Francija in Finska. Največje relativno povečanje

³⁹ SGRS je predstavljala temeljni strateški dokument države, ki je na podlagi problemske analize opredeljeval dejavnike gospodarskega razvoja, dolgoročne razvojne cilje ter osnovne usmeritve delovanja države. Strategija je predstavljala strateški okvir za pripravo predloga proračuna in se je kot usmeritev upoštevala pri določanju državnih razvojnih prioritet, makro-fiskalnih okvirov javnih financ ter tudi glavnih programov, podprogramov, projektov in aktivnosti v smislu programsko funkcionalne klasifikacije javnofinančnih odhodkov. Strategija je bila izhodišče za pripravo DRP. Slednji je bil opredeljen kot induktivni izvedbeni dokument Strategije, ki je opredelil državne razvojne prioritete, glavne programe in podprograme (SGRS 2001, 10).

BIRR⁴⁰ (glej Tabelo 4.1) je bilo zaznati na Islandiji (100 %), na Finskem (57 %) ter na Švedskem (35 %).⁴¹

Tabela 4.1: BIRR, izražen kot odstotek BDP⁴²

Država / Leto	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Danska	1,61	1,64	1,72	*	1,82	1,84	1,92	2,04	2,18
Finska	2,01	2,10	2,14	2,27	2,26	2,53	2,71	2,88	3,17
Francija	2,32	2,33	2,36	2,31	2,28	2,27	2,19	2,14	2,16
Nemčija	2,47	2,35	2,28	2,18	2,19	2,20	2,24	2,28	2,41
Islandija	1,15	1,32	1,33	1,37	1,53	*	1,83	2,00	2,30
Japonska	2,89	2,85	2,79	2,74	2,87	2,77	2,83	2,96	2,98
Južna Koreja	1,80	1,89	2,06	2,26	2,30	2,36	2,41	2,26	2,17
Švedska	2,65	*	3,12	*	3,26	*	3,47	*	3,58
ZDA	2,61	2,54	2,42	2,32	2,40	2,44	2,47	2,50	2,54

Vir: OECD (2014a).

Slovenija je v 80. letih vlagala v R & R preko 1,3 % BDP. Gospodarsko nazadovanje ob koncu 80. in začetku 90. let ter razpad nekaterih večjih podjetniških sistemov sta povzročila bistveno zmanjšanje podjetniških vlaganj v R & R (Potočnik, Senjur in Štiblar 1995, 88–89). Posledično je bil v Nacionalnem raziskovalnem programu (NRP) iz leta 1995 zapisan cilj, ki je opredelil povečanje celotnega vlaganja sredstev v R & R na približno 2,5 % BDP do leta 2000 (NRP 1995). V Sloveniji je višina BDP izdatkov za R & R v obdobju 1996–2000 v povprečju znašala 1,47 %. Po obdobju stagnacije leta 1998 je sledilo obdobje postopnega, vendar zelo počasnega povečevanja na 1,52 % leta 2000 (glej Tabelo 4.2).

⁴⁰ Bruto domači izdatki za raziskovalno-razvojno dejavnost, izraženi v odstotku BDP, izražajo dobro relativno mero intenzivnosti raziskovanja glede na velikost gospodarstva oz. države, kakor tudi glede na ekonomsko pomembnost dejavnosti. Delež BIRR v BDP je relevanten kazalec, kadar primerjamo izvajanje raziskovalno-razvojne dejavnosti v mednarodnem okolju.

⁴¹ Po definiciji OECD so bruto domači izdatki BIRR skupaj notranji izdatki za R & R, izvajani na nacionalnem ozemlju v določenem obdobju (OECD 2014b). Višina BIRR, ki je seštevek vseh izdatkov, povezanih z izvajanjem raziskovalno-razvojne dejavnosti na ozemlju države ne glede na vire financiranja, je odvisna deloma od strukture gospodarstva. Če namreč prevladujejo sektorji, za katere ni ravno značilna intenzivna raziskovalno-razvojna dejavnost, torej relativno malo vlagajo v R & R, potem bo tudi višina BIRR relativno nizka in obratno (Vidrih 2002, 47).

⁴² * – podatki niso na voljo.

Tabela 4.2: BIRR, izražen kot odstotek BDP, Slovenija

Leto	Skupaj (mio. €)	% BDP
1993*	84,2	1,60
1994*	119,5	1,77
1995*	137,9	1,71
1996	134,9	1,44
1997	151,4	1,42
1998	175,9	1,48
1999	202,2	1,51
2000	225,0	1,52

Vir: Vidrih (2002, 47–9) ter lasten preračun.⁴³

4.3 PODJETNIŠTVO IN INOVACIJE

Podjetniški sektor v Sloveniji je doživel v 90. letih najbolj vidne spremembe, saj je potekal intenziven proces deindustrializacije ob hkratnem panožnem in velikostnem prestrukturiranju podjetij. Za obdobje po osamosvojitvi je bil značilen proces postopnega lastninskega preoblikovanja, prestrukturiranje podjetij (krčenje zaposlovanja) ter tržna preusmeritev slovenskih podjetij na zahodnoevropske trge (DRP 2001, 106). Primarni cilj je bil povečati gospodarsko rast, sekundarni pa doseči bistveno višjo raven, kot jo imajo sosednje države.⁴⁴ Rast je namreč pojav v času, kar pomeni, da v hitreje rastočih državah ekonomski subjekti hitreje povečujejo dodano vrednost (Malačič, Bevc in drugi 1995, 239–241).

4.3.1 Vlaganja zasebnega sektorja v raziskave in razvoj

V 90. letih je bil eden izmed primarnih ciljev na področju tehnološkega razvoja povečati vlaganja podjetniškega sektorja (SGRS 2001, 60). V letih 1996–2000 je bil podjetniški sektor poleg vladnega, visokošolskega in sektorja tujine edini, ki je povečeval

⁴³ Bruto domači izdatki za raziskovalno-razvojno dejavnost za leti 1991 in 1992 niso upoštevani, ker ni bilo uvedena sistematičnega zbiranja podatkov. V obdobju 1993–1995 so relativni deleži precenjeni zaradi napake v številu raziskovalcev visokošolskega sektorja, izražena v ekvivalentu polne zaposlenosti (FTE – *Full-time Equivalent*). Ne glede na pedagoško delo, ki so ga opravljali, so bile njihove bruto plače vštete v bruto domače izdatke za raziskovalno-razvojno dejavnost in ne le del z naslova raziskovalno-razvojnega dela. Zaradi neprimerljivosti podatkov za omenjeno obdobje z novjšimi je smiselno analizirati zgolj obdobje po letu 1995 (Murn in Kmet 2002, 156–157; Sicherl in Vahčič 1999).

⁴⁴ V Sloveniji je bil leta 1993 BDP na prebivalca 6.000 \$, medtem ko je v Avstriji znašal okoli 21.000 \$. Ob predpostavki, da bi avstrijski BDP na prebivalca naraščal po 2-odstotni letni stopnji rasti in v Sloveniji po 3-odstotni stopnji, bi Slovenija dohitela Avstrijo leta 2121, ob predpostavki 5-odstotne stopnje rasti pa leta 2036 (Malačič, Bevc in drugi 1995, 239).

delež v strukturi vlaganj v R & R: s 50,7 % na 56,3 %. V teh petih letih je poslovni sektor tako izvedel več kot polovico raziskovalno-razvojne dejavnosti Slovenije. V letu 2000 je bil pozitiven trend zaustavljen, saj je poslovni sektor prvič realno zmanjšal investicije v R & R. Odstotek je bil nižji za 4,2 %, njegov skupen delež v strukturi financiranja R & R pa se je zmanjšal na 53,3 % (Vidrih 2002, 47–9). V kolikor primerjamo BIRR kot delež BDP, financiran s strani privatnega sektorja, opazimo podobno sliko (glej Graf 4.1). Sredstva glede na delež BDP so se povečevala med letoma 1996 (0,63 %) in 1999 (0,77 %). V naslednjem letu prvič zaznamo padec (0,74 %), nato pa sledi največji skok leta 2002 (0,88 %), kateremu že v naslednjem letu sledi največji relativni padec na 0,66 % (OECD 2014). Podatki kažejo na odmik od prednostnih nalog raziskovalno-razvojnega področja, ki je predvidevalo povečanje vloge podjetniškega sektorja pri spodbujanju tehnološkega razvoja. Poleg tega je kljub relativnemu povečanju v celotnem obdobju zaznati padce, za katere lahko iščemo vzroke v slabem podjetniškem okolju in slabi učinkovitosti prenosa inovacij v gospodarstvo.

Graf 4.1: Vlaganja zasebnega sektorja v R & R kot odstotek BDP, Slovenija

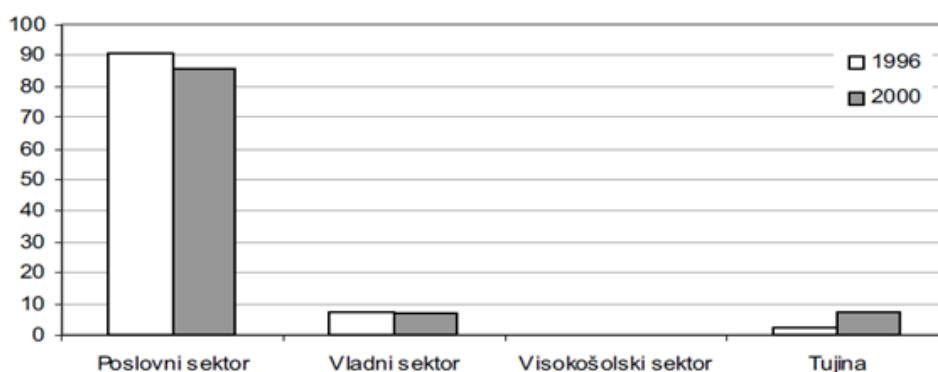

Vir: OECD (2014).

Analiza podatkov o financiranju R & R v Sloveniji je pokazala enosmernost finančnih tokov, saj je poslovni sektor v največjem obsegu financiral raziskovalne enote gospodarskih družb: leta 1996 90,7 % ter leta 2000 85,5 % (glej Graf 4.2). Na drugi strani so se državna proračunska sredstva zlivala pretežno v javni sektor: leta 1996 88,5 % ter leta 2000 89,3 % skupaj v vladni in visokošolski sektor (Vidrih 2002, 39).⁴⁵

⁴⁵ Podobno neustrezna je bila tudi struktura raziskovalcev po sektorjih zaposlitve. V letu 1999 je bilo v Sloveniji v poslovnem sektorju zaposlenih 34,8 % vseh raziskovalcev, v vladnem podoben delež (34,1 %), v visokošolskem še nekoliko manj (29,5 %). V EU je bilo v istem letu kar polovico vseh raziskovalcev zaposlenih v poslovnem sektorju, ki je glavni nosilec aplikativnih raziskav in

Graf 4.2: Financiranje poslovnega sektorja R & R

Vir: Vidrih (2002, 39).

4.4 DRŽAVNE POMOČI

V večini primerov se državne pomoči obravnava z dveh zornih kotov. Na eni strani imajo ciljno usmerjene državne pomoči pozitivne učinke in odpravljajo tržne nepravilnosti.⁴⁶ Na drugi strani državne pomoči lahko ogrožajo nemoteno delovanje notranjega trga. V mnogih primerih lahko dodeljevanje državnih pomoči zmanjšuje gospodarsko blaginjo in oslabi spodbude, namenjene izboljšanju učinkovitosti v podjetjih. Neustrezna pomoč povzroči manj učinkovito možnost preživetja podjetja, zavlačevanje strukturnih sprememb ter hkrati ovira rast produktivnosti in konkurenčnosti podjetij (MF 2005, 5). Kot pravi Murn (2006, 44), je veliko boljše pomoči ne dodeljevati, kakor jih dodeljevati napačnim prejemnikom. Ob analizi strukture in višine sredstev, namenjenih za R & R ter MSP od leta 1997 naprej, bomo videli, ali sta imela raziskovalna dejavnost in podjetništvo v Sloveniji primarno vlogo pri prejemanju državne pomoči.

O ustreznosti finančnih ukrepov, ki se nanašajo na državne pomoči in so skladni s selektivnimi ukrepi industrijske politike, strokovnjaki v 90. letih večinoma niso razpravljali. Ne zato, ker se ne bi zavedali neposredne medsebojne povezanosti med temi ukrepi in gospodarsko rastjo, temveč zato, ker niso razpolagali z ustreznimi podatki, ki bi te analize omogočali⁴⁷ (Murn 2005, 2). Kot razvidno iz Grafa 4.3, se je delež državnih pomoči v Sloveniji konec 90. let hitro zmanjševal. Izražen kot delež BDP se je od leta 1997, ko je po

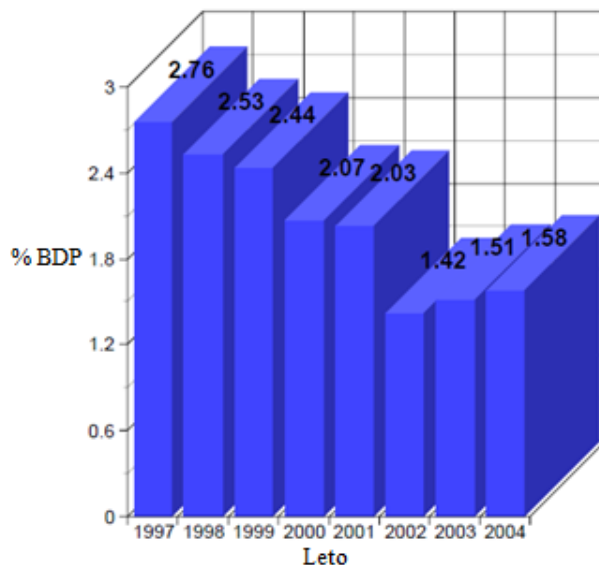
eksperimentalnega razvoja. Visokošolski sektor je zaposloval 34,3 % raziskovalcev, vladni sektor pa manjšinskih 14,2 % raziskovalcev. V EU so torej prevladovali države, ki so imele polovico vseh raziskovalcev zaposlenih v poslovnem sektorju ali so se tej številki približevale (Vidrih 2002, 45).

⁴⁶ Državne pomoči so lahko zelo učinkovite ne le pri odpravljanju tržnih nepravilnosti, temveč tudi pri spreminjanju togih tržnih struktur. Med vsemi ukrepi so državne pomoči lahko najučinkovitejše, saj so v primerjavi z drugimi splošnimi ukrepi industrijske politike najbolj ciljno usmerjene (Murn 2006).

⁴⁷ V Sloveniji so podatki o državnih pomočeh na voljo šele od leta 1997 naprej (Ministrstvo za finance RS, 2000).

oceni znašal 2,76 %, do leta 2002 z 1,42 % skoraj prepolovil (Ministrstvo za finance RS 2000, 2003 ter 2004).

Graf 4.3: Državne pomoči v Sloveniji kot odstotek BDP

Vir: Ministrstvo za finance RS (2000, 2003, 2004).

Razlog za zmanjšanje državnih pomoči je bilo zasedanje Evropskega sveta v Barceloni leta 2002,⁴⁸ kjer je bil zapisan cilj zmanjšanja državnih pomoči na vseh ravneh na 1 % BDP do leta 2003. Dodatno je cilj predvideval preusmeritev pomoči na horizontalne razvojne cilje, ki so v skupnem interesu EU in skupaj s kohezijskimi cilji skladni s sprejeto Lizbonsko strategijo (Evropska komisija 2002b, 40). Zmanjšanje državnih pomoči je imelo za nove države članice, ki spadajo v skupino manj razvitih držav, veliko večji pomen kot za že pridružene države članice. Slednje so imele bolj razvito gospodarstvo in višji BDP, s tem pa tudi večje možnosti za vodenje aktivne industrijske politike (Murn 2005, 21).

4.4.1 Državne pomoči za raziskave in razvoj ter mala in srednje velika podjetja

Empirične ugotovitve kažejo, da med najučinkovitejše pomoči sodijo pomoči, namenjene za R & R in MSP. Slednje imajo pozitivne učinke prelivanja,⁴⁹ ki se odražajo v

⁴⁸ Zasedanje Evropskega sveta v Barceloni je potekalo med 15. in 16. marcem 2002 (EK 2002b). Dostopno prek: http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/barcelona_european_council.pdf (31. avgust 2014).

⁴⁹ V angl. »spill-over effect« (Murn 2007, 52).

inovacijah in tehnološkem razvoju pri prejemniku pomoči in širši družbi.⁵⁰ Javne koristi R & R ter inovacij so navadno večje od zasebnih, zato je vlaganje zasebnega sektorja praviloma nižje. Višje državne pomoči praviloma zvišujejo tudi zasebne raziskovalno-razvojne izdatke⁵¹ (Murn 2007, 52).

V 90. letih je bila Slovenija v procesu defenzivnega tranzicijskega prestrukturiranja, ki je podjetniške aktivnosti osredotočal na reševanje kratkoročnih »eksistenčnih« problemov. Podjetja so se odločala za strategijo preživetja, k čemur je svoje prispevala tudi ekonomska politika, ki je državne pomoči usmerjala pretežno v socialno reševanje podjetij. Šibka povezava znanja s konkurenčnostjo ter fleksibilnostjo se je odražala v nezadostni razvojni funkciji podjetij, kar je bil pereč problem slovenske razvojne aktivnosti in politike (DRP 2001, 69–71). Navkljub takšnemu stanju smo se v Sloveniji v okviru industrijske politike z državnimi pomočmi osredotočali na različne cilje pospeševanja konkurenčnosti in gospodarske rasti, ki jih po kategorijah delimo na (Ministrstvo za finance RS, 2002):

- a) horizontalne cilje (R & R, varstvo okolja, prestrukturiranje, MSP, zaposlovanje, usposabljanje, varčevanje z energijo, drugi cilji);⁵²
- b) posebne sektorje (jeklarstvo, transport, premogovništvo, drugi sektorji);
- c) regionalne pomoči.

Pomembnost posamezne politike in zavedanje njenega pomena v državi lahko merimo z deležem sredstev, namenjenih za specifično politiko oz. področje delovanja. Podatki državnih sredstev, namenjenih za MSP, kažejo, da so sredstva s koncem 90. vztrajno padala. V letu 1997 tako beležimo 8,24 % BDP, v letu 2004 pa zgolj 0,8 % BDP (Ministrstvo za finance RS 2000, 2003 ter 2004).⁵³ Podatki državnih pomoči, namenjenih za R & R, prav tako kažejo na upad sredstev na prelomu v novo tisočletje (glej Graf 4.4). Med letoma 1997 in

⁵⁰ Raziskovanje in razvoj sta najbolj učinkovita primera eksternalij. Družbene koristi od tehnoloških investicij in njihove uporabe običajno presegajo privatne koristi (Malačič, Bevc in drugi 1995, 221).

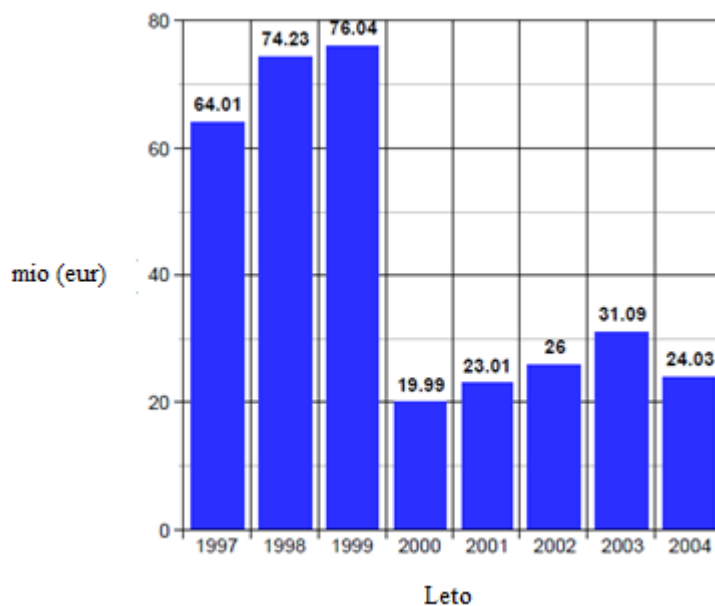
⁵¹ Investicije v razvoj novih tehnologij in proizvodov so odvisne tudi od investicij v infrastrukturo, od razvoja visokega šolstva, posebno od izboljšane prenosa znanstvenih in tehnoloških dosežkov z univerz in drugih raziskovalnih institucij na podjetja. Državne pomoči torej niso samo nadomestilo za druge neselektivne ukrepe industrijske politike (Murn 2007, 53).

⁵² V zadnjem času je vse bolj poudarjen pomen pospeševanja tehnološkega razvoja možno reševati preko več različnih kategorij horizontalnih pomoči: pomoči za R & R: predvsem do razvoja prototipov, pomoči za varstvo okolja: investicije v tehnologijo za okoljsko posodobitev proizvodnje in razvoj novih, okoljsko sprejemljivejših proizvodov, ter pomoči za MSP: transfer novih tehnologij (SGRS 2001, 96–98).

⁵³ Namenjanje pomoči gospodarskim družbam se v javnem financiranju vedno bolj omejuje in dopušča samo še za določene namene. Predvsem pomoč ne sme biti dana za pridobivanje konkurenčne prednosti na tržišču (SGRS 2001, 92).

1999 je Slovenija v povprečju namenila 71,43 mio. EUR, v letih do vstopa v EU pa v povprečju zgolj 24,82 mio. EUR.

Graf 4.4: Državne pomoči za R & R kot odstotek BDP

Vir: Eurostat (2014b).

Zmanjšanje sredstev je bila posledica ukrepov konec 90. let, ko so bila sredstva po večini še vedno namenjena prestrukturiranju podjetij. Šele v naslednjem obdobju lahko opazimo minimalen premik k razvojni dejavnosti (Ministrstvo za finance, 2002). Opazna je bila sprememba v strukturi financiranja, saj je bilo prvič opazno zmanjšanje sredstev za kmetijstvo ter ob tem konstantno povečevanje sredstev za raziskovalno-razvojno dejavnost. Razlog za spremembo je bila SGRS (2001), ki je opredeljevala industrijsko politiko Slovenije za obdobje 2001–2006. Dokument opozarja na zaostajanje Slovenije na področju gospodarskega razvoja in ga opredeli kot prioritetnega za prihajajoče obdobje. Premiki so bili vsekakor narejeni v pravo smer in nakazujejo spremembo v politiki, vendar so bili v času do vstopa Slovenije v EU le-ti izredno počasni ter zneskovno še vedno precej skromni.

4.4.2 Javni razpisi v obdobju 2001–2004

Na podlagi ciljev in usmeritev SGRS, strategij in programov za povečevanje konkurenčne sposobnosti slovenske industrije, pospeševanja razvoja malega gospodarstva in turizma ter spodbujanja tehnološkega razvoja in inovacij je bil izdelan celovit Program za pospeševanje razvoja podjetniškega sektorja in konkurenčnosti (MG 2002a). Program je

predstavljal integracijo ukrepov in instrumentov razvojne politike na področju pospeševanja podjetništva in razvoja malega gospodarstva, povečevanja investicij v znanje in tehnološki razvoj, pospeševanja internacionalizacije podjetij in novih investicij v celovit in sistematičen pristop k ustvarjanju pogojev za razvoj mednarodno konkurenčnega podjetniškega sektorja, ki naj bi zagotavljal dolgoročno stabilno gospodarsko rast (MG 2002b, 2–3). Program ukrepov MG je predstavljal operativni načrt izvajanja politike razvoja podjetniškega sektorja in konkurenčnosti z vidika sistemskih in finančnih spodbud (državnih pomoči) podjetjem. Program je v skladu s cilji razvojne politike, zastavljenimi v SGRS in DRP za obdobje 2001–2006, in je podpiral uresničevanje vizije Slovenije kot uspešne, mednarodno konkurenčne in dinamične države (MG 2004a, 3). Usmeritve in ukrepi programa so bili zastavljeni v DRP iz leta 2001 v sklopu prve razvojne prednostne naloge (glej Tabelo 4.3), in sicer v okviru treh programskih sklopov (MG 2004b, 3).

Tabela 4.3: DRP 2001: Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti

Program	Aktivnosti / ukrepi
1. Znanje za razvoj	
usmerjen v krepitev sposobnosti za obvladovanje tehnološkega napredka kot glavnega vira povečevanja produktivnosti dela in nacionalne konkurenčnosti v globalnem prostoru	<ul style="list-style-type: none"> • povečanje skupnih vlaganj v raziskave in razvoj • hitrejši pretok znanja med izobraževalnimi in raziskovalnimi institucijami in gospodarstvom • krepitev mednarodnega sodelovanja na področju razvoja in raziskav
2. Povečevanje konkurenčnih sposobnosti podjetij	
usmerjen v krepitev ključnih faktorjev konkurenčnih prednosti podjetij v pogojih globalne konkurence	<ul style="list-style-type: none"> • povečanje podjetniških vlaganj v tehnološki razvoj in inovativnost • povezovanje podjetij in razvoj grozdov • uvajanje strategij za povečevanje produktivnosti • povečanje stopnje internacionalizacije podjetij
3. Spodbujanje podjetništva in izkoriščanje podjetniških priložnosti	
usmerjen v ustvarjanje stimulativnega okolja za podjetništvo in nastajanje novih podjetij	<ul style="list-style-type: none"> • Promocija podjetništva in razvoj podpornega okolja • Spodbujanje investicij, nastajanja in razvoja malih in srednje velikih podjetij • Spodbujanje razvoja turizma

Vir: *ibid.*

Število projektov, ki jih je izvajalo MG med letoma 2001 in 2004, je naraščalo za več kot 20 % letno, vendar je opazno znatno zmanjšanje v letu 2004 (glej Tabelo 4.4). Ob tem višina bruto sofinanciranja z leti niha, kar je predvsem posledica planiranja in razporeditve javnih razpisov skozi celotno obdobje. Ker število odobrenih projektov ni sorazmerno z višino dodeljenih sredstev, lahko sklepamo, da mala podjetja v povprečju izvajajo relativno manjše investicije. Zanimiv je podatek o povprečni vrednosti, ki jo posamezno MSP prejme v okviru

sofinanciranja. Ta podatek je ne glede na najvišjo izračunano vrednost iz leta 2001 relativno nizek, saj dosega zgolj nekaj več kot 48.000 EUR na MSP. Posebnega izboljšanja konkurenčnosti podjetja in pozitivnih učinkov z ozirom na ta znesek ni pričakovati. Višina subvencije bi bila najverjetneje smiselna in učinkovita zgolj za kakšno mikro podjetje, vsekakor pa ne za večino podjetij.

Tabela 4.4: Javni razpis za MSP v obdobju 2001–2004⁵⁴

Leto razpisa	Število projektov	Višina sofinanciranja	Vrednost sofinanciranja/projekt	Delež dodeljenih sredstev celotnega projekta
2001	259	12.519.357,00 €	48.337,00 €	36,02%
2002	353	11.645.750,00 €	32.991,00 €	31,88%
2003	421	14.154.396,00 €	33.620,00 €	26,66%
2004	303	11.559.825,00 €	38.151,00 €	31,43%

Vir: lasten izračun ter preračun v EUR na podlagi analize javnih razpisov MG 2002b, 2003, 2004.

Poročilo (Delloite 2004, 72–75) ugotavlja, da obstajata dve skupini podjetij, ki so sodelovala v sklopu teh ukrepov:

a) t. i. samozadostni tvorijo boljša in večja podjetja: državna pomoč nima vpliva na odločitve o izvedbi projekta oz. bi ga podjetja izvedla v vsakem primeru. Zaslug za rezultate teh projektov ne moremo pripisati državnim pomočem. Obstaja možnost, da so podjetja zaradi razvojne spodbude izvedla proučevane projekte hitreje in prej, kot če razvojne spodbude ne bi bilo;⁵⁵

b) t. i. izzvani so podjetja, katerih projekti so odvisni od državnih pomoči in ki jih brez pomoči podjetja ne bi izvedla: podjetja iz te skupine so manjša in finančno šibkejša, kar nujno ne pomeni, da so vsa med njimi slaba, saj je skupina zelo heterogena. Predvidevamo, da so bila

⁵⁴ Za leto 2001 smo upoštevali 8 od 12 javnih razpisov MG. Dveh (razpisi za tekstilno in oblačilno ter usnjarsko in obutveno industrijo) nisem upošteval, ker spadata pod svoj OP. Dodatnih dveh razpisov (sofinanciranje turističnih produktov in spodbujanje ponudbe stavbnih zemljišč za industrijo) prav tako nisem upošteval, ker so končni prejemniki občine, javni zavodi, zbornice, društva in združenja. V letu 2001 je bilo v okviru MG razpisanih 23 javnih razpisov, upoštevali smo 17 tistih, ki so bili povezani s programom znanje za razvoj, programom za izboljšanje konkurenčnih sposobnosti podjetij ter programom za spodbujanje podjetništva in izkoriščanja podjetniških priložnosti. Za leti 2003 (17) in 2004 (12) sem upošteval vse razpisane javne razpise v okviru MG.

⁵⁵ Primer zaposlitev: $\frac{3}{4}$ vseh novih in ohranjenih delovnih mest so prispevali projekti, ki bi bili (verjetno v enakem obsegu) izvedeni tudi brez podpore države. Le četrtino vseh delovnih mest je mogoče pripisati projektom, ki se brez državne pomoči ne bi zgodili ali bi se zgodili v zmanjšanem obsegu (Delloite 2004, 53–57).

nekatera podjetja ustanovljena z namenom izvajanja dotičnega projekta. V večini so podjetja mlada in zato finančno šibka, vendar imajo lahko potencialno dobre projekte. To velja predvsem za skupino podjetij, ki sodelujejo v ukrepu investicij v nove tehnologije. Del te skupine so tudi 'podporna' podjetja – inkubatorji, tehnološki centri – pri katerih se učinki ne kažejo neposredno, temveč posredno in na daljši rok. Med drugim v tej skupini podjetij najdemo tudi takšna, za katera se je izkazalo, da so kapitalsko neustrezna.

Podjetniško okolje v obdobju po osamosvojitvi Slovenije primarno ni bilo usmerjeno v spodbujanje raziskovalno-razvojne dejavnosti. V povprečju je Slovenija namenjala manj finančnih sredstev za R & D kot razvitejše države, zmanjševal se je relativen in absoluten znesek državnih pomoči, ob tem pa je bila neprimerna tudi struktura ter alokacija dodeljenih finančnih sredstev. Takšno podjetniško okolje podjetjem ni omogočalo razvojnih aktivnosti ter usmeritve v inovacije in tehnološki napredek, kar bi imelo pozitiven učinek na večjo konkurenčnost slovenskega gospodarstva. Tudi po letu 2000 problem predstavljajo relativno nizki zneski dodeljenih sredstev, priprava obsežne dokumentacije ter počasnost procesov, ki vodi v splošno neučinkovitost dodeljenih sredstev. Navkljub temu je zaznati premik v pozitivni smeri, saj je alokacija sredstev primernejša, ob tem pa je število financiranih projektov vse večje. Ali se je stanje po vstopu Slovenije EU leta 2004 še dodatno izboljšalo, bomo videli v naslednjem poglavju, kjer se osredotočam na raziskovalno-razvojno dejavnost v Sloveniji po vstopu v EU.

5 RAZISKOVALNO-RAZVOJNA DEJAVNOST V SLOVENIJI PO LETU 2004

5.1. GOSPODARSKO STANJE

Po širitvi leta 2004, ko je EU sprejela 10 novih članic, so se izdatno povečale razlike v stopnji razvitosti med posameznimi državami. Prav tako se je povečala medsebojna odvisnost vseh članic za uresničevanje evropskih ciljev doseganja višje gospodarske rasti in stopnje razvoja. Večje konkurenčnosti gospodarstva ni bilo mogoče doseči, v kolikor nove države članice niso dosegale stopenj rasti, ki bi bile višje od povprečja EU.

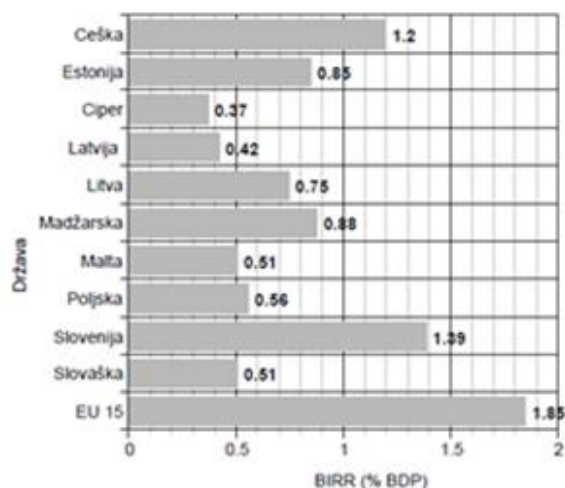
Kot je zapisano v Strategiji razvoja Slovenije (SRS) iz leta 2005, je bilo za Slovenijo ob vstopu v EU leta 2004 značilno, da mora izvesti temeljite strukturne reforme in spremeniti svoj dosednji razvojni vzorec. Slovenija namreč ni bila več tista nova država, ki bi najhitreje zmanjševala razvojni zaostanek za povprečjem EU. Zaradi počasnosti sprememb je začela izgubljati globalno konkurenčnost, dohitevale in na nekaterih posameznih področjih prehitele

so jo nekatere druge tranzicijske države (SRS 2005, 7). Glavna razloga sta bila preveč regulirano slovensko gospodarstvo in birokratizacija poslovnega okolja, ki je omejevala podjetniški sektor. Poleg tega se je počasno prestrukturiranje gospodarstva kazalo v skromni inovativnosti, šibki podjetniški aktivnosti, ohranjanju visokega deleža delovno intenzivne industrije, prenizki tehnološki zahtevnosti izvoza ter počasni rasti tržnih storitev in finančnega posredništva (SRS 2005, 7–15). Premiki v strukturi predelovalnih dejavnosti, usmerjeni h krepitvi tehnološko intenzivnih dejavnosti, so bili sicer naravnani v pravo smer, vendar so v skladu z naštetimi problemi potekali prepočasi. Za večjo konkurenčnost in ohranjanje dolgoročne vzdržne gospodarske rasti v državi so bili potrebni večji in intenzivnejši premiki, ki bi temeljili na tehnološkem prestrukturiranju, večjih vlaganjih v R & R ter na splošno v inovacije (OP RR 2007, 18).

5.2 RAZISKAVE IN RAZVOJ

Na področju spodbujanja raziskovalno-razvojne politike je imela EU do leta 2010 zelo ambiciozne cilje, saj je načrt predvideval zvišanje sredstev, namenjenih za vlaganje v R & R, v višini 3 % BDP. Ob tem je cilj predvideval podvojitev vlaganj gospodarskega sektorja v R & R na 2 % BDP, iz javnih sredstev pa na 1 % BDP (Evropska komisija 2003b). Slovenija se je leta 2004 po deležu izdatkov za R & R uvrščala v sredino držav EU (Evropska komisija 2007c). Pri vlaganjih v R & R je Slovenija z 1,39 % BDP leta 2004 dosegala 75,1 % povprečja EU-15 (1,85 % BDP). Ob tem je za dobri 2 odstotni točki zaostajala za najuspešnejšo državo EU Švedsko (3,58 % BDP) in za nekaj več kot polovico za Lizbonskimi cilji. Slovenija je bila izrazito neuspešna pri učinkoviti izrabi sredstev, določanju prednostnih nalog in uporabi izsledkov raziskovalno-razvojne dejavnosti za hitrejši gospodarski in družbeni razvoj (SRS 2005, 21–22). Kljub velikemu zaostanku pri rasti izdatkov za R & R je imela Slovenija med vsemi novimi članicami EU najboljše izhodišče (glej Graf 5.1).

Graf 5.1: BIRR kot odstotek BDP, širitev leta 2004

Vir: Eurostat (2014b).

5.3 MALA IN SREDNJE VELIKA PODJETJA

Slovenska MSP so se pri svojem delovanju še vedno soočala s številnimi ovirami. Težave pri poslovanju MSP so povzročali neučinkovit in njihovim potrebam neprilagojen bančni sistem, visoki stroški finančne podpore, težave z jamstvi, pomanjkanje tveganega kapitala ter plačilna nedisciplina (SRS 2005, 17–19). Za obdobje ob vstopu Slovenije v EU so bili zaznani strukturni problemi, ki so bili neposredno povezani z doseženo ravno razvitosti slovenskega gospodarstva (OP RR 2007, 20–21):

- podjetja so zanemarjala necenovne dejavnike konkurenčnih prednosti, zlasti tehnološki razvoj in trženjske dejavnike, ki so ključni elementi sodobne konkurence. Posledično premalo vlagajo v R & R in se premalo povezujejo pri razvoju in skupnem tržnem nastopu;
- sodelovanje podjetij pri izvajanju posameznih poslovnih funkcij je bilo premajhno, kar je veljalo za vse sektorje in panoge in za vsa podjetja ne glede na velikost. To je bila med drugim posledica pomanjkanja skupnih ciljev in medsebojnega zaupanja;
- izvoz je še vedno temeljil na izdelkih in storitvah z nižjo dodano vrednostjo, ki so dosegali ustrezno raven kakovosti. Vseeno je bil delež izvoza izdelkov visoke tehnologije razmeroma skromen.

Spodbujanje podjetniškega razvoja v MSP je oviral težaven dostop do primernih finančnih virov, zato je bil eden glavnih ciljev Slovenije na vstopu v EU izboljšanje dostopa

do finančnih sredstev z enostavnejšim dostopom v obliki nepovratnih spodbud za investicijske in razvojne projekte MSP.

5.3.1 Vlaganje zasebnega sektorja v raziskave in razvoj

Vlaganja poslovnega sektorja v R & R so v letu 2004 dosegla 0,82 % BDP ali komaj 41 % vrednosti barcelonskega cilja 2 % BDP do leta 2010 (SRS 2005).⁵⁶ Poleg tega je bila Slovenija z vidika vlaganj v R & R ter ravni inovacij v zasebnem sektorju usmerjena v ohranjanje nespremenjenega stanja, kar ni zadostovalo za realizacijo zastavljenih ciljev (EPD 2004, 141). Vlaganja zasebnega sektorja v R & R v letu 2004 so dosegala 58,5 % vseh vlaganj v R & R v državi v primerjavi s 54,9 % vseh vlaganj v EU-25. Glede na to, da je barcelonski cilj predvideval razmerje 1 : 2 med vlaganji iz javnih virov in vlaganji poslovnega sektorja, je bilo ob intenzivnejšem povečevanju vseh virov financiranja R & R treba najbolj pospešiti prav vlaganja poslovnega sektorja. Ključnega pomena pri tem so morali biti ukrepi države usmerjeni v spodbude poslovnega sektorja kakor tudi v ustvarjanje ugodnega okolja za poslovanje in inovacije, izboljšanje zakonodaje in finančnih trgov, podjetniške infrastrukture ter ustrezne podpore s strani raziskovalnega in izobraževalnega sistema (OP RR 2007, 21–23).

5.4 ENOTNI PROGRAMSKI DOKUMENT 2004–2006

EPD je predstavljal ključen strateški dokument, v katerem je bilo opredeljeno izvajanje strukturnih skladov v Sloveniji v programskem obdobju 2004–2006. Dokument je predstavljal osnovo za izvajanje strukturne politike v Sloveniji in je omogočal dostop do strukturnih skladov (ESRR, ESS, EKUJS, FIUR). EPD je bil pripravljen na osnovi strateških izhodišč SGRS, izvedbenih aktivnosti DRP RS 2001–2006 ter na osnovi opravljenih posvetovanj s pristojnimi ministrstvi. Kljub temu da je bil EPD potrjen že konec leta 2003, se projekti v okviru EPD niso začeli izvajati pred vstopom Slovenije v EU. V največji meri so se začeli izvajati v letih 2005 in 2006, ko je bilo za vse sklade potrjenih največ projektov v okviru dodeljenih sredstev (SVLR 2010, 14–15).⁵⁷

⁵⁶ V letu 2004 je država financirala domače izdatke za R & R v višini 0,42 % BDP, kar je znašalo nekaj manj kot polovico vrednosti barcelonskega cilja 1 % BDP za javna vlaganja v R & R do 2010 (*ibid.*).

⁵⁷ Kot pravi Lajh (2004, 24), so se ukrepi strukturne politike oblikovali in upravljali izključno z nacionalnega nivoja, tj. ministrstev oz. drugih proračunskih porabnikov, kot so agencije in skladi. Izvajanje je bilo podrejeno enemu organu upravljanja (Službe vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko – SVLR) in enemu plačilnemu organu (MF – Ministrstvo za finance). Lajh ob tem navaja, da je izvajanje nalog v javno-politični areni za regionalno politiko že utečeno, saj je razvito

V magistrskem delu se osredotočam na prvo prednostno nalogo EPD – spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti, za katero je bilo predvidenih 174,4 mio. EUR, od tega 129,2 mio. EUR sredstev EU ter 45,2 mio. EUR nacionalnih sredstev. Področje spodbujanja konkurenčnosti in tehnološke inovativnosti je bilo postavljeno v ospredje razprav, saj je bilo za prvo prednostno nalogo po podatkih SVLR namenjenih kar 51,2 % vseh sredstev (SVLR 2010, 57). Glavni cilj ukrepov je bila usmeritev k tesnejšemu sodelovanju privatnih in javnih institucij na podlagi nepovratnih sredstev z namenom pospeševanja gospodarskega razvoja na osnovi povečane razvojne dejavnosti. Predmet analize je ukrep 1.1. »Spodbujanje razvoja inovacijskega okolja« (22 % sredstev prve prednostne naloge), katerih končni prejemniki nepovratnih sredstev so pridobljena sredstva usmerjali v raziskovalno razvojno dejavnost.

5.4.1 Ukrepi Enotnega programskega dokumenta

Ukrep 1.1: Spodbujanje razvoja inovacijskega okolja

Splošen cilj ukrepa je bilo spodbujanje sodelovanja med institucijami znanja in industrijo z namenom učinkovitega ustvarjanja stimulatívnega okolja za podjetništvo, inovativnost in tehnološki razvoj ter vseživljenjsko učenje, torej na znanju temelječega gospodarstva. Ukrep se je osredotočal na (EPD 2003):

- izboljšanje prenosa znanja med institucijami znanja in podjetji;
- pospeševanje zagona in razvoj novih dinamičnih, tehnološko usmerjenih podjetij;
- povečanje naložb v aplikativne in industrijske R & R.

Ukrep. 1.1.1: Spodbujanje razvoja inovacijskega okolja, izvajanega s strani MG in MVZT

V okviru MVZT je šlo za 10 projektov centrov odličnosti, kjer so bili končni prejemniki sodelujoči inštituti, raziskovalne ustanove ter univerze v centrih odličnosti. Slednji so predstavljali nov ukrep države za spodbujanje povezovanja podjetij in institucij znanja v Sloveniji. Opredeljeni so bili kot visoko kakovostna multidisciplinarna skupina raziskovalcev iz akademske sfere in gospodarstva, ki zagotavlja kritično maso znanja in ustrezno raziskovalno infrastrukturo za preboj centrov odličnosti v vrh svetovne znanosti in/ali vključitev v mednarodno mrežo odličnosti (Bučar in Mešl 2008, 7). V okviru MG (6 projektov) je šlo za ustanovitev tehnoloških parkov, ustvarjanje konkurenčnosti ter inovacijskega okolja, končni prejemniki so bile skupine podjetij (Bučar in drugi 2007, 76–78).

delovanje v smeri istih ciljev in načinov delovanja. Mreža je torej centralizirana, saj se vse končne odločitve sprejemajo na nacionalni ravni.

Ukrep: 1.1.2: Spodbujanje razvoja inovacijskega okolja II – Razvoj in usposobitev tehnoloških parkov, izvajan s strani MVZT

Glavni namen tehnoloških parkov je bil, da na enem mestu združujejo razvojno raziskovalne in poslovne dejavnosti novih tehnološko usmerjenih podjetij. Svojim članom so nudili spodbudno okolje, enostavnejšo izmenjavo mnenj in informacij, prenos znanja ter potrebno infrastrukturo (Spirit 2013).

Ukrep: 1.1.3: Neposredne spodbude za skupne razvojno-investicijske projekte v letih 2006–2007, izvajane s strani MG

Instrument je predstavljal podporo skupnim RIP skupin podjetij in institucij znanja v okviru posrednikov: grozdov, tehnoloških mrež in tehnoloških platform (Bučar 2008). Projekti so bili primarno namenjeni spodbujanju razvoja novega znanja, izdelka in/ali storitve, preko katerega so se slovenska podjetja lažje vključevala v globalne dobaviteljske verige in konzorcije (MGRT 2013c, 58).

5.4.2 Rezultati in učinki ukrepov Enotnega programskega dokumenta

Podpora raziskovanju in razvoju v zasebnih podjetjih je bila ena izmed glavnih nacionalnih prioritet v vseh strateških dokumentih. Navkljub temu je dejanska alokacija sredstev pokazala drugače. V letu 2006 je bila še vedno velika večina javnih sredstev namenjenih vladnemu in visokošolskemu sektorju, zasebnemu sektorju je bilo namenjenih zgolj 10,1 % javnih sredstev. Na drugi strani je poslovni sektor večino svojih sredstev, namenjenih za R & R, namenil lastnemu razvoju (91,7 %) (Bučar 2008). Učinki izvajanih ukrepov v okviru EPD, sofinanciranih s strani ESRR, so prispevali k spremembi strukture stroškov financiranja ter strukture virov, z namenom pospešitve zasebnih vlaganj gospodarskih družb v raziskovalno-razvojne projekte. Opazna je razlika med posameznimi projekti, in sicer glede obsega zasebnih sredstev v strukturi financiranja projektov. Pri RIP prevladuje višji delež zasebnih sredstev (60 %). Na drugi strani je v primeru raziskovalno inovacijskih projektov delež razmeroma nižji (36 %) in izraža upravičenost izdatkov v skladu z uporabljenimi shemo državnih pomoči (SVLR 2010, 77–86).

Vzpostavljane javnih agencij (TIA, ARRS – Javna agencija za raziskovalno dejavnost in JAPTI – Javna agencija RS za podjetništvo in tuje investicije) je sledilo vzorom iz skandinavskih držav, ustanovljene pa so bile z namenom racionalizacije in pridobivanja novih znanj. Ustanovitev podpornih institucij, kot so tehnološki parki, inkubatorji, grozdi ter centri

odličnosti, je bila posledica pomanjkljivosti sistema, v največji meri pa odziv na neučinkovit prenos znanja iz javnih raziskovalno-razvojnih agencij v zasebni sektor (Bučar 2009). Nacionalni ukrepi so bili na ta način primarno usmerjeni v razvoj novih izdelkov, storitev in procesov ter oblikovanje novih organizacijskih struktur vertikalnih in horizontalnih povezav. Medtem ko je horizontalni pristop omogočal razpršitev koristi, pridobljenih z investicijo, na vse subjekte posamezne institucionalne strukture – bodisi konzorcija ali centra odličnosti, je vertikalni pristop omogočil tako koncentracijo kot tudi specializacijo posameznih subjektov v celotni verigi ustvarjanja vrednosti (SVLR 2010, 77–86). Sprejetje strateških dokumentov za večja vlaganja v R & R se doslej v praksi ni odrazilo v zadostni meri. Uresničevanje zastavljenih ciljev je dolgoročen proces, ki zahteva koordiniranje in sodelovanje različnih politik in akterjev (UMAR 2007, 37–41).

5.5 OPERATIVNI PROGRAM KREPITVE REGIONALNIH RAZVOJNIH POTENCIALOV 2007–2013

NSRO je osnovan na konceptu treh OP, in sicer: a) OP za krepitev regionalnih razvojnih potencialov, b) OP razvoja človeških virov ter c) OP razvoja okoljske in prometne infrastrukture.⁵⁸ NSRO predstavlja osnovo za pripravo DRP 2007–2013, kjer so vključeni vsi razvojno-investicijski programi in projekti v Sloveniji, ki bodo v tem obdobju financirani ali sofinancirani iz državnega in občinskih proračunov. V tem smislu DRP predstavlja instrument za uresničevanje SRS na področju razvojno-investicijskih programov in projektov, NSRO pa predstavlja njegovo podmnožico, kjer zagotavlja strateški pristop z jasno in konsistentno pripravljenimi programi in instrumenti (NSRO 2008, 9). Za analizo magistrskega dela je najpomembnejši OP za krepitev regionalnih razvojnih potencialov, za katerega je bilo namenjenih nekaj več kot 1,78 mrd. EUR evropskih sredstev ter skoraj 315 mio. EUR nacionalnih sredstev. Znotraj razvojne prioritete se bom osredotočil na prvo izmed petih prednostnih usmeritev, imenovano Konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost, v okviru katere je bilo skupaj namenjenih dobrih 721 mio. EUR (glej Tabelo 5.1), kar je predstavljalo več kot tretjino sredstev celotnega OP RR (NSRO 2008, 124–137).

⁵⁸ Tehnična pomoč ne predstavlja ločenega OP, temveč so bila sredstva predvidena znotraj ločenih razvojnih prioritet, ki jih je vključeval vsak posamezen OP (NSRO 2008, 124–169).

Tabela 5.1: Sredstva prednostnih nalog OP RR

Razvojna prioriteta/prednostna usmeritev	Sredstva EU v EUR	Nacionalna udeležba	Skupno financiranje	% OP
1. Konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost	613.152.895	108.203.453	721.356.348	34
2. Gospodarsko-razvojna infrastruktura	269.451.040	47.550.185	317.001.225	15
3. Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov	253.235.116	44.688.552	297.923.668	14
4. Razvoj regij	619.442.634	109.313.408	728.756.042	35
5. Tehnična pomoč	28.003.734	4.941.836	32.945.570	2
Skupaj	1.783.285.419	314.697.433	2.097.982.852	100

Vir: EU skladi (2013).

Prva prednostna naloga Konkurenčnosti podjetij in raziskovalne odličnosti je spodbujala razvojno investicijske aktivnosti v gospodarstvu, ki so bile usmerjene na področje raziskav in tehnološkega razvoja. Ob tem je ukrep podpiral naložbe, usmerjene v nakup in modernizacijo razvojno-raziskovalne opreme ter tehnološke opreme v podjetjih. Prioritetno je bila prva prednostna naloga usmerjena na vsa podjetja ne glede na velikost. Posebna pozornost je bila namenjena MSP ter hitro rastočim in inovativnim podjetjem (NSRO 2008, 125–126). Celovito so bile zajete vsebine, ki naj bi slovenskemu gospodarstvu skozi ciljno vlaganje javnega in zasebnega kapitala omogočile intenzivnejša vlaganja v raziskave, razvoj in tehnologijo, pospeševala sodelovanje med podjetji. Ob tem je bil poudarek na tesnejši povezavi gospodarstva z javnim raziskovalnim in izobraževalnim sektorjem, učinkovitem delovanju podjetniškega ter inovativnem podpornem okolju s ciljem zagotavljanja povečane inovativnosti (SVLR 2008, 12). Specifični cilji v okviru prve prednostne naloge OP RR so se uresničevali preko dveh prednostnih usmeritev (SVLR 2009, 15–19):

1) izboljšanje konkurenčnih sposobnosti podjetij in raziskovalna odličnost:

- a) razvojno-investicijski projekti skupin podjetij;
- b) raziskovalni centri odličnosti – R & R;
- c) raziskovalni centri odličnosti – infrastruktura;
- d) raziskovalno-razvojni projekti tehnoloških platform;

2) spodbujanje podjetništva:

- a) sklad tveganega kapitala;
- b) investicijski projekti MSP;
- c) raziskovalno-razvojni projekti v MSP.

Glavne dejavnosti so se izvajale preko:

- MVZT in njene Službe za usklajevanje razvojne politike in strukturne sklade, zadolžene za projekte centrov odličnosti, ter Direktorata za tehnologijo, ki je bil zadolžen za strateške raziskovalno-razvojne projekte. Pri izvajanju slednjih je sodelovala TIA kot agent. Glavni upravičenci so bila podjetja, skupine podjetij ter raziskovalne organizacije, povezane s podjetji in drugimi subjekti inovacijskega okolja v raziskovalne centre odličnosti ter druge oblike povezav. Pri izvajanju prve prednostne naloge so lahko sodelovale tudi neprofitne in nevladne organizacije, javni in zasebni zavodi, izobraževalno-raziskovalne institucije ter drugi subjekti (Letno poročilo SVLR 2008, 12–15);

- MG, kjer sta bila v vlogi agenta Slovenski podjetniški sklad (SPS) ter JAPTl. Upravičenci v okviru teh aktivnosti so bila MSP, novo nastala podjetja, inovativna podjetja ter podjetja s potencialom rasti in razvoja (SVLR 2008, 17).

5.5.1 Javni razpisi

V okviru prve prednostne naloge OP RR Konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost je bilo v obdobju od 1. 1. 2007 do 31. 12. 2012 razpisanih sredstev v skupnem znesku 644,5 mio. EUR. Od tega je bilo potrjenih operacij ter podpisanih pogodb za 689,8 mio. EUR: v okviru javnega razpisa 577,4 mio. EUR (83,7 %) in preko neposrednih potrditev operacij 112,4 mio. EUR (16,3 %). Dodatno je bilo lastnih sredstev upravičencev v znesku 367,2 mio. EUR (53,2 % vseh potrjenih operacij). Izplačanih sredstev do konca leta 2012 je bilo za 571 mio. EUR (82,8 % vseh potrjenih operacij) (MGRT 2013b, 41–47).

Strateško raziskovalno-razvojni projekti v podjetjih so bili namenjeni spodbujanju razvoja novega izdelka in/ali storitve, preko katerega so se slovenska podjetja lažje vključevala v globalne dobaviteljske verige in konzorcije (sodelovalo je 86 podjetij, od tega 30 MSP). Sofinanciranje celovitih programov centrov odličnosti je bilo namenjeno naložbam v raziskovalno-razvojno delo. Centri odličnosti predstavljajo visoko multidisciplinarne skupine raziskovalcev iz akademske sfere in poslovnega sektorja, ki so usmerjeni v krepitev sposobnosti prenosa, obvladovanje novih tehnologij ter v razvoj tehnologij na prednostnih

področjih raziskav in tehnološkega razvoja (MGRT 2013c, 57). Kompetenčni centri so opredeljeni kot razvojno-raziskovalni centri, ki jih vodijo industrijski partnerji. Povezujejo partnerje iz gospodarstva in javnega raziskovalnega sektorja ter so usmerjeni v krepitev sposobnosti razvoja in uporabe novih tehnologij za razvoj novih konkurenčnih proizvodov, storitev in procesov na prednostnih področjih tehnološkega razvoja. Instrument je komplementaren z instrumentom centrov odličnosti in skupaj tvorita zaključeno celoto na področju razvojno-raziskovalne dejavnosti (MVZT 2013).f

Tabela 5.2: Javni razpisi prve prednostne naloge OP RR⁵⁹

Javni razpis	Izvajalec javnega razpisa	Višina dodeljenih sredstev	Število upravičencev	Povprečen znesek dodeljenih sredstev / projekt
JAVNI RAZPIS ZA SOFINANCIRANJE (NEPOSREDNE SUBVENCIJE) NAKUPA NOVE TEHNOLOŠKE OPREME V LETU 2007/2008	SPS	30.273.907,18 €	188	161.031,42 €
JAVNI RAZPIS NEPOSREDNE SPODBUDE ZA SKUPNE RAZVOJNO-INVESTICIJSKE PROJEKTE – PROJEKTI 2008	TIA	44.510.066,97 €	15	2.967.337,80 €
JAVNI RAZPIS "NEPOSREDNE SPODBUDE ZA RAZISKOVLANO RAZVOJNE DEJAVNOSTI V PODJETJIH - PROJEKTI 2008"	TIA	3.532.425,68 €	33	107.043,20 €
JAVNI RAZPIS ZA SOFINANCIRANJE NAKUPA NOVE TEHNOLOŠKE OPREME V LETU 2008 ZA MIKRO, MALA IN SREDNJE VELIKA PODJETJA Z NAJMANJ 1 IN NAJVEČ 9 ZAPOSLENIMI	SPS	15.105.407,09 €	126	119.884,18 €
JAVNI RAZPIS ZA SOFINANCIRANJE NAKUPA NOVE TEHNOLOŠKE OPREME V LETU 2009	SPS	26.186.023,13 €	159	164.691,97 €
JAVNI RAZPIS STRATEŠKO RAZISKOVALNO-RAZVOJNI PROJEKTI V PODJETJIH	TIA	24.881.356,77 €	86	289.318,10 €
JAVNI RAZPIS ZA NEPOSREDNE SPODBUDE ZA SKUPNE RAZVOJNO-INVESTICIJSKE PROJEKTE - RIP 09	TIA	106.414.873,15 €	46	2.313.366,81 €
JAVNI RAZPIS ZA RAZVOJ CENTROV ODLIČNOSTI V OBDOBJU 2009-2013	MVŠZT	77.553.986,35 €	8	9.694.248,29 €
JAVNI RAZPIS ZA SOFINANCIRANJE NAKUPA NOVE TEHNOLOŠKE OPREME V LETU 2009-2011	SPS	27.843.375,18 €	190	146.544,08 €
JAVNI RAZPIS ZA RAZVOJ KOMPETENČNIH CENTROV V OBDOBJU 2010-2013	MVŠZT	44.736.292,00 €	7	6.390.898,86 €
JAVNI RAZPIS ZA PRIDOBITEV SREDSTEV EVROPSKEGA SKLADA ZA REGIONALNI RAZVOJ – ESRR RAZVOJNI CENTRI SLOVENSKEGA GOSPODARSTVA	MG	179.581.338,00 €	17	10.563.608,12 €
JAVNI RAZPIS RAZISKOVALNI VAVČER	MVŠZT	7.952.132,50 €	186	42.753,40 €
JAVNI RAZPIS ZA PRIDOBITEV SREDSTEV - ESRR ZA SOFINANCIRANJE TEHNOLOŠKIH INVESTICIJ, KI SO V NEPOSREDNI NAVEZAVI NA REZULTATE RAZVOJNO-RAZISKOVALNIH AKTIVNOSTI	MGRT	6.403.000,00 €	4	1.600.750,00 €
JAVNI RAZPIS ZA SOFINANCIRANJE NOVE TEHNOLOŠKE OPREME V LETIH 2013 - 2014	SPS	31.130.126,21 €	173	179.942,93 €

Vir: Lasten preračun na podlagi podatkov, dostopnih na portalu EU skladi (2013b).⁶⁰

V kolikor iz Tabele 5.2 izvzamemo javne razpise, kjer je šlo za ustanovitev centrov odličnosti, kompetenčnih centrov ter razvojnih centrov slovenskega gospodarstva, opazimo veliko odstopanje v povprečnem znesku, namenjenem podjetjem za posamezen projekt v primeru RIP. V kolikor primerjamo javni razpis RIP-08, kjer je bila povprečna višina

⁵⁹ V Tabeli 5.2 niso upoštevani podatkih instrumenta »Neposredna potrditev operacije 'Program za izvajanje garancijskega sklada s subvencijo obrestne mere v okviru SPS'« in »Neposredna potrditev operacije 'Program instrumentov finančnega inženiringa za MSP v RS za obdobje 2009–2013 (PIFI)«, ker ne gre za javni razpis, temveč finančni instrument.

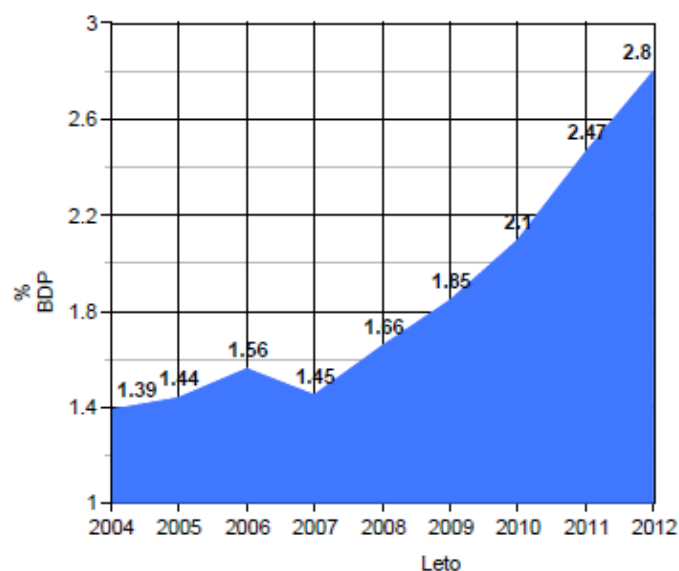
⁶⁰ V primeru javnega razpisa raziskovalni vavčer je bil izvajalec razpisa Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport.

sofinanciranja nekaj manj kot 3 mio. EUR, ter javni razpis RIP-09, kjer je bila povprečna vrednost subvencije dobrih 2,3 mio. EUR, opazimo relativno veliko razliko v primerjavi z ostalimi projekti, katerih povprečna vrednost subvencije se giblje med 42.000,00 EUR (raziskovalni vavčer) in nekaj več kot 289.000,00 EUR (Javni razpis strateško raziskovalno-razvojni projekti v podjetjih). Kot pravijo Bučar in drugi (2012, 39), je šlo za po vrednosti enega večjih razpisov, na katerem so lahko kandidirala podjetja. Iz odobrenih zneskov lahko vidimo, da so bili RIP povsem nov tip razpisa v slovenskem prostoru. Višina EU sredstev, namenjenih posameznemu projektu, je tudi eden izmed glavnih odgovorov na temeljno raziskovalno vprašanje magistrskega dela. Temu primerno je bilo tudi zanimanje in izredno visoka stopnja konkurence med prijavitelji, kar bom natančneje analiziral v nadaljevanju.

5.5.2 Rezultati in učinki javnih razpisov

Povečevanje vlaganj v raziskovalno-razvojno dejavnost v zadnjih letih je posledica aktivnosti poslovnega sektorja. Slovenija je imela do sedaj najvišji delež izdatkov za R & R izražen kot odstotek BDP leta 2012, ko je z 2,8 % (glej Graf 5.2) močno preseгла evropsko povprečje (2,06 %). Rezultat je bil posledica povečanih rasti izdatkov za R & R v obdobju krize, delno tudi zaradi izboljšane zajema poročevalskih enot ter padca slovenskega BDP. Realna rast izdatkov za raziskovalno-razvojno dejavnost v poslovnem sektorju se je v zadnjih letih upočasnila. Navkljub temu poslovni sektor ostaja najbolj dinamičen in pomemben vir financiranja, saj prispeva 62 % skupnih izdatkov za R & R. Državni sektor je od začetka krize in vse do leta 2011 realno povečeval vlaganja preko instrumentov, sofinanciranih s strani EU. Leta 2012 so se zaradi varčevalnih ukrepov izdatki državnega sektorja znižali nominalno in realno (UMAR 2014, 40–43)

Graf 5.2: Vlaganja v R & R kot odstotek BDP, Slovenija

Vir: SURS (2013).

Ukrepi v okviru prve prednostne naloge OP RR so bili usmerjeni v podporo podjetjem, ki so bila pripravljena na sodelovanje z drugimi podjetji in javnimi institucijami. Ključno je bilo tudi vlaganje v razvoj znanja in kompetenc z namenom dolgoročnega ter konkurenčnega nastopa na mednarodnih trgih. Poleg tega je bila prioriteta pospešitev specializacije in vlaganj v razvoj znanja in kompetenc na področjih, kjer je v Sloveniji obstajala kritična masa znanstvene odličnosti in inovativnega gospodarstva za konkurenčen nastop ter pozicioniranje na globalnem trgu (MGRT 2013a, 58).

Podatki iz Tabele 5.3 kažejo, da je bila velika večina zastavljenih ciljev za obdobje 2006–2013 doseženih in v veliki meri izdatno preseženih že s koncem leta 2012. Razvidno je, da so bili nekateri zastavljeni cilji preseženi tudi za več kot 4x (skupno število FTE ter FTE poslovnega sektorja, število inovacij in novih patentov). Izredno spodbuden je podatek, da je bil za skoraj 3x presežen podatek o številu podprtih projektov MSP in vloženi kar 2x več sredstev s strani zasebnega sektorja.⁶¹ Izjema je podatek o številu novo ustvarjenih bruto delovnih mest, kjer je bila načrtovana vrednost 4.100, konec leta pa je bila skupna številka 2.430 (59 % načrtovane vrednosti). Nedoseganje števila novo ustanovljenih bruto delovnih

⁶¹ Pomemben delež pri povečanju zasebnih vlaganj v R & R so imele tudi davčne olajšave na podlagi Pravilnika o uveljavljanju davčnih olajšav za vlaganja v R & R (Ur. l. RS 138/2006), ki omogoča zavezanecu, da v davčnem obračunu uveljavlja zmanjšanje davčne osnove v višini 20 % zneska vlaganj v R & R, vendar največ v višini davčne osnove. V dopolnjenem pravilniku iz leta 2012 (Ur. l. RS 75/2012), ki je stopil v veljavo s 1. 1. 2013, lahko zavezanec uveljavlja zmanjšanje davčne osnove v višini 100 %.

mest je posledica gospodarske krize, s katero so se soočala podjetja. Na splošno pozitivni učinki kažejo v smeri uspešnega načrtovanja in učinkovitega izvajanja politike konkurenčnosti podjetij ter raziskovalne dejavnosti. Kot pravi Bučar (2012, 124–129), so v povprečju prejemniki spodbud glede na povprečna podjetja v panogi uspešnejši kot neprejemniki v celotnem obdobju – tako pred začetkom prejemanja spodbud kot tudi kasneje. Podatki kažejo, da se podjetja po prejemu spodbud za investicije v R & R in tehnologijo v povprečju kontinuirano razvijajo v prvih treh letih po prejemu spodbud. S koncem prejemanja spodbud je v naslednjih dveh letih v povprečju zaznati padec pri prodaji. Prejemniki spodbud so v prvih treh letih po prejemu spodbud najbolj dinamično rastle glede na vrednost prodaje (44 %), zaposlenosti (32 %), dodane vrednosti (23 %) ter višine plač (16 %).

Tabela 5.3: Rezultati javnih razpisov prve prednostne naloge OP RR

Cilj	Načrtovana vrednost, obdobje 2007-2013	Stanje na dan 31.12.2012
Število raziskovalnih človek-let (FTE) kot posledica sofinanciranih aktivnosti	950	4.481,97
: od tega poslovni sektor	700	3335,46
Število podprtih zasebnih raziskovalno-razvojnih projektov	230	585
Število raziskovalnih projektov v centrih odličnosti s sofinanciranjem	60	96
Število podprtih projektov MSP	800	2.278
Število novih inovacij in patentov	180	908
Spodbujena zasebna vlaganja v podprtih projektih (mio. EUR)	615	1.125,63
Število novih podjetij v okviru subjektov podpornega okolja	80	90
Število novoustanovljenih bruto delovnih mest	4.100	2.430

Vir: MGRT (2013b, 44–46).

Z izvajanjem ukrepov za doseganje cilja prve prednostne naloge OP RR za spodbujanje podjetništva, inovativnosti in tehnološkega razvoja je Slovenija krepila najpomembnejše dejavnike inovacijske sposobnosti. Naložbe v raziskovalno-razvojne dejavnosti so naraščale od leta 2007 dalje, delež inovacijsko aktivnih podjetij v Sloveniji pa se je povečal na preko 49 %. Doseženi so bili pomembni premiki z dolgoročnim pomenom za

področje inovacijskega povezovanja znanosti, raziskav, tehnologije. Med drugim so se začele konkretizirati čvrste povezave med akademsko sfero in gospodarstvom (MGRTc 2013, 60–62). Vseeno stanje na nivoju podjetij ni bilo takšno, kot bi si želeli. Večina obravnavanih ukrepov je bila glede na pregled ponudbe in cilje ukrepov usmerjena v rast in razvoj podjetij. Navkljub temu so učinki na rast razmeroma skromni, kratkotrajni in vpliva na večanje produktivnosti ter mednarodno rast ni zaznati. Nedelovanje pravne države, nizka kakovost institucij in zahtevni administrativni postopki z visoko obdavčitvijo dela pomenijo veliko oviro in zmanjšujejo motiv, da bi manjša uspešna podjetja prerasla v velika podjetja. Teh ovir v poslovnem okolju nepovratne spodbude in državne pomoči ne morejo premostiti. Zagotovo omenjene ovire zmanjšujejo učinkovitost ukrepov države za spodbujanje konkurenčnosti in podjetništva (Bučar 2012, 225–226). S temi ugotovitvami podajam odgovor na drugi del prvega raziskovalnega podvprašanja, kjer se sprašujem o značilnostih ukrepov, usmerjenih v inovacije in razvoj po vstopu Slovenije v EU.

Javni razpis RIP-09 je predstavljal nov tip razpisa v slovenskem prostoru, saj so bila sredstva, namenjena za posamezen projekt, veliko višja kot pri primerljivih razpisih. V naslednjem poglavju bom razpisno dokumentacijo javnega razpisa RIP-09 in izbrana podjetja podrobneje analiziral ter ob koncu predstavil rezultate in učinke dodeljenih sredstev na poslovanje podjetij. Na podlagi slednjega in študije primera podjetja Infinitus, d. o. o., ki bo predstavljena v zadnjem poglavju, bom podal odgovor na drugo raziskovalno podvprašanje.

6 JAVNI RAZPIS »NEPOSREDNE SPODBUDE ZA SKUPNE RAZVOJNO-INVESTICIJSKE PROJEKTE – RIP-09«

13. 3. 2009 je bil v Uradnem listu RS objavljen javni razpis »Neposredne spodbude za skupne razvojno-investicijske projekte – RIP-09«, katerega naročnik je bilo MG, za izvajalca pa je bila določena TIA.⁶² Javni razpis je bil objavljen v okviru OP RR za obdobje 2007–2013, prva razvojna prioriteta: Konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost – prednostna usmeritev 1.1.: Izboljšanje konkurenčnih sposobnosti podjetij in raziskovalna odličnost. Roka za oddajo vlog sta bila dva: 16. april 2009 (1. odpiranje) ter 14. september 2009 (2. odpiranje) (Spirit 2009a). Z javnim razpisom so se podprli projekti skupine dveh ali več podjetij, kjer je bilo eno podjetje nosilno podjetje, ostala pa so bila sodelujoča podjetja. Skupina podjetij je morala v okviru raziskovalno-razvojnega dela projekta sodelovati z vsaj eno raziskovalno

⁶² Uradni list RS 19/2009 (13. marec 2009).

skupino,⁶³ pri čemer so morali biti rezultati projektov doseženi pretežno na podlagi lastnih raziskovalno-razvojnih aktivnosti podjetij v skupini – vsaj 60 % upravičenih stroškov aktivnosti 1 na nivoju projekta (Spirit 2009b). Javni razpis je bil usmerjen v spodbujanje mreženja podjetij in povezovanja z javnimi raziskovalnimi institucijami za skupna strateška vlaganja v R & R s ciljem povečanja konkurenčnosti podjetij. Namen javnega razpisa je bilo sodelovanje konzorcija podjetij in institucij, ki so združili znanja in kompetence z različnih razvojnih in tehnoloških področij za razvoj novih, naprednih rešitev in produktov (TIA 2012, 4–5).

Predmet razpisa je predstavljal razvoj vsaj enega novega proizvoda in/ali storitve ali razvoj bistveno izboljšanega proizvoda in/ali storitve z višjo dodano vrednostjo. Rezultat projekta je moral predstavljati inovacijo za vsa sodelujoča podjetja, katero so po potrebi zaščitila s pravicami intelektualne lastnine. V okviru RIP so bile podprte raziskovalno-razvojne aktivnosti podjetij in z njimi povezane investicije v opremo ter visoko zahtevne tehnološke stroje, ki so nujni za uspešen razvoj novega produkta in/ali storitve (Spirit 2009c). Namen javnega razpisa RIP je bila graditev skupnega razvojnega potenciala podjetij za razvoj novih produktov, s katerimi bi podjetja konkurenčneje nastopala na trgu EU in tujih trgih. Podprti so bili projekti skupine podjetij, ki so se za namen izvedbe projekta povezovala na podlagi skupne razvojne strategije. Cilj razpisa je bilo sofinancirati vsaj 16 razvojno-investicijskih projektov oziroma nastanek vsaj enega novega produkta in/ali inovacije na posamezen podprt razvojno-investicijski projekt (Mladi podjetnik 2009).⁶⁴

Za javni razpis RIP-09 je bilo namenjenih 50.000.000,00 EUR, od tega (EU skladi 2014b):

- 42.500.000,00 EUR – namenska sredstva EU (85 %);
- 7.500.000,00 EUR – slovenska udeležba (15 %).⁶⁵

⁶³ Raziskovalna organizacija je pravna oseba javnega ali zasebnega prava, ki izpolnjujejo pogoje, določene z Zakonom o raziskovalni in razvojni dejavnosti in predpisi, izdanimi na podlagi tega zakona, za izvajanje raziskovalne in razvojne dejavnosti (ARRS 2005).

⁶⁴ Podprti so bili projekti, na katerih bo v okviru razvoja opravljenih vsaj 78.900 raziskovalnih ur (tj. vsaj 46 FTE) v ekvivalentu polnega delovnega časa (1 FTE = 1700 h), kar je v skladu s cilji, določenimi v OP RR za obdobje 2007–2013 (Mladi podjetnik 2009).

⁶⁵ V začetku julija 2009 je MG objavilo spremembo RIP-09, saj so mu bila namenjena dodatna sredstva v višini 109.476.997,00 EUR. Okvirna višina nepovratnih sredstev, ki je bila na voljo za sofinanciranje upravičenih stroškov za razvojno-investicijske projekte, je tako znašala 109.476.997,00 EUR (SVLR 2007).

V finančni konstrukciji RIP-09 je bilo treba upoštevati sofinanciranje upravičenih stroškov skupnega razvojno-investicijskega projekta s strani agencije v višini minimalno 1.000.000,00 EUR in maksimalno 3.125.000,00 EUR. Upravičeni stroški so bili (Spirit 2009b):

a) v okviru razvojno-raziskovalne dejavnosti:

- stroški osebja (raziskovalci, tehniki in drugo podporno osebje);
- stroški uporabe inštrumentov, opreme in zgradb;
- stroški pogodbenih raziskav, tehničnega znanja in patentov;
- dodatni režijski stroški;
- drugi operativni stroški;

b) v okviru investicijske dejavnosti:

- nakup novih strojev in opreme za potrebe raziskovalno-razvojne dejavnosti v okviru projekta (merilni instrumenti, računalniki);
- nakup novih strojev ali opreme, vezanih na razvoj novega ali izboljšaneega proizvoda/storitve;
- nematerialne investicije (patentne pravice, licence);
- stroški, neposredno povezani z aktiviranjem strojev in opreme (transport in montaža strojev).

Koriščenje nepovratnih sredstev je bilo možno v obdobju 24 mesecev od dneva sklenitve pogodbe o financiranju, in sicer v proračunskih letih 2009, 2010 in 2011. 3. septembra 2009 je bil izdan sklep o izbranih prijaviteljih na javni razpis RIP-09 (prvo odpiranje). Od prispelih 68 vlog je bilo 10 vlog zavrženih zaradi formalne nepopolnosti, dodatnih 10 vlog je bilo zavrnjenih zaradi prenizkih doseženih ocen (merila za ocenjevanje vlog so predstavljena v Tabeli 6.1). Na ta način se je sofinanciranje odobrilo 48 vlogam (dve podjetji sta kasneje odstopili od podpisa pogodbe), tako da je sofinancirani del vseh operacij znašal 106.414.873,15 EUR, od tega je bilo 90.452.642,18 EUR namenskih sredstev EU – ESRR (85 %) in 15.962.230,97 EUR slovenske udeležbe (15 %) (Spirit 2009d).⁶⁶

⁶⁶ Od skupne višine razpisanih sredstev je ostalo neporabljenih 3.062.123,85 EUR, kar skladno z razpisom ne zadostuje za naslednje odpiranje in se je javni razpis zaprl (Spirit 2009d).

Tabela 6.1: Merila za ocenjevanje vlog javnega razpisa RIP-09⁶⁷

I. sklop: TEHNOLOŠKA MERILA	Maks. št. točk	II. sklop: POSLOVNA MERILA	Maks. št. točk
Tehnološka odličnost projekta	40	Poslovni učinki projekta	45
Tehnološka perspektivnost	35	Ocena nosilnega podjetja	30
Kakovost in usposobljenost konzorcija	15	Organizacija projekta	25
Ekološki prispevek	10	Skupaj:	100
Skupaj:	100		

Vir: Spirit (2009b).

6.1 REZULTATI IN UČINKI JAVNEGA RAZPISA RIP-09

Po oceni TIA so oblikovani konzorciji pri doseganju skupnih ciljev projekta izkoristili prednosti sodelovanja – povezovanje kompetenc in kapacitet velikih in srednje velikih podjetij ter inovativnost in inventivnost malih in mikro podjetij. Lastno znanje se je dopolnilo in nadgradilo z znanjem raziskovalnih in izobraževalnih institucij (inštituti, fakultete), pri čemer so se okrepila tudi razvojna jedra v podjetjih. Vzpostavljeno mreženje, tako med podjetji kot tudi med podjetji in raziskovalnimi institucijami, je bilo podlaga za nadaljnje mreženje v okviru razvojno-raziskovalnih središč – centri odličnosti, kompetenčni centri in razvojni centri slovenskega gospodarstva (TIA 2012a, 9). Analize ugotavljajo, da se je v primeru RIP dodana vrednost sredstev EU kazala v povečanju zavedanja o nujnosti vlaganj v raziskovalno-razvojne dejavnosti, kar je bilo velikega pomena tako na ravni velikih kot tudi na ravni MSP (Bučar in drugi 2012, 71). V primeru RIP je vsak vložen evro javnih sredstev spodbudil 2 EUR zasebnih investicij⁶⁸ (TIA 2012a, 9). Raziskovalna dejavnost se je pospešila z angažiranjem raziskovalcev iz akademske sfere na ravni visokotehnoloških podjetij, kar je imelo za posledico povečanje obsega prodaje teh proizvodov in s tem povečanja dodane vrednosti (*ibid.*). V okviru RIP-08 ter RIP-09 je bilo skupaj podprtih 60 konzorcijev, v katerih je sodelovalo 168 podjetij. Neposredni rezultati realiziranih projektov so izraženi v številnih inovacijah in patentih, novih kakovostnih delovnih mestih in naložbah v raziskovalno in tehnološko opremo. Po podatkih, zbranih do leta 2012, je bilo realiziranih 1.020 novih

⁶⁷ Najmanjše potrebno število točk posameznega kriterija za uvrstitev v izračun končne ocene vloge je bilo 50 točk. Ob tem je I. sklop: Tehnološka merila predstavljal 60 % ter II. sklop: Poslovna merila 40 % končne ocene (Spirit 2009b).

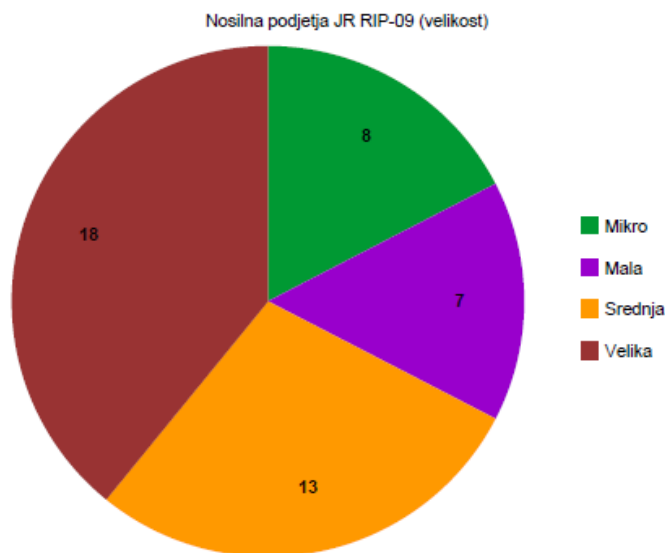
⁶⁸ Podatek, da je med letoma 2007–2013 1 EUR javnih sredstev spodbudil 2 EUR zasebnih sredstev, sem zasledil tudi v nagovoru g. Tomaža Klemenca (v. d. direktor SPIRIT) na konferenci »Z znanjem do odličnosti«. Konferenco je organiziral SPIRIT Slovenija 11. junija 2014 v hotelu Mons v Ljubljani, kjer sem bil prisoten kot predstavnik podjetja Infinitus, d. o. o., z ozirom na povabilo SPIRIT Slovenija (SPIRIT Slovenija 2014).

zaposlitev, od tega 94 novo zaposlenih doktorjev oz. magistrov znanosti.⁶⁹ K realizaciji projektov in nadaljnjemu razvoju podjetij so pripomogle naložbe v opremo, za katero so podjetja prejela približno 48 mio. EUR subvencij (TIA 2012a).

6.1.1 Velikost nosilnih podjetij

Na podlagi velikosti vseh 46 podjetij, ki so bila izbrana na javnem razpisu RIP-09, vidimo, da so večino podjetij na projektu predstavljala velika podjetja (18 projektov), sledijo jim srednje velika podjetja (glej Graf 6.1).⁷⁰ V kolikor primerjamo velika podjetja z MSP kot celoto, opazimo, da večino predstavljajo MSP z 61 % vseh izbranih projektov. Struktura prejemnikov sredstev po velikosti odraža cilj javnega razpisa, kjer je bilo v ospredju spodbujanje strateških vlaganj v R & R s strani velikih podjetij, v primerjavi s spodbujanjem povezovanja, skupnih vlaganj ter krepitev inovacijskih sposobnosti mikro in malih podjetij (TIA 2012a, 36).

Graf 6.1: Velikost nosilnih podjetij

Vir: Lasten preračun na podlagi internih podatkov TIA (2012b).

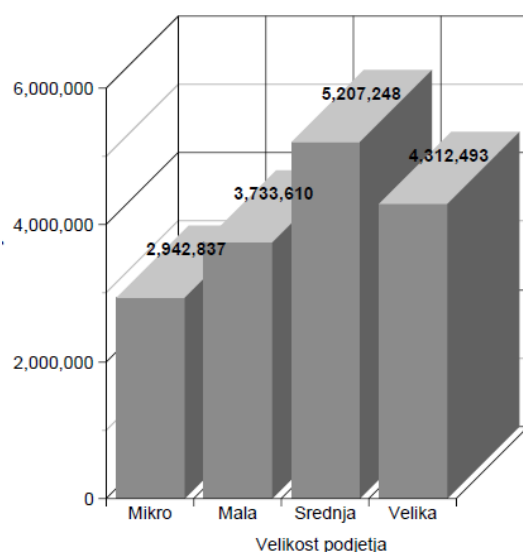
⁶⁹ Rezultat predstavlja tudi 105 patentov in 369 inovacij (TIA 2012a).

⁷⁰ V tem primeru upoštevamo podrobnejšo delitev podjetij glede na njihovo velikost, in sicer na velika, srednje velika, mala in mikro podjetja.

6.1.2 Povprečna vrednost projekta⁷¹

Povprečna vrednost posameznega projekta RIP-09, vključujoč evropska sredstva (ESRR), nacionalna sredstva (državni proračun) ter zasebna sredstva (investicije podjetij), je bila 4.301.211 mio. EUR. Višina sredstev je premo sorazmerna z velikostjo podjetij za mikro, mala in srednja podjetja. Sprememba je v primeru velikih podjetij, kar lahko pripišemo dejstvu, da so večja podjetja interno-organizacijsko natančneje opredeljena in strukturirana. Imajo večje število posameznih in ločenih oddelkov in s tem bolj specifično dodeljene finančne plane. Poleg tega je pri nekaterih MSP projekt v okviru RIP-09 potekal na ravni celotnega podjetja, pri večjih podjetjih pa zgolj na ravni posameznega razvojnega oddelka (glej Graf 6.2).

Graf 6.2: Povprečna vrednost projekta (v mio. EUR)

Vir: Lasten preračun na podlagi internih podatkov TIA (2012b).

Javni razpis RIP-09 predstavlja novost v slovenski politiki subvencioniranja MSP, saj so bile absolutne in relativne vrednosti projektov in subvencij, namenjenih MSP, v primerjavi z drugimi razpisi v obdobju 2006–2013 veliko višje. V kolikor pogledamo vsebinsko primerljive javne razpise, vidimo, da so absolutni zneski bistveno manjši. Zavedati se moramo, da končni absolutni znesek in relativna vrednost subvencije bistveno vplivata na: obseg projekta, stopnjo zahtevnosti inovacije, hitrost raziskav, učinkovitost raziskovalnega

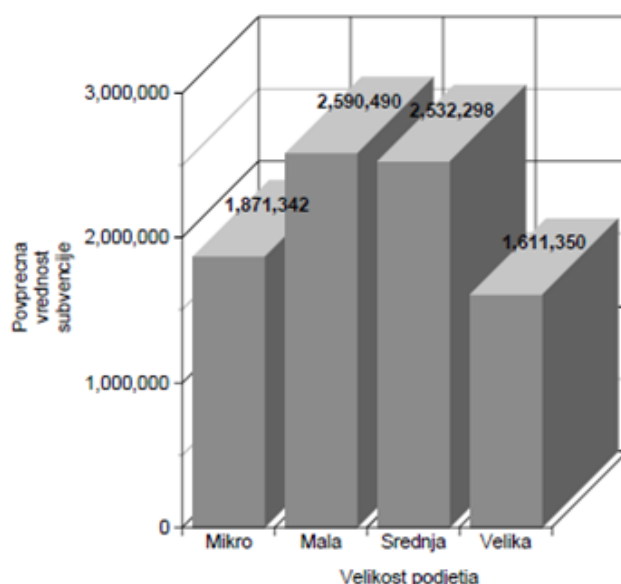
⁷¹ V izračunih sledečih podpoglavij 6.1.2 Povprečna vrednost projekta, 6.1.3 Povprečna vrednost subvencije ter 6.1.4 Število novih zaposlenih so upoštevani podatki za 33 nosilnih podjetij, ki so posredovala podatke in odgovore na anketni vprašalnik (TIA 2012b), poslan s strani TIA vsem sodelujočim podjetjem na javnem razpisu RIP-09 o rezultatih in učinkih izvajanih projektov.

dela, število, izobrazbo in znanje raziskovalcev ter ne nazadnje na uporabljene stroje, ki bodo na voljo pri razvojnem procesu. Ena izmed ugotovitev je dejstvo, da se nekateri izmed projektov ne bi niti začeli, v kolikor ne bi bile podjetju dodeljene subvencije.

6.1.3 Povprečna vrednost subvencije

Iz Grafa 6.3 razberemo, da je bila višina subvencije najmanjša za velika podjetja, kar potrjuje usmeritve in cilje prve prednostne naloge OP RR, ki daje poseben pomen MSP in njihovemu problemu pridobitve finančnih sredstev za R & R. Povprečna višina subvencije za MSP je bila izjemno visoka in je znašala 2.372.525 mio. EUR.

Graf 6.3: Povprečna vrednost subvencije (v mio. EUR)

Vir: Lasten preračun na podlagi internih podatkov TIA (2012b).

Glavni razlog za razliko v višini subvencij za MSP in velika podjetja je besedilo javnega razpisa RIP-09, ki mikro in majhnim podjetjem omogoča znatno višjo raven intenzivnosti sofinanciranja upravičenih stroškov za raziskovalno-razvojne aktivnosti. Iz Tabele 6.2 razberemo, da je v večini povprečna razlika v stopnji sofinanciranja na eni strani med mikro in majhnimi ter na drugi strani velikimi podjetji 20 %. Na to kažejo podatki o povprečni vrednosti sofinanciranja pri MSP (2.198.227,00 mio. EUR) ter velikih vrednostih (1.611.350,00 mio. EUR), kjer je relativna razlika v vrednosti sicer nekaj več kot 26 %.

Tabela 6.2: Aktivnost 1 – razvojno-raziskovalne aktivnosti

Intenzivnost sofinanciranja upravičenih stroškov (%)	Mikro in malo podjetje	Srednje podjetje	Veliko podjetja
Industrijske raziskave	70	60	50
Industrijske raziskave, ki so predmet: - sodelovanja med podjetji; za velika podjetja: sodelovanje z vsaj enim malim ali srednjim podjetjem (MSP) ali čezmejno sodelovanje ali - sodelovanje podjetja z raziskovalno razvojno organizacijo ³ ali - razširjanja rezultatov	80	75	65
Eksplozivni razvoj	45	35	25
Eksplozivni razvoj, ki je predmet: - sodelovanja med podjetji;	60	50	40

Vir: Spirit (2009b).

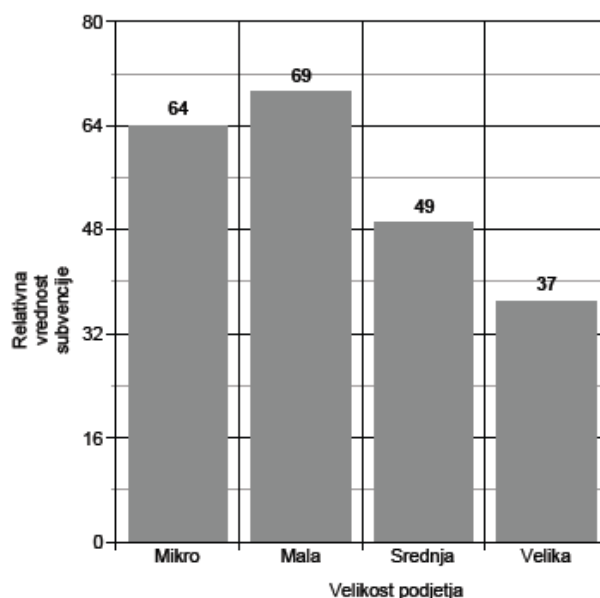
Tabela 6.3: Aktivnost 2 – investicije

Intenzivnost sofinanciranja upravičenih stroškov	: do 30% za velika podjetja
	: do 40% za srednje velika podjetja
	: do 50% za mikro in mala podjetja

Vir: *ibid.*

Glede na podane omejitve (glej Tabelo 6.3) so rezultirali tudi relativni deleži subvencije v primerjavi z vrednostjo celotnega projekta. V primeru mikro podjetij je relativni delež predstavljal 64 % in v primeru majhnih podjetij 69 % (najvišji delež) vrednosti projekta. Z večanjem velikosti podjetja delež pada in je najmanjši v primeru velikih podjetij, kjer subvencija znaša zgolj 37 % celotne vrednosti projekta (glej Graf 6. 4).

Graf 6.4: Relativna vrednost subvencije glede na celotno vrednost projekta

Vir: Lasten preračun na podlagi internih podatkov TIA (2012b).

Zaradi subvencij v okviru javnega razpisa RIP-09 so bila spodbujena nadaljnja vlaganja v R & R dejavnost. Po podatkih TIA (2012a) so podjetja po zaključku projektov za 40,3 % povečala svoja vlaganja v R & R. Projekt je imel v nekaterih primerih spodbujevalni investicijski učinek večji od dejanske vrednosti projekta, saj brez njega ne bi bile izvedene nekatere druge investicije. Podjetja so zaradi subvencije investirala v druge prav tako načrtovane projekte in začela z izvajanjem novih razvojnih projektov. Nekatera so zaradi pozitivnih učinkov povečala vlaganja v raziskave na novih področjih in v drugih raziskovalnih oddelkih podjetja.

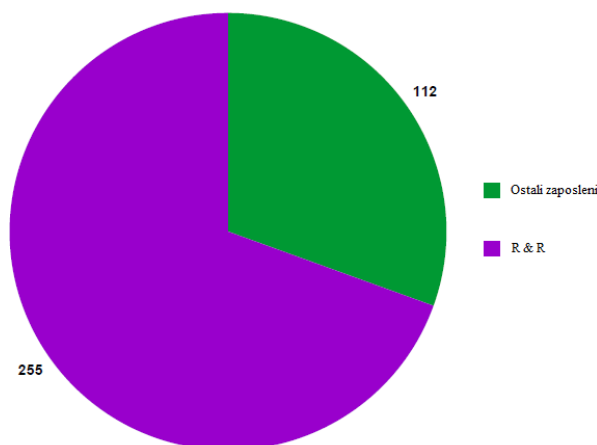
Ob tem so se projekti zaradi subvencij izvedli v večjem obsegu, hitreje in učinkoviteje kot primarno predvideno. Za nekatera podjetja bi počasnejši razvoj produkta pomenil tehnološko nezanimivost produkta in nezmožnost uveljavitve na trgu. Poleg tega so podjetja pridobila dodatne izkušnje na področju sodelovanja z institucijami R & R doma in v tujini. Med drugim so spoznala, da je bilo sodelovanje s slednjimi ključno pri razvoju njihovih izdelkov ter da se v primeru neizbora na javnem razpisu RIP-09 za takšne vrste sodelovanje nikakor ne bi odločili. Učinek javnega razpisa RIP-09 je bil poleg naštetega tudi vpliv na

pozitiven razvoj in poslovanje podjetij kot posledica vloženih in potrjenih patentnih zahtevkov.⁷²

6.1.4 Število novih zaposlitev

Iz podatkov iz Grafa 6.5. razberemo, da je bilo v okviru javnega razpisa RIP-09 na novo zaposlenih 367 ljudi. Od tega jih je več kot 2/3 (69,5 %) delovalo v sklopu dejavnosti R & R, nekaj manj kot 1/3 pa je bilo ostalih novih zaposlitev. Ob tem je bilo opravljenih nekaj več kot 1.354 FTE, kar sicer ni doseglo zastavljenega cilja 1.500 FTE. Razlog je v tem, da so bila v preračunu upoštevana zgolj podjetja, ki so vrnila vprašalnike, in dejstvo, da se nekateri projekti ob izpolnjevanju vprašalnika še niso zaključili. Vsekakor lahko naredim zaključek, da je bil cilj 1.500 FTE, upoštevajoč vsa sodelujoča podjetja in podatke, ob koncu izvajanja vseh projektov zagotovo dosežen.⁷³

Graf 6.5: Število novih zaposlitev

Vir: Lasten preračun na podlagi internih podatkov TIA (2012b).

V sklopu novih zaposlitev je bilo na novo zaposlenih samo 20 magistrov in doktorjev znanosti (5,5 % vseh zaposlitev), kar je ob hitrem pregledu relativno nizek delež. Javni razpis

⁷² V okviru javnega razpisa RIP-09 je povprečno vsako podjetje vložilo in pridobilo vsaj en patentni zahtevek. V primeru vrnjenih vprašalnikov je bilo med 36 podjetji tudi 34 patentov. Med drugim je bilo s strani podjetij poročanih tudi 139 inovacij, kar je v povprečju skoraj 4 inovacije na konzorcij podjetij.

⁷³ Upoštevam dejstvo, da sem v seštevek FTE vključil 33 nosilnih podjetij izmed 46 sodelujočih na javnem razpisu RIP-09. V povprečju to pomeni nekaj več kot 41 opravljenih FTE na podjetje. V kolikor povprečno število opravljenih FTE upoštevam tudi za manjkajočih 13 podjetij, število 1.500 opravljenih FTE krepko presežemo. V kolikor dodatno upoštevam, da se v času vračanja vprašalnikov vsi projekti še niso zaključili, pa predvidevam, da je bilo končno število opravljenih FTE še nekoliko večje.

RIP-09 se je izvajal v času hude finančne in gospodarske krize, ko so bile razmere za sklepanje novih poslov ter širjenje podjetij tako na domačem kot tujih trgih izredno problematične. Z vidika delodajalca zaposleni predstavljajo strošek za podjetje. S tem, ko imajo zaposleni višjo izobrazbo, se dvignejo tudi zneski podjetja, namenjeni za izplačilo mesečnih plač, kar pomeni dodatno obremenitev na odhodkovni strani podjetja. Relativno nizka stopnja zaposlitve novih magistrov in doktorjev znanosti je torej deloma posledica splošnega gospodarskega stanja v času izvajanja javnega razpisa RIP-09. Javni razpis je bil v osnovi oblikovan tako, da je spodbudil dodatno zaposlovanje raziskovalcev za izvajanje zastavljenih projektov. Kot posledico sofinanciranja projektov štejemo tudi:

- raziskovalno-razvojni oddelki so ostali v Sloveniji. V nasprotnem primeru bi bili preseljeni v druge države, kjer so stroški obratovanja in poslovanja nižji;
- zaposlilo se je večje število ljudi kot v primeru, če subvencije ne bi prejeli;
- ohranila so se delovna mesta. V nasprotnem primeru bi prišlo do odpuščanj.⁷⁴

Opisani pozitivni rezultati in učinki subvencij javnega razpisa RIP-09 (nakup nove tehnološke opreme, sodelovanje med podjetji, nove zaposlitve, inovacije in patenti, nadaljnja vlaganja) so vplivali na povečanje konkurenčnosti slovenskega gospodarstva na mednarodnih trgih, s katerimi so se slovenska podjetja soočila po letu 2004, ko smo vstopili v EU. S tem odgovarjam na drugo raziskovalno podvprašanje, kjer se sprašujem o rezultatih in učinkih novega instrumenta RIP 09. Drugi del odgovora bo podan v naslednjem poglavju, kjer bom opisal, na kakšen način so finančne spodbude pomagale nosilnemu podjetju Infinitus, d. o. o. Predstavil bom kvalitativno študijo primera podjetja Infinitus, d. o. o., ter analiziral rezultate in učinke prejetih subvencij. Na podlagi slednjega bom potrdil ali ovrgel splošno hipotezo magistrskega dela, ki pravi, da javni razpis RIP-09 uveljavlja nov pristop k sofinanciranju raziskovalno-razvojnih kapacitet v gospodarstvu ter tako prispeva k izgradnji inovacijske sposobnosti slovenskih podjetij.

⁷⁴ V okviru projekta RIP-09 se je uveljavljalo stroške dela za 1204 zaposlene.

7 PODJETJE INFINITUS, D. O. O.⁷⁵

Predstavljal bom kvalitativno študijo primera, kjer bom analiziral rezultate in učinke javnega razpisa RIP-09 na poslovanje podjetja Infinitus, d. o. o. Študija primera posameznega podjetja ter polstrukturiran intervju sodelujočih pri javnem razpisu RIP-09 mi omogočata vpogled v prakso delovanja končnih prejemnikov. Slednje mora biti ključnega pomena za oblikovalce politike na nacionalni in evropski ravni. Na podlagi evalvacije subvencij bom naredil zaključke o smotrnosti in smiselnosti omenjenega instrumenta za nadaljnje izvajanje. Osredotočil se bom na izvajanje specifičnega projekta ter analizo njegovega vpliva na poslovanje podjetja pred prejetjem subvencije, med samim izvajanjem ter po zaključku. Na podlagi konkretnega projekta in študije primera bom dokončno potrdil ali ovrgel splošno hipotezo magistrskega dela o primernosti javnega razpisa RIP-09 pri izgradnji inovacijske sposobnosti slovenskih podjetij.

Podjetje Infinitus, d. o. o., sem si za empirično analizo izbral zato, ker sem v podjetju zaposlen že več kot štiri (4) leta in sem v tem obdobju spoznal, da je imela subvencija ključen pomen za začetek razvoja produkta ter širitev poslovanja podjetja. Imam neomejen dostop do relevantne dokumentacije, ki bo potrebna za analizo študije primera, kot so prijava na razpis, finančni načrt, konzorcijske pogodbe, finančna poročila, zaključno poročilo ter letna poročila/bilančni izkazi.⁷⁶

Podjetje Infinitus, d. o. o., je bilo ustanovljeno oktobra leta 2004 in je v celoti v zasebni lasti. Usmerjeno je v razvoj, proizvodnjo in mednarodno promocijo patentirane inovacije, imenovane zunanji sistem LCD (*Liquid crystal display* – prikazovalnik s tekočimi kristali),⁷⁷ pod imenom blagovne znamke 'imotion'. Podjetje deluje na trgu, imenovanem

⁷⁵ Infinitus, digitalno video komuniciranje, d. o. o., je celotno in uradno registrirano ime podjetja. V magistrskem delu bom z ozirom na konsistentnost še naprej uporabljal skrajšano verzijo, tj. Infinitus, d. o. o.

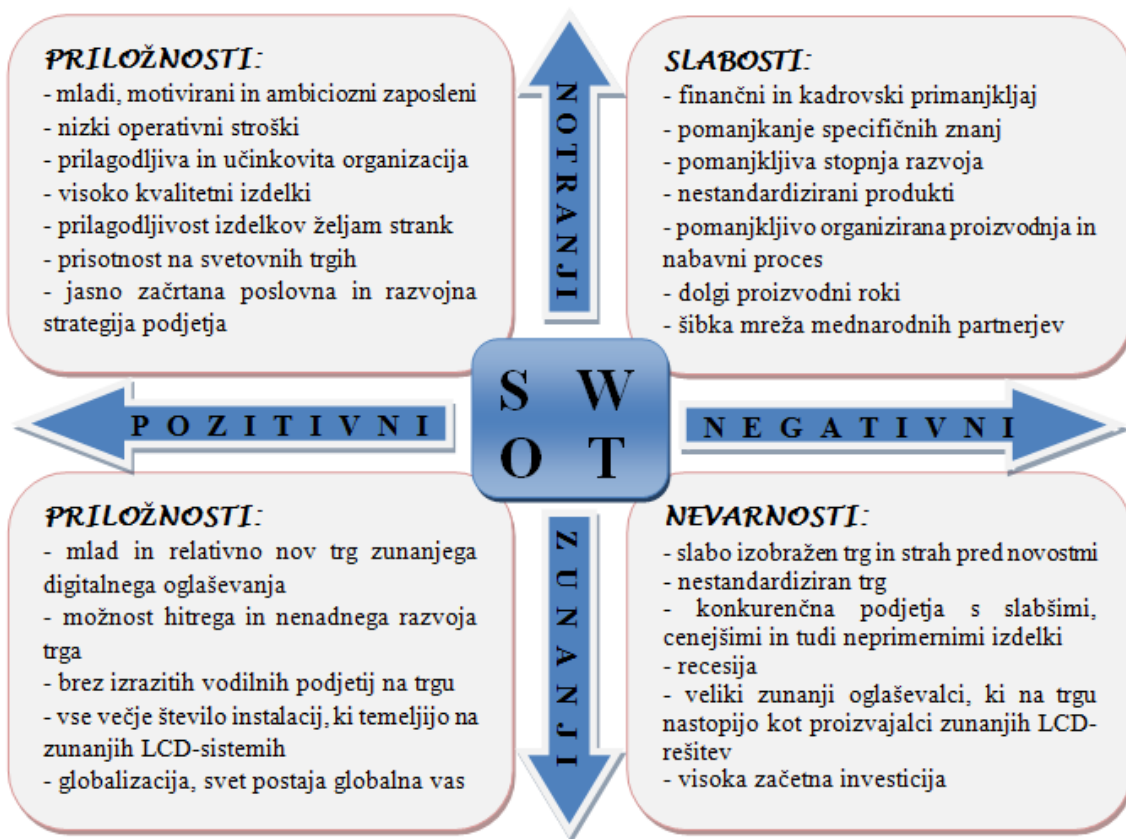
⁷⁶ Podjetje Infinitus, d. o. o., je interno organizacijsko razdeljeno na tri ločene oddelke. Prvega predstavlja organizacija podjetja, kjer ima glavno vlogo izvršni direktor. Drug oddelek predstavlja trženje in prodaja, kjer ima glavno vlogo direktor trženja. Glavna vloga pri upravljanju in usmerjanju dejavnosti preostalega oddelka je v moji pristojnosti. Imenuje se nabava in proizvodnja, pod okrilje katerega štejemo tudi interni razvojni oddelek. Poleg tega v oddelek nabave in proizvodnje spadajo tudi razvojni oddelki in proizvodne kapacitete sodelujočih proizvodnih podjetij, s katerimi sodelujem na dnevni ravni.

⁷⁷ Patent št. 2006/049586 A1 (v nekaterih evidencah voden tudi pod št. CA 2584374 A1): Zaslon za zunanjo uporabo (Google, 2012a), ki je bil leta 2006 zaščiten v 57 državah sveta, vključujoč celotno Evropo, Kitajsko, Indijo, Japonsko, Rusijo, Južno Ameriko, ZDA in nekatere druge države. Poleg tega je podjetje leta 2012 prijavilo nov patent št. WO 2012/134402 A1 (v nekaterih evidencah voden tudi pod št. WO2012134402A4): Naprava za shranjevanje srčnega spodbujevalnika (t. i. defibrilatorja) s predvajanjem informacij o njegovi uporabi in lokacijo instalacije na javnih mestih (Google, 2012b).

OOHA (*Out of home advertising* – zunanje oglaševanje), natančneje v sklopu digitalnega znakovja (*Digital signage* – DS), ki je eno izmed najhitreje rastočih trgov. Prihodki trga DS so bili leta 2010 približno 1,3 mrd. \$, v letu 2016 pa naj bi po predvidevanjih številka dosegla vrednost 4,5 mrd. \$, kar pomeni 346 % povečanje trga v šestih letih (ABI research, 2011).

Infinitus, d. o. o., je mlado, inovativno podjetje s 'start-up' karakteristikami. Podjetje lahko opredelimo na podlagi konkurenčnih prednosti, slabosti, priložnosti ter nevarnosti. Kot prikazuje SWOT analiza (glej Sliko 7.1), so glavne prednosti podjetja visoko motivirani zaposleni, relativno nizki stroški obratovanja podjetja, fleksibilnost ter odzivnost v odnosu do želja trga ter konstanten razvoj in napredek produktov.⁷⁸ Na nasprotni strani so glavne slabosti nezadostne finance, ki vodijo v pomanjkanje števila zaposlenih, nizka stopnja internega znanja ter ne najbolj učinkovit proizvodni proces (Infinitus 2012a).

Slika 7.1: SWOT analiza podjetja Infinitus, d. o. o.

Vir: Infinitus (2012a).

⁷⁸ Z ozirom na projekt FSME, imenovan Pospesevanje inovativnosti v MSP, je bilo podjetje Infinitus, d. o. o., med 923 MSP iz Italije, Avstrije, Nemčije, Madžarske Poljske in Slovenije z vidika konkurenčnosti in inovativnosti opredeljeno v sam vrh najbolj t. i. tekmovalnih oz. bojevitih podjetij. V omenjeni sklop spadajo podjetja, ki so blizu najboljšim in jim uspeva ohranjati ravnotežje med prakso in učinkovitostjo in so kot taka sposobna konkurirati za doseg najvišjih svetovnih ravni (Tehnocenter Univerze v Mariboru, 2010).

Produkti, ki jih podjetje Infinitus, d. o. o., trži, so zunanji LCD-sistemi, namenjeni za uporabo v zunanjih okoljih. Konstrukcija LCD-sistema je zasnovana na hermetično zaprtem zgornjem delu ohišja (kjer se nahaja vsa elektronika) in klimatski napravi v spodnjem delu, ki skrbi za ohranjanje konstantne temperature v zgornjem delu ohišja. Podjetje je razvilo produkt, ki se lahko trži v vseh državah sveta, saj je praktično neodvisno od temperature okolice, v kateri deluje. Glavna konkurenčna prednost sistemov imotion je delovanje v izredno širokem temperaturnem razponu, in sicer od $-40\text{ }^{\circ}\text{C}$ do $+55\text{ }^{\circ}\text{C}$. Navkljub konkurenci iz Evrope in držav Vzhoda je sistem imotion še vedno eden redkih produktov, ki je bil razvit z mislijo na vandalizem (varnostno steklo, jeklena konstrukcija), zunanje vremenske vplive (sneg, dež, veter, vročina, mraz), preprosto uporabo (vsebina na LCD-ju in nadzor nad sistemom se izvajata preko oddaljenega dostopa), uporabnost in smiselnost za končnega uporabnika (touch screen, 3G, opcije Wi-Fi) in ima poleg vsega tudi privlačen zunanji izgled. Najpogosteje so kraji instalacij transportni sektor (železniške in avtobusne postaje), mestna središča, kulturne znamenitosti, športna prizorišča, smučišča, živalski vrtovi in druge interesne točke.⁷⁹

7.1 REZULTATI IN UČINKI JAVNEGA RAZPISA RIP-09

Novembra leta 2009 je bilo podjetje Infinitus, d. o. o., izbrano na javnem razpisu RIP-09, njegova vloga pa je bila ocenjena z 71,60 točkami. Vloge javnega razpisa RIP-09 so bile izračunane na podlagi enačbe $O K$ (končna ocena) = $O T$ (tehnološka merila) x 60 % + $O P$ (poslovna merila) x 40 %. Za podjetje Infinitus je bil izračun sledeč (TIA 2009b):

končna ocena vloge: $62 \times 0,6 + 86 \times 0,4 = 37,2 + 34,4 = 71,6$.

Na podlagi sprejete vloge je bilo podjetju dodeljenih 1.128.350,97 EUR (70,9 %), skupna vrednost celotnega projekta pa je bila 1.548.818,37 EUR⁸⁰ (TIA 2009a). Infinitus, d. o. o., je bilo pri projektu nosilno podjetje (64,2 % vseh dodeljenih sredstev), ki je podpisalo konzorcijsko pogodbo s sodelujočima podjetjema Kvader MT, d. o. o., (23,6 %) ter Beja, d. o. o., (12,2 %) (Infinitus, 2009b). Poleg omenjenih podjetij sta pri razvoju produkta sodelovala tudi dva raziskovalna inštituta, in sicer Inštitut za metalne konstrukcije (IMK Ljubljana) ter

⁷⁹ Več o produktu, tehnologiji, mednarodni mreži partnerjev ter referencah na spletni strani podjetja Infinitus. Dostopno prek: <http://www.infinitus.si/> (15. oktober 2014).

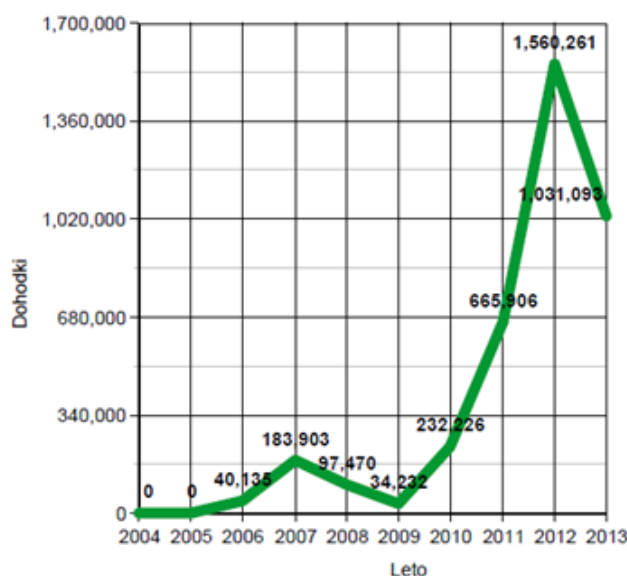
⁸⁰ Končna realizirana oz. izplačana vrednost subvencije celotnega projekta je bila 1.091.271,35 EUR, kar predstavlja 70,5 % vrednosti celotnega projekta (Infinitus, 2011).

HIDRIA. Namen skupnega sodelovanja je bil razvoj avdio-vizualnih prikazovalnikov za zunanjo uporabo s pomočjo klimatske naprave.

7.1.1 Čisti prihodki od prodaje

Iz Grafa 7.1 razberemo, da so čisti prihodki od prodaje nosilnega podjetja Infinitus, d. o. o., kot posledica prejetja subvencije na podlagi javnega razpisa RIP-09 leta 2010 skokovito narasli. Ob koncu leta 2009, ko je podjetje začelo z izvajanjem projekta, je bilo v podjetju za 34.232 EUR prihodkov. Že v naslednjem letu sledi relativen dvig za izrednih 678 % (na 232.226,00 EUR). V naslednjem letu se čisti prihodki od prodaje povečajo za nadaljnjih 287 % (na 665.906,00 EUR) in v letu 2012 za nadaljnjih 234 % (1.560.261,00 EUR). Zadnje povečanje čistih prihodkov od prodaje je predstavljalo največji absoluten skok, in sicer za 894.355,00 EUR, kar je več kot celoten znesek prihodkov v letu 2011. Konstanten in znaten dvig prihodkov podjetja Infinitus, d. o. o., je časovno sovpadal z začetkom izvajanja javnega razpisa RIP-09. Najvišji delež prihodkov je zaznan v prvem letu po zaključku projekta. Učinki subvencije za podjetje Infinitus, d. o. o., ki so vplivali na povečanje letnih prihodkov, imajo dodatno vrednost, saj je bilo obdobje po letu 2009 čas največje svetovne gospodarske in finančne krize. Čas, ko so se mnoga podjetja spopadala s svojim obstojem, oz. čas, ko se je obseg poslovanja podjetij v večini primerov skrčil.

Graf 7.1: Čisti prihodki od prodaje (EUR)⁸¹

Vir: Bizi (2014) in Infinitus (2011a, 2012b, 2013).⁸²

⁸¹ Graf čistih prihodkov od prodaje vsebuje vsoto zneskov čistih prihodkov od prodaje na domačem trgu, na trgu EU in trgu izven EU. Subvencije, dotacije, regresi, kompenzacije in drugi prihodki, ki so povezani s poslovnimi učinki v teh zneskih, niso upoštevani (Infinitus, 2011a, 2012b in 2013).

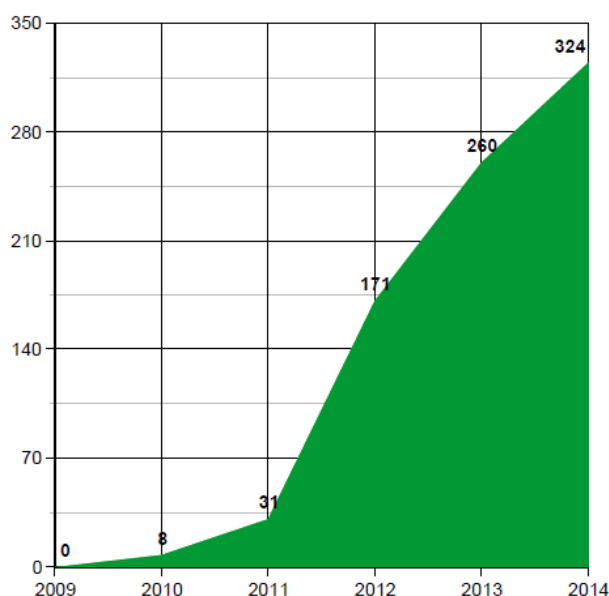
7.1.2 Število prodanih produktov⁸³

Podjetje Infinitus, d. o. o., kljub relativnemu in absolutnemu povečanju dohodkov v zadnjih letih poslovanja še vedno težko pridobi nove primerne in kvalitetne mednarodne partnerje. Obstoječi partnerji se soočajo s številnimi preprekami, kot so veliko število vpletenih akterjev, različni poslovni in politični interesi, pomanjkanje finančnih sredstev za izvedbo projektov ter pridobitev dovoljenj za postavitev sistemov na javnih mestih. Posledica je dejstvo, da projekti trajajo več let, preden se implementirajo. Nezanemarljivo je, da gre v primeru prodaje sistemov imotion za visoko kvalitetne izdelke, katerih izhodiščna cena je okrog 7.000,00 EUR. Največji in najbolj opremljeni sistemi dosežejo vrednosti vse do 50.000,00 EUR. Navkljub vsem oteževalnim okoliščinam, s katerimi se spopada podjetje Infinitus, d. o. o., je podatek o prodanih 324 enotah vsekakor izjemen (glej Graf 7.2). Takšnega števila prodanih sistemov ne bi bilo možno doseči, v kolikor v podjetju Infinitus, d. o. o., skupaj s še dvema konzorcijskima podjetjema in raziskovalnima institucijama, ne bi razvili izjemno naprednega in tehnološko zahtevnega produkta. Slednji je v največji meri rezultat sodelovanja med podjetji, njihovega skupnega raziskovalnega dela ter novih strojev za izdelavo produkta. Vsega omenjenega ne bi bilo brez sredstev, dodeljenih v okviru javnega razpisa RIP-09. Celoten projekt razvoja avdio-vizualnega predvajalnika nikakor ne bi zaživel in postal realnost, če ne bi bilo omenjenih subvencij, ki so bile ključne za začetek izvajanja projekta. Podjetje Infinitus, d. o. o., brez subvencije v okviru javnega razpisa RIP-09 ne bi bilo zmožno doseči dobrih in pozitivnih rezultatov, ki so privedli do tega, da je danes na celem svetu eno izmed najbolj prepoznavnih v svoji branži.

⁸² V letu pred začetkom izvajanja projekta (2008) je bila dodana vrednost na zaposlenega v podjetju Infinitus, d. o. o., 41.164 EUR, v letu po zaključku izvajanja (2012) pa je narasla na 63.296 EUR (Bizi 2014). Za primerjavo vzemimo 300 največjih podjetij v državi, katerih povprečna dodana vrednost na zaposlenega je bila v letu 2012 89.602 EUR. V preostalih podjetjih je bila omenjena vrednost v povprečju 36.905 EUR (Bizovičar, 2013).

⁸³ Natančna evidenca držav, v katere so bili prodani zunanji LCD-sistemi, se v podjetju beleži od 26. aprila 2010. Nekaj enot je bilo pred tem že prodanih, vendar ti podatki niso bili uradno nikjer navedeni. Leta 2010 je prišlo do zamenjave vodstvenega kadra in ostalih zaposlenih v podjetju, zato ni natančnih informacij o številu prodanih enot pred aprilom 2010 (Infinitus, 2014a).

Graf 7.2: Število prodanih zunanjih LCD-sistemov

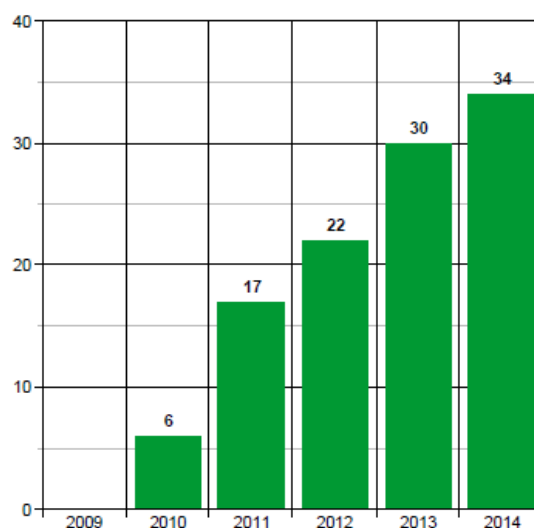
Vir: Infinitus (2014a).

7.1.3 Število držav, v katere so bili prodani produkti⁸⁴

S povečanjem letnih prihodkov in števila prodanih enot se je večalo tudi število držav, kamor so bili prodani zunanji LCD-sistemi. V prvem letu poslovanja podjetja ni bilo prodanih enot, že v letu 2010 pa je podjetje prodalo sisteme v 6 različnih držav (Belgija, Francija, Hrvaška, Madžarska, Norveška, Libanon). Največji porast po številu sistemov, prodanih v nove države sveta, je sledil leta 2011. Prodaja se je razširila v 11 novih držav (Avstrija, Češka, Nemčija, Finska, Poljska, Slovenija, Španija, Velika Britanija, Srbija, Maroko, Nigerija). V naslednjem letu je sledilo 5 novih držav (Bolgarija, Italija, Nizozemska, Malta, Združeni Arabski Emirati) in nato še dodatnih 8 (Danska, Slovaška, Dubaj, Katar, Iran, Kanada, Kolumbija, Trinidad in Tobago). V preteklem poslovnem letu 2014 je podjetju uspelo prodati sisteme še na 4 nove trge (Luksemburg, Rusija, Iran, Bocvana). Vsega skupaj je Infinitus, d. o. o., uspel prodati sisteme v roku petih let v 34 držav sveta (glej Graf 7.3).

⁸⁴ Natančna evidenca držav, v katere so bili prodani zunanji LCD-sistemi, se v podjetju beleži od 26. aprila 2010. Leta 2004 je prišlo tudi do zamenjave vodstvenega kadra in ostalih zaposlenih v podjetju, zato ni natančnih informacij o državah, kamor so bile prodane enote pred aprilom 2010. Ne glede na omenjeno dejstvo trenutno zaposleni v podjetju Infinitus, d. o. o., pravijo, da bi končno število držav ostalo pri številki 34 (Infinitus, 2014a).

Graf 7.3: Število držav, v katere so bili prodani produkti

Vir: Interna evidenca podjetja Infinitus, d. o. o.

Podjetje Infinitus, d. o. o., nikoli ni razmišljalo in bilo usmerjeno zgolj lokalno, na slovenski trg. Tako raznoliko mednarodno paletu držav je bilo možno doseči zaradi usmeritve podjetja na mednarodne svetovne in ne zgolj evropske trge. Mednarodna usmerjenost je bila tudi posledica karakteristik in zmožnosti izdelka, da lahko deluje v vseh temperaturnih pogojih širom sveta. Podjetje se je poleg evropskih držav usmerilo na trge Bližnjega vzhoda, Rusijo, skandinavske države, Kanado, ZDA, Srednjo in Južno Ameriko ter na posamezne afriške države. Veliko mednarodno prepoznavnost podjetju omogoča tudi vsakoletno sodelovanje in predstavitev izdelkov na mednarodnem sejmu *ISE (Integrated systems Europe)* v Amsterdamu. Tam so predstavljena vsa najpomembnejša podjetja, ki delujejo na področju DS. Zadnji sejem, ki se je odvijal februarja 2014,⁸⁵ je obiskalo več kot 50.000 obiskovalcev, svoje izdelke pa je predstavljalo 952 razstavljalcev iz vseh koncev sveta.⁸⁶ Poleg tega je podjetje leta 2013 razstavljalo svoje produkte tudi na sejmu *Kiosk Europe* v Berlinu in Milanu, leta 2014 pa prvič tudi na sejmu v Kanadi. Naslednji večji mejnik, ki bo dodatno

⁸⁵ Podjetje Infinitus, d. o. o., je leta 2014 uspešno kandidiralo na Javnem razpisu za sofinanciranje individualnih nastopov podjetij na mednarodnih sejmih v tujini, ki je bil izvajan in financiran v okviru Programa SPIRIT Slovenija 2013 in 2014 za področje internacionalizacije (Ur. l. RS 21/2014, 28. marec 2014). Pravočasno je prispelo 242 vlog, od katerih je bilo sofinanciranih 58 vlog, katerih vrednost sofinanciranja upravičenih stroškov je bila največ 60 %. Podjetje Infinitus, d. o. o., je prejelo 15 od možnih 16 točk in je bilo na ta način upravičeno do zneska v višini 6.764.51 EUR za udeležbo na sejmu ISE v Amsterdamu leta 2014 (Infinitus 2014b).

⁸⁶ Za primerjavo vzemimo podatke iz prvega sejma ISE v Amsterdamu leta 2004, kjer je razstavljalo samo 120 razstavljalcev in sejem obiskalo le 3.500 obiskovalcev (Integrated Systems Europe 2014). Dostopno prek: <http://www.iseurope.org/home.php?navi=126> (15. oktober 2014).

pripomogel k prepoznavnosti podjetja na mednarodnih trgih, je predstavitev izdelkov na *DS Expo* v Las Vegasu.

7.1.4 Število novo zaposlenih

Eden izmed pomembnejših kazalnikov uspešnosti javnega razpisa RIP-09 je bilo število novo zaposlenih, novo zaposlenih na področju R & R, novo zaposlenih magistrrov in doktorjev znanosti ter število opravljenih FTE. Kot je razvidno iz Tabele 7.1, je pri razvoju zunanjih LCD-sistemov v okviru nosilnega in dveh konzorcijskih podjetij skupaj sodelovalo štirinajst (14) raziskovalcev. Od tega so bili štirje (4) raziskovalci zaposleni na novo, med njimi ni bilo nobenega, ki bi imel doktorski ali magistrski naziv. Vseh štirinajst (14) raziskovalcev skupaj je opravilo za 29,74 FTE raziskovalnega dela.

Tabela 7.1: Kazalec rezultata zaposlitve in učinka opravljenih FTE

Izvajalec in soizvajalci	Kazalci rezultata			Kazalci učinka
	Število raziskovalcev na projektu razvoja AVP	Število vseh novih bruto zaposlitev do konca projekta	Število zaposlenih DR/MAG od vseh novih bruto zaposlitev do konca projekta	FTE (1FTE = 1700 ur)
Infinitus d.o.o.	5	4	0	13,98
Kvader MT d.o.o.	5	0	0	8,57
Beja d.o.o.	4	0	0	7,19

Vir: Povzeto in prirejeno na podlagi Infinitus (2011b).

V podjetju Infinitus, d. o. o., je bil v letu 2008 zaposlen zgolj en (1) človek, tj. lastnik in ustanovitelj podjetja. S pričetkom sofinanciranja javnega razpisa RIP-09 je bilo v podjetju zaposlenih pet (5) oseb, v decembru 2014 pa podjetje zaposluje 8 ljudi. Od tega jih ima šest (6) pogodbo za nedoločen čas, preostala dva (2) delata v podjetju preko avtorske pogodbe. Povprečna starost trenutno zaposlenih v podjetju je 29 let. Ogrodje ekipe petih (5) zaposlenih je skupaj že več kot štiri leta, njihova povprečna starost pa je leta 2010 znašala zgolj 27 let. Zaradi razširitve poslovanja in povečanja količine dela so se jim v zadnjih dveh letih pridružili še trije (3) novi zaposleni.

7.1.5 Konzorcij podjetij

Interno organizacijo podjetja Infinitus, d. o. o., opredeljuje delitev na tri ločene oddelke: organizacijo, prodajo in trženje ter na nabavo in proizvodnjo z razvojnim oddelkom. V sklopu slednjega podjetje sodeluje z zunanjima partnerjema, katerega zametki skupnega sodelovanja segajo v čas prijave na javni razpis RIP-09. Na področju izdelave ohišij zunanjih LCD-sistemov Infinitus, d. o. o., sodeluje s podjetjem Kvader MT, d. o. o., iz Horjula in na

področju sestave klimatske naprave s podjetjem Beja, d. o. o., iz Šmartnega pod Šmarno goro.⁸⁷ Razlog za takšen princip poslovanja je pomanjkanje internega znanja ter nižji stroški obratovanja. Na ta način Infinitus, d. o. o., ne potrebuje dodatnega kadra in dragih strojev za razvoj in sestavljanje svojih izdelkov. Vsako izmed podjetij v konzorciju je specializirano na svojem področju ter ima zaposlene in stroje za potrebe izdelave sistemov imotion. Posel, ki ga konzorcijskim podjetjem prinaša Infinitus, d. o. o., dodatno zapolni njihove proizvodne kapacitete. V okviru konzorcija treh podjetij je bilo doseženih 10 inovacij. Nekatere so bile strojne narave in so bile povezane s konstrukcijo, težo in glasnostjo izdelka, druge so bile programske narave in so bile povezane z nadzorom in upravljanjem sistema na daljavo.

Inovacij v okviru konzorcija treh podjetij ne bi bilo mogoče izvesti, v kolikor konzorcijsko podjetje Kvader MT, d. o. o., ne bi v okviru javnega razpisa RIP-09 kupilo različnih strojev za varjenje aluminija in krivljenje ter vtiskanje pločevine.⁸⁸ Vrednost in cene omenjenih strojev so več 10.000,00 EUR, najdražji med stroji, kupljenimi v okviru javnega razpisa, ima nabavno ceno okoli 150.000,00 EUR. Tako dragih in vrhunskih strojev podjetje Kvader MT, d. o. o., brez pomoči javnega razpisa RIP-09 nikakor ne bi bilo zmožno kupiti. Ob tem je podjetje kupilo tudi programsko opremo, ki je služila za izdelavo celotne konstrukcije izdelka. Tako strojno kot tudi programsko opremo, ki jo je podjetje primarno kupilo zgolj za potrebe razvoja avdio-vizualnega predvajalnika, uporablja še danes. Stroji in programska oprema so v uporabi za različne projekte in si z ozirom na trenutni posel dela brez teh strojev v podjetju ne predstavljajo oz. ga ne bi mogli opraviti tako hitro in kvalitetno. Poleg tega pridobljena znanja in inovacije uporabljajo pri razvoju drugih produktov in v okviru ostalih projektov. Projekt RIP-09 je podjetju Kvader MT, d. o. o., tekom izvajanja izdatneje pomagal, da so bili manj prizadeti v času finančne in gospodarske krize. Ob tem jim je razpis omogočal ohranjati višje plače in s tem motiviranost zaposlenih. Učinki po izvajanju projekta RIP-09 za podjetje Kvader MT, d. o. o., so občasno povečanje zaposlitev, nadaljnja in hitrejša rast in razvoj podjetja, ki se uresničuje z gradnjo novih proizvodnih in poslovnih prostorov. V največji meri so pozitivni rezultati posledica sodelovanja s podjetjem Infinitus, d. o. o., saj izračuni na podlagi letnih prihodkov podjetij in prejetih računov kažejo, da je podjetje Infinitus, d. o. o., leta 2012 predstavljalo kar 35,2 %, leta 2013 pa 28,7 % vseh letnih

⁸⁷ V magistrskem delu natančneje opredelim inovacije, učinke in rezultate sodelovanja podjetja Kvader MT, d. o. o., z ozirom na javni razpis RIP-09, saj je slednje v primerjavi z drugim konzorcijskim podjetjem Beja, d. o. o., odigralo pomembnejšo vlogo pri razvoju končnega izdelka.

⁸⁸ Z direktorjem podjetja Kvader MT, d. o. o., gospodom Markom Trčkom je bil opravljen polstrukturiran intervju na temo rezultatov in učinkov javnega razpisa RIP-09, in sicer 21. oktobra 2014.

prihodkov podjetja Kvader MT, d. o. o. Ugotavljamo, da so vsi navedeni pozitivni učinki podjetja Kvader MT, d. o. o., posledica sodelovanja s podjetjem Infinitus, d. o. o., in potemtakem posledica ustanovitve konzorcija, ki je bil ustanovljen z namenom prijave na javni razpis RIP-09.

8 SKLEP

Na podlagi analize ekonomskih teorij sklepam, da R & R predstavljajo enega ključnih dejavnikov gospodarskega razvoja države. Po Schumpeterjevi teoriji k rasti pripomorejo posamezna podjetja, ki so pripravljena na inoviranje in delujejo v primernem inovacijskem okolju, katerega oblikovanje je naloga države. Država v skladu s teorijo endogene rasti predstavlja ključnega spodbujevalca R & R na podlagi intervencij in ukrepov. Na ta način predstavlja subjekt, ki popravlja anomalije trga ter skrbi za njegov dolgoročen razvoj, saj R & R prinašajo poleg neposrednega donosa zasebnemu investitorju tudi širšo družbeno korist. Opredelitev nacionalne inovacijske sposobnosti kot osnovo za uspešnost R & R izpostavi prepleten niz investicij, politik in usmerjenih virov, ki so temelj proizvodnje novih tehnologij. V tem delu koncept nacionalnega inovacijskega sistema izpostavi dostopnost do finančnih virov, ki je ključen izziv večine MSP. Poleg ukrepov države je v končni fazi, torej na ravni posameznega podjetja, ključen poslovni model ter učinkovito in uspešno vodenje podjetja, ki zagovarja koncept odprtih inovacij.

Proces tranzicije v 90. letih prejšnjega stoletja je negativno vplival na raziskovalno-razvojno dejavnost. Podjetja so bila osredotočena na proces prestrukturiranja in so na ta način opuščala razvojne oddelke. Ob tem je bilo značilno prepočasno povečevanje dodane vrednosti tehnoloških izdelkov, kar se je odrazilo v bistvenem zmanjšanju podjetniških vlaganj v R & R (Potočnik, Senjur in Štiblar 1995, 88–89). Subvencije v 90. letih so bile primarno namenjene ohranjanju delovnih mest, obstanku podjetij ter njihovi preusmeritvi na zahodnoevropske trge. Z analizo javnih razpisov v okviru MG, ki so bili na voljo MSP pred vstopom v EU, ugotavljamo, da so bili subvencionirani relativno majhni projekti. Povprečna vrednost subvencije na posamezen projekt ni presegala 50.000,00 EUR. Ob tem je povprečni delež subvencije na podlagi javnih razpisov MG med letoma 2001 in 2004 znašal med 26 % in največ 36 %. Spodbuden je podatek, da je absolutno število sofinanciranih projektov v okviru javnih razpisov MG konstantno naraščalo. Slovenija se je zavedala, da so za večjo konkurenčnost in ohranjanje dolgoročne vzdržne gospodarske rasti v

državi potrebni večji in intenzivnejši premiki, ki morajo temeljiti na tehnološkem prestrukturiranju, večjih vlaganjih v R & R ter na splošno na inovacijah.

Po vstopu Slovenije v EU so bila ključna za izvedbo raziskovalno-razvojnih projektov finančna sredstva ESRR. Rezultati in učinki izvajanih ukrepov v okviru EPD, sofinanciranih s strani ESRR, so prispevali k spremembi strukture virov financiranja v smeri pospešitve zasebnih vlaganj gospodarskih družb v raziskovalno-razvojne projekte. Nacionalni ukrepi so bili primarno usmerjeni v razvoj novih izdelkov, storitev in procesov ter v oblikovanje novih organizacijskih struktur vertikalnih in horizontalnih povezav. Analiza javnih razpisov prve prednostne naloge OP RR Konkurenčnost podjetij in raziskovalna dejavnost, katerih prejemniki so bila posamezna podjetja, je pokazala znatno odstopanje v višini povprečnega zneska dodeljenih sredstev za MSP. Izstopala sta dva razpisa, in sicer javni razpis RIP-08 in javni razpis RIP-09. Pri slednjem je bila povprečna vrednost sofinanciranih sredstev nekaj več kot 2,3 mio. EUR. Šlo je torej za po vrednosti enega največjih razpisov, na katerem so lahko kandidirala MSP. Iz odobrenih absolutnih zneskov javnih razpisov RIP vidimo, da je šlo za povsem nov tip razpisa v slovenskem prostoru, čeprav se je RIP podpiralo že v okviru EPD 2004–2006 (Bučar in drugi 2012). Posebnost razpisa je tudi spodbujanje sodelovanja med podjetji (ustvarjanje t. i. konzorcijev) ter sodelovanje MSP z raziskovalnimi ustanovami in inštituti. Poleg absolutno visokega zneska subvencije je bil visok tudi relativen delež subvencije glede na upravičene stroške. Na ta način je bilo upravičenih med 45 % in 80 % stroškov za raziskovalno-razvojne dejavnosti ter 50 % za investicije. Nadalje ugotavljam, da so bila v okviru javnega razpisa RIP-09 kot posledica ciljno usmerjenih, strogih in visokih kriterijev subvencionirana podjetja, ki so bila v povprečju boljša od konkurence. Na tem mestu povzeman in zaključujem, da so absolutni zneski subvencioniranih projektov, absolutna višina subvencije, relativen delež subvencije z ozirom na celotno vrednost projekta, višja vlaganja zasebnega sektorja, spodbujanje sodelovanja med podjetji, sodelovanje podjetij z raziskovalnimi organizacijami ter spodbujanje uspešnejših podjetij glavne razlike ukrepov, usmerjenih v inovacije in razvoj v MSP pred in po vstopu Slovenije v EU, kar podaja odgovor na prvo raziskovalno podvprašanje.

Na osnovi analize rezultatov in učinkov tekom izvajanja projektov RIP-09 in po njihovem zaključku je opaziti spodbudne rezultate in učinke, kar podaja odgovor na drugo raziskovalno podvprašanje. Mnogi zastavljeni cilji javnega razpisa RIP-09, kot so število novih bruto zaposlitev, število inovacij, število novih patentov ter število opravljenih FTE, so bili doseženi še pred zaključkom izvajanja posameznih projektov. Podobno je bilo v primeru

podjetja Infinitus, d. o. o. Projekt brez evropskih sredstev ne bi bil tako obsežen in se ne bi izvedel v tako kratkem časovnem obdobju, kar je bilo v času razvoja produkta ključnega pomena. Še več, projekt razvoja sistema imotion v podjetju Infinitus, d. o. o., brez evropskih sredstev ne bi zaživel in ne bi bil izpeljan, saj ni bilo na voljo dovolj zasebnih sredstev. Podjetje je bilo v tistem času v začetni fazi razvoja, ko še ni aktivno tržilo svojega produkta. Več kot tri leta po zaključku projekta potrjujem, da brez podpore evropskih sredstev podjetje Infinitus, d. o. o., ne bi zaposlovalo 8 mladih ljudi, katerih povprečna starost je 29 let in katerih jedro ekipe je skupaj že več kot štiri leta. Ne bi bilo zmožno iz leta v leto povečevati svojih letnih prihodkov iz nekaj več kot 34.000,00 EUR leta 2009 v zgolj treh letih na več kot 1.560.000,00 EUR leta 2012 in prodati izdelke v 34 držav sveta. Poleg tega je posledica tudi razvoj in širitev konzorcijskih ter ostalih podjetij, s katerimi podjetje sodeluje v regiji. Kvalitativna študija primera podjetja Infinitus, d. o. o., potrjuje dejstvo, da zasebne naložbe prinašajo poleg neposrednega donosa zasebnemu investitorju tudi širšo družbeno korist.

Iz podanih ugotovitev sledi odgovor na temeljno raziskovalno vprašanje. Glavne karakteristike javnega razpisa RIP-09 prinašajo mnoge pozitivne učinke za podjetja med samim izvajanjem projekta in po zaključku le-tega. Slednje potrjuje kvalitativna študija primera podjetja Infinitus, d. o. o., ki brez uspešne prijave na javni razpis RIP-09 in pridobitve evropskih sredstev ne bi doseglo izjemnih poslovnih rezultatov. Ob upoštevanju različnih pozitivnih učinkov in glavnih karakteristik javnega razpisa RIP-09 potrjujem hipotezo iz uvoda, ki pravi, da javni razpis RIP-09, namenjen sofinanciranju MSP, z naslova ESSR, uveljavlja nov pristop k sofinanciranju raziskovalnih kapacitet v gospodarstvu in tako prispeva k izgradnji inovacijske sposobnosti slovenskih podjetij. Dodatno vrednost in pomen razpisu dajejo javnofinančne omejitve v času izvajanja razpisa kot posledica finančne in gospodarske krize. Neposredne subvencije so predstavljale pomemben vir javnih sredstev, s katerimi si je Slovenija prizadevala zagotoviti dodatna finančna sredstva za spodbujanje konkurenčnosti, inovativnosti ter R & R. Navkljub temu ugotavljam, da subvencija v mnogih primerih ne služi kot nadomestilo in finančna pomoč za skrbno načrtovan projekt razvoja novega produkta, ki bi se zgodil v vsakem primeru, in ne glede na ne/uspešno kandidaturo na javnem razpisu, temveč je največkrat predpogoj za zagon posameznega projekta.

9 LITERATURA

1. ABI research. 2011. *Digital Signage Market and Business Case Analysis*. Dostopno prek: <https://www.abiresearch.com/market-research/product/1005870-digital-signage-market-and-business-case-a/> (15. oktober 2014).
2. Agenda 2000 – za močnejšo in širšo Unijo – *Agenda 2000 – for a stronger and wider Europe*. Podpisana dne 15. julija 1997 v Strasbourgu s strani Sveta EU, sprejeta 25. marca 1999 v Berlinu. Dostopno prek: http://www.ab.gov.tr/files/ardb/evt/2_turkiye_a_b_iliskileri/2_1_ortaklik_iliskileri/2_1_4_diger/gundem_2000_eng.pdf (3. junij 2014).
3. Allen, David. 2005. Cohesion and the Structural Funds. V *Policy-Making in the European Union*, ur. Helen Wallace, William Wallace and Mark a Pollack, 213–242. Hampshire: Ashford Colour Press Ltd.
4. Amsterdamska pogodba – *Amsterdam Treaty*. Podpisana 2. oktobra 1997 v Amsterdamu, v veljavi od 1. maja 1999. Dostopno prek: http://www.evropa.gov.si/fileadmin/dokumenti/dokumenti/EU/Pravni_red/amsterdam.pdf (4. junij 2014).
5. ARRS. 2005. *Evidence izvajalcev raziskovalne in razvojne dejavnosti*. Dostopno prek: <https://www.arrs.gov.si/sl/evidreg/evid/predstavitev.asp> (4. oktober 2014).
6. Barros, A. R. 1993. Some Implications of New Growth Theory for Economic Development. *Journal of International Development* 5 (5): 531–558.
7. Bizi. Dostopno prek: <http://www.bizi.si/> (15. oktober 2014).
8. Bizovičar, Milka. 2013. *Petrol prvo podjetje po prihodkih, Krka po dobičku*. Dostopno prek: <http://www.delo.si/gospodarstvo/podjetja/petrol-prvo-podjetje-po-prihodkih-krka-podobicku.html> (15. december 2014).
9. Bourne, Angela K. 2003. The impact of European integration on regional power. *Journal of Common Market Studies* 41 (4): 597–620.
10. --- 2007. Regional Europe. V *European Union Politics*, ur Michelle Cini, 287–303. New York: Oxford University Press.
11. Bučar, Maja. 2001. *Razvojno dohitevanje z informacijsko tehnologijo?* Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
12. --- 2008. *ERAWATCH Country Report 2008: Slovenia*. Dostopno prek: http://erawatch.jrc.ec.europa.eu/erawatch/export/sites/default/galleries/migration_files/JRC50705SV.pdf (26. september 2014).
13. --- 2009. *ERAWATCH Country Report 2009: Slovenia*. Dostopno prek: http://erawatch.jrc.ec.europa.eu/erawatch/export/sites/default/galleries/migration_files/

PMCR-Slovenia_Full.pdf (27. september 2014).

14. Bučar, Maja in Metka Stare. 2004. Inovacijska politika v Sloveniji v luči Lizbonskih in Barcelonskih ciljev. *Teorija in praksa* 41 (5–6): 789–805.
15. Bučar, Maja, Karnar Primož, Anja Marija Ciraj in Sabina Kajnc Lange. 2007. *Strukturni skladi v Sloveniji – zadostno izkoriščen vir?* Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
16. Bučar, Maja in Mateja Mešl. 2008. *Evalvacija gospodarske relevance rezultatov in programov centrov odličnosti*. Ljubljana: Koncept inštitut za inovativnost in povezovanje.
17. Bučar, Maja, Anže Burger, Andreja Jaklič, Aljaž Kunčič, Matija Rojec, Marjan Svetličič, Metka Stare in Boštjan Udovič. 2012. *Evalvacija izvajanja politike podjetništva in konkurenčnosti v obdobju 2004-2009 s predlogi novih ukrepov in kazalnikov ter sprememb obstoječih ukrepov in kazalnikov*. Ljubljana: Center za mednarodne odnose.
18. Bučar, Maja in Boštjan Udovič. 2013. *ERAWATCH Country Report 2012: Slovenia*. Dostopno prek: http://erawatch.jrc.ec.europa.eu/erawatch/export/sites/default/galleries/generic_files/file_0487.pdf (27. september 2014).
19. Chesbrough, Henry. 2003a. *Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting from Technology*. Boston: Harvard Business Scholl Press.
20. --- 2003b. The Logic of Open Innovation: Managing Intellectual Property. *California Management Review* 45 (3): 33–58.
21. *Competence Centres of Slovenia*. Dostopno prek: <http://cocosi.si/> (26. september 2014).
22. Deloitte. 2004. *Zaključno poročilo »Evalvacija razpisov področja za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti v letih 2001 – 2003«*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
23. *Državni razvojni program 2001-2006*. 2001. Ljubljana: Ministrstvo za gospodarstvo.
24. Enotni evropski akt – *Single European Act*. Sprejet s strani Evropskega sveta 17. februarja 1986, v veljavi od 1. julija 1987. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/archives/emu_history/documents/treaties/singleeuropeanact.pdf (3. junij 2014).
25. *Enotni programski dokument 2004–2006*. 2003. Ljubljana: Vlada RS.
26. EU skladi. 2013a. *Operativni program krepitve regionalnih razvojnih potencialov*. Dostopno prek: <http://www.eu-skladi.si/predpisi/operativni-programi/2007-2013/operativni-program-krepitve-regionalnih-razvojnih-potencialov> (23. september 2013).
27. --- 2013b. Razpisi. Dostopno prek: http://www.eu-skladi.si/razpisi#c1=upravicenec&c0=100000&b_start=0&c5=ESRR&c9=KONKUREN%C4%8CNOST+PODJETIJ+IN+RAZISK+OVALNA+ODLI%C4%8CNOST (23. september 2014).

28. --- 2014a. *Enotni programski dokument za obdobje 2004-2006*. Dostopno prek: <http://www.eu-skladi.si/predpisi/operativni-programi/2004-2006> (15. september 2014).
29. --- 2014b. *Javni razpis 'Neposredne spodbude za skupne razvojno-investicijske projekte – RIP 09'*. Dostopno prek: http://www.eu-skladi.si/baze/razpisi_podatki/uvoz-20111201/JavnirazpisNeposrednespodbudezaskupnerazvojnoinvesticijskeprojekteRIP09/?searchterm=rip (4. oktober 2014).
30. Eurostat. 2014a. *First estimates of Research & Development in 2013: R&D expenditure just over 2 % of GDP in the EU28 in 2013*. Dostopno prek: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/9-17112014-BP/EN/9-17112014-BP-EN.PDF (9. december 2014).
31. --- 2014b. *Gross domestic expenditure on R&D, 2002–12*. Dostopno prek: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/File:Gross_domestic_expenditure_on_R%26D,_2002%E2%80%9312_%28%25_of_GDP%29_YB14.png (25. junij 2014).
32. Evropska investicijska banka. 2009. *The Turning Points of EU Cohesion Policy*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/policy/future/pdf/8_manzella_finalformatted.pdf (3. junij 2014).
33. Evropska komisija. 2001. *Innovation policy issues in six candidate countries: Cyprus, Czech republic, Estonia, Hungary, Poland and Slovenia*. Luxembourg: Directorate-General for Enterprise.
34. --- 2002a. *More research for Europe: towards 3% Framework Programme*. Dostopno prek: ec.europa.eu/research/era/pdf/com3percent_en.pdf (25. junij 2014).
35. --- 2002b. *Presidency conclusions: Barcelona European council*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/barcelona_european_council.pdf (31. avgust 2014).
36. --- 2003a. *Investing in research: an action plan for Europe*. Dostopno prek: eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0226:FIN:EN:PDF (25. junij 2013).
37. --- 2003b. *Investing in research: an action plan for Europe*. Brussels: Directorate General for Research. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/investing_en.pdf (25. september 2014).
38. --- 2005a. *Third Progress Report on Cohesion: Towards a New Partnership for Growth, Jobs and Cohesion*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005DC0192&from=EN> (3. junij 2014).

39. --- 2005b. *Nov začetek za Lizbonsko strategijo: rast in delovna mesta*. Dostopno prek: http://www.evropa.gov.si/fileadmin/dokumenti/dokumenti/lizbona/lizbonska_1.pdf (10. junij 2014).
40. --- 2007a. *Kohezijska politika: 2007–13: komentarji in uradna besedila*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/publications/guide2007_sl.pdf (10. junij 2014).
41. --- 2007b. *Green paper on Entrepreneurship in Europe – Zelena knjiga o podjetništvu v Evropi*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52003DC0027> (15. september 2014).
42. --- 2007c. *Towards European Research Area Science, Technology and Innovation: Key figures 2007*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/keyfigures_071030_web.pdf (12. september 2014).
43. --- 2008. *Kohezijska politika EU 1988 – 2008: vlaganje v prihodnost Evrope*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/panorama/pdf/mag26/mag26_sl.pdf (10. junij 2014).
44. --- 2012. *Izvajanje pakta za rast in delovna mesta*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/growth_report_sl.pdf (10. junij 2014).
45. --- 2013a. *Enlargement: From 6 to 28 members*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/enlargement/policy/from-6-to-28-members/index_en.htm (25. junij 2014).
46. --- 2013b. *State Aid*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/overview/index_en.html (25. avgust 2014).
47. --- 2014. *European research Area*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/research/era/index_en.htm (25. junij 2014).
48. Evropski svet. 2002. *Presidency Conclusions: Barcelona, 15 and 16 March 2002*. Dostopno prek: <http://www.european-council.europa.eu/council-meetings/conclusions/archives-2002-1993> (25. junij 2014).
49. Evropski parlament. 2013. *Ob 40. obletnici vstopa Danske, Irske in Velike Britanije v EU*. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/news/sl/news-room/content/20130125STO05491/html/Ob-40.-obletnici-vstopa-Danske-Irske-in-Velike-Britanije-v-EU> (17. november 2014).
50. Freeman, Cristopher. 1988. Japan: a New National System of Innovation. V Dosi, Freeman, Nelson, Soete: *Technical Change and Economic Theory*: 330–348. London: Pinter.

51. Freeman, Christopher in Carlota Perez. 1988. Structural crisis of adjustment. V *Technical Change and Economic Theory*, ur. Giovanni Dosi, Christopher Freeman, Richard Nelson, Gerard Silverberg in Luc Soete (ur.), 9–119. London in New York: Pinter Publishers.
52. Freeman, Christopher in Luc Soete. 1997. *The Economics of Industrial Innovation: third edition*. London: A Cassell Imprint.
53. Furman, Jeffrey L, Michael E. Porter in Scott Stern. 2002. The Determinants of National Innovative Capacity. *Research Policy* 31 (6): 899–933.
54. Generalni direktorat za regionalno politiko. 2014. *Principles*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/regional_policy/how/principles/index_en.cfm (25. junij 2014).
55. Google. 2012a. *Patents: Display for public use, WO 2006049586 A1*. Dostopno prek: <http://www.google.com/patents/WO2006049586A1?cl=en> (15. oktober 2014).
56. --- 2012b. *Patents: Device for storing a defibrillator especially in a public facility and providing information about its use, WO 2012134402 A1*. Dostopno prek: <http://www.google.com/patents/WO2012134402A1?cl=en> (15. oktober 2014).
57. Grossman, Gene M. in Elhanan Helpman. 1994. Endogenous Innovation in the Theory of Growth. *Journal of Economic Perspectives* 8 (1): 23–44.
58. Haukness, Johan. 1999. *Innovation Systems and Capabilities, STEP Working Paper, ISSN 1501-0066*. Oslo: Nifu.
59. Henkel, Joachim. 2006. *Selective Revealing in Open Innovation process: The Case of Embedded Linux*. Dostopno prek: <http://www.en.inno-tec.bwl.uni-muenchen.de/research/proj/abgeschlossen/oss/henkel.pdf> (15. julij 2014).
60. Ilič, Branko. 2001. *Socioekonomska analiza spodbude za inoviranje v podjetju*. Ljubljana: Znanstvena knjižnica FDV.
61. IMF. 2014. *World competitiveness yearbook: yearly reports*. Dostopno prek: <http://www.imd.org/wcc/news-wcy-ranking/> (18. avgust 2014).
62. Infinitus. 2009b. *ANEKS št. 1 k pogodbi št. RIP 09/41/24 o izvajanju in sofinanciranju projekta »Razvoj avdio-vizualnih prikazovalnikov (AVP) za zunanjo uporabo iMotion«*. Ljubljana: interno gradivo.
63. --- 2011a. *Letno poročilo leto 2011*. Ljubljana: interno gradivo.
64. --- 2011b. *Končno poročilo ob zaključku projekta*. Ljubljana: interno gradivo.
65. --- 2012a. *Infinitus strategy document*. Ljubljana: interno gradivo.
66. --- 2012b. *Letno poročilo leto 2012*. Ljubljana: interno gradivo.
67. --- 2013. *Letno poročilo leto 2013*. Ljubljana: interno gradivo.

68. --- 2014a. *Produced imotions: overview*. Ljubljana: Infinitus interno gradivo.
69. --- 2014b. *Sklep št. INT-104-MD/2014 o vlogi prijavitelja Infinitus d.o.o.* Ljubljana: Infinitus interno gradivo.
70. *Infinitus*. Dostopno prek: <http://www.infinitus.si/> (15. oktober 2014).
71. *Integrated Systems Europe*. 2014. Dostopno prek: <http://www.iseurope.org/home.php> (15. oktober 2014).
72. *Javni razpis »Neposredne spodbude za skupne razvojno-investicijske projekte – RIP-09«*. Ur. l. RS 19/2009. 13 marec 2009.
73. *Javni razpis za sofinanciranje individualnih nastopov podjetij na mednarodnih sejmih v tujini*. Ur. l. RS 21/2014. 28. marec 2014.
74. Lajh, Damjan. 2004. *EU Cohesion Policy in Slovenia: preparations for EU Structural Funds; How the Slovenian Hen Hatches the EU's Golden Eggs or not...* Ljubljana: Faculty of Social Sciences. Dostopno prek: <http://www.oeye.net/papers/slovenia-preparationsfortheeus.pdf> (15. december 2014).
75. --- 2005. *Izvajanje evropske regionalne politike v Sloveniji: doktorska disertacija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
76. --- 2006. *Evropeizacija in regionalizacija: spremembe na (sub)nacionalni ravni in implementacija kohezijske politike v EU v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
77. Lee, Sungjoo, Gwangman Park Yoon in Jinwoo Byungun. 2010. Open innovation in SME's – An Intermediated Network Model. *Research Policy* 39 (9): 290–300.
78. Lizbonska strategija – *Lisbon strategy* (poimenovana tudi Lizbonska agenda ali Lizbonski proces), sprejeta s strani Evropskega sveta 23–24 marca 2000 v Lizboni. Dostopno prek: <http://www.euractiv.com/future-eu/lisbon-agenda/article-117510> (25. junij 2014).
79. Lorenčič, Aleksander. 2011. *Gospodarska tranzicija v Sloveniji*. Dostopno prek: <http://www.sistory.si/hta/tranzicija/index-vpni.php?d=makroekonomska-podoba-Slovenije-1990-2004.html> (19. avgust 2014).
80. Lundvall, Bengt-Åke. 2007. National Innovation Systems - Analytical Concept and Development Tool. *Industry and Innovation* 14 (1): 95–119.
81. Malačič, Janez, Milena Bevc in drugi. 1995. *Faktorji gospodarskega razvoja: Strategija gospodarskega razvoja Slovenije*. Ljubljana: Zavod RS za makroekonomske analize in razvoj.
82. Majone, Giandomenico. 1994. The Rise of Regulatory State in Europe. *West European politics* 17 (3): 77–101.

83. Marks, Garry. 1992. Structural Policy in the European Community. V *Europolitics: Institutions and Policy making in the 'New' European Community*, ur. Alberta M. Sbragia, 191–224. Dostopno prek: <http://www.unc.edu/~gwm/unc.edu/assets/doc/marks%20-%20Structural%20Policy%20in%20the%20European%20Community.pdf> (4. junij 2014).
84. McCrow, Thomas. 2007. *Prophet of Innovation. Joseph Schumpeter and Creative Destruction*. Cambridge: Belknap press on Harvard.
85. Mencinger Jože. 2001. *Tranzicija: uspeh, polom ali nekaj vmes*. Dostopno prek: <http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=0CDIQFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.pf.unilj.si%2Fmedia%2Fmencinger.joze.desetlet.rtf&ei=GhoDVMOFLs3qaNi6gfgN&usg=AFQjCNGYhyI9RZvgBOrToPvdXsr61EroLg&sig=2=6XGhXYx6Fpw08Jg9YPPKYw&bvm=bv.74115972,d.d2s> (31. avgust 2014).
86. Metcalfe, John Peter. 1995. The Economic Foundation of Technology Policy: Equilibrium and Evolutionary Perspectives. V *Handbook of the Economics of Innovation and Technology Change*, ur. Paul Stoneman (ur.), xyz strani. Oxford: Blackwell.
87. Ministrstvo za finance RS. 2000. *Letno poročilo o državnih pomočeh v Sloveniji za leti 1998 in 1999*. Dostopno prek: http://www.mf.gov.si/fileadmin/mf.gov.si/pageuploads/nadz_pom/letna_poro%C4%8Dila/porocilo1999.pdf (25. avgust 2014).
88. --- 2003. *Peto poročilo o državnih pomočeh v Sloveniji*. Dostopno prek: http://www.mf.gov.si/fileadmin/mf.gov.si/pageuploads/nadz_pom/letna_poro%C4%8Dila/peto_lp_slo.pdf (25. avgust 2014).
89. --- 2004. *Šesto poročilo o državnih pomočeh v Sloveniji*. Dostopno prek: http://www.mf.gov.si/fileadmin/mf.gov.si/pageuploads/nadz_pom/letna_poro%C4%8Dila/porocilo_sesto.pdf (25. avgust 2014).
90. Ministrstvo za gospodarstvo. 2002a. Povzetek programa ukrepov za pospeševanje podjetništva in konkurenčnosti za obdobje 2002 – 2006. Dostopno prek: <http://www.mg.gov.si/fileadmin/mg.gov.si/pageuploads/DPK/PrograM1.pdf> (10. december 2014).
91. --- 2002b. *Analiza javnih razpisov področja za razvoj podjetniškega sektorja in konkurenčnosti Ministrstva za gospodarstvo*. Ljubljana: Ministrstvo za gospodarstvo.
92. --- 2004a. *Analiza javnih razpisov področja za razvoj podjetniškega sektorja in konkurenčnosti Ministrstva za gospodarstvo za leto 2004*. Ljubljana: Ministrstvo za gospodarstvo.

93. --- 2004b. *Analiza javnih razpisov področja za razvoj podjetniškega sektorja in konkurenčnosti Ministrstva za gospodarstvo za obdobje 2001-2003*. Ljubljana: Ministrstvo za gospodarstvo.
94. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. 2013a. *Letno poročilo o izvajanju Operativnega programa regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007–2013*. Ljubljana: MGRT.
95. --- 2013b. *Strateško poročilo o izvajanju Nacionalnega strateškega referenčnega okvirja v Sloveniji za obdobje 2007-2013 za leto 2012*. Ljubljana: MGRT.
96. --- 2013c. *Učinkovitost črpanja EU sredstev in finančna perspektiva 2014–2020*. Ljubljana: MGRT.
97. Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. 2013. *Centri odličnosti in kompetenčni centri*. Dostopno prek: http://www.arhiv.mvzt.gov.si/si/delovna_podrocja/znanost_in_tehnologija/centri_odlicnosti_in_kompetencni_centri/ (25. september 2014).
98. Minniti, Maria, William D. Bygrave in Erko Autio. 2005. *Global Entrepreneurship Monitor: 2005 Executive Report*. Dostopno prek: <http://www.gemconsortium.org/docs/download/261> (25. september 2014).
99. Mladi podjetnik. 2009. *Javni razpis »Neposredne spodbude za razvojno-investicijske projekte – RIP09«*. Dostopno prek: <http://mladipodjetnik.si/podjetniski-koticek/pridobivanje-sredstev/razpisi/aktualni-razpisi/javni-razpis-neposredne-spodbude-za-skupne-razvojno-investicijske-projekte-2013-rip-09> (4. oktober 2014).
100. Moussis, Nicolas. 1999. *Evropska unija: pravo, ekonomija, politike*. Ljubljana: Littera picta.
101. Mrak, Mojmir. 2004. *Kohezijska politika Evropske unije*. Ljubljana: samozaložba.
102. Murn, Ana. 2005. *Značilnosti finančnih ukrepov industrijske politike v Sloveniji*. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize.
103. Murn, Ana. 2006. Ugotavljanje učinkovitosti državnih pomoči. *IB revija* (4): 44–55.
104. Murn, Ana in Kmet, Rotija. 2002. *Poročilo o razvoju 2002*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2012/PoR_2012.pdf (27. avgust 2014).
105. *Nacionalni raziskovalni program*. 1995. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=NACP1> (19. avgust 2014).

106. Ocana, Juan Carlos. 2003. *The single European Act and the road toward the Treaty of the European Union*. Dostopno prek: <http://www.historiasiglo20.org/europe/acta.htm> (25. junij 2014).
107. OECD. 2014a. *GERD as percentage of GDP*. Dostopno prek: http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=MSTI_PUB# (29. avgust 2014).
108. OECD. 2014b. *Glossary of Statistical terms*. Dostopno prek: <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=1162> (29. avgust 2014).
109. Open Innovation EU. 2013. *Open Innovation*. Dostopno prek: <http://www.openinnovation.eu/open-innovation/> (19. maj 2014).
110. *OP RR*. 2007. Ljubljana: MGRT. Dostopno prek: http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.euskladi.si%2Fostalo%2Fbrosure%2FOPRR.pdf&ei=0uweVP3xN9Te7Aa3oID4Cg&usg=AFQjCNHqFqzeZlIi_eGa6p3Nt7b6F6SIaw&sig2=nQaDTcVdD_RTsvUuVBFRxA&bvm=bv.75775273,d.ZGU (14. september 2014).
111. Pack, H. 1994. Endogenous Growth Theory: Intellectual Appeal and Empirical Shortcomings. *Journal of Economic Perspectives*. 8 (1): 55–72.
112. Pogodba o Evropski uniji – *Treaty on European Union*. Sprejeta s strani Evropskega sveta 7. Februarja 1992 v Maastrichtu, v veljavi od 1. novembra 1993. Dostopno prek: http://www.evropa.gov.si/fileadmin/dokumenti/dokumenti/EU/Pravni_red/maastricht.pdf (4. junij 2014).
113. Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in jeklo – *Treaty establishing European Coal and Steel Community*. Podpisana 18. aprila 1951 v Parizu, v veljavi od 23. julija 1952. Dostopno prek: eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=CELEX:11951K/TXT&from=DE (23. junij 2014).
114. Pogodba o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti – *Treaty establishing European Economic Area*. Podpisana 25. marca 1957 v Rimu, v veljavi od 1 januarja 1958. Dostopno prek: www.evropa.gov.si/fileadmin/dokumenti/dokumenti/EU/Pravni_red/rimski-pogodbi.pdf (23. junij 2014).
115. Porter, Michael E. 1998. *Clusters and the new economics of Competition*. Dostopno prek: <https://hbr.org/1998/11/clusters-and-the-new-economics-of-competition/> (12. december 2014).

116. Potočnik, Janez, Marjan Senjur in Franjo Štiblar. 1995. *Strategija gospodarskega razvoja Slovenije: Približevanje Evropi – rast, konkurenčnost in integriranje*. Ljubljana: Zavod RS za makroekonomske analize in razvoj.
117. *Pravilnik o uveljavljanju davčnih olajšav za vlaganja v raziskave in razvoj*. Ur. l. RS 138/2006. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlurid=20065998> (15. december 2014).
118. *Pravilnik o uveljavljanju davčnih olajšav za vlaganja v raziskave in razvoj*. Ur. l. RS 75/2012. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlurid=20122855> (15. december 2014).
119. *Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji*. 2005. Dostopno prek: http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/DPK/SI_NRP_2005_SLO_kon_na_verzija__28.10.2005.pdf (26. september 2014).
120. Reiner, Martin (1998) Financing EU Cohesion Policy in Central and Eastn Europe. *Intereconomics* 5(6): 103–111.
121. Rimska pogodba – *Treaty of Rome*. 1957. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/archives/emu_history/documents/treaties/rometreaty2.pdf (07. junij 2014).
122. Romer, Paul Michael. 1990. Endogenous Technological Change. *The Journal of Political Economy* 98 (5): 71–102.
123. --- 1994. The Origins of Endogenous Growth. *Journal of Economic Perspectives* 8 (1): 3–22.
124. Sicherl, Pavle in Aleš Vahčič. 1999. *Model indikatorjev za podporo odločanju o razvojni politiki in za spremljanje izvajanja SGRS*. Ljubljana: Center za socialne indikatorje.
125. Schmitter, P. C. 1969. Three neofunctional hypothesis about international integration. *International organisation* 23(1): 161–166.
126. Schumpeter, Joseph. 1934. *The Theory of Economic Develoment; an inquiry into profits, capital, credit, interest and the business cycle*. Cambridge: Harvard University Press.
127. Shapiro, Carl in Hal Varian. 1999. *Information rules: a strategic guide to the network economy*. Boston: Harvard Business Scholl Press.
128. Silvernerg, Gerald in Bart Verspagen. 1994. Learning, innovation and Economic Growth; A Long termmodel of industrial dynamics. *Industrial and corporate change* (3): 199–223.
129. *Sklep o ustanovitvi Javne agencije RS za spodbujanje podjetništva, inovativnosti, razvoja, investicij in turizma*. Ur. l. RS 80/2012 (26. oktober 2012).

130. Sorčan, Stojan. 2002. *Raziskovalna dejavnost na Slovenskem v 90. letih dvajsetega stoletja*. Ljubljana: SAZU.
131. Spirit. 2009a. *Raziskovalno investicijski projekti*. Dostopno prek: <http://mladipodjetnik.si/podjetniski-koticek/pridobivanje-sredstev/razpisi/aktualni-razpisi/javni-razpis-neposredne-spodbude-za-skupne-razvojno-investicijske-projekte-2013-rip-09> (4. oktober 2014).
132. --- 2009b. *Javni razpis »Neposredne spodbude za skupne razvojno-investicijske projekte – RIP09«*. Dostopno prek: http://www.spiritslovenia.si/resources/files/doc/javni_razpisi/TIA/RIP2009/besedilo_razpisa_2.pdf (4. oktober 2014).
133. --- 2009c. *Informativni dan: Javni razpis »Neposredne spodbude za skupne razvojno-investicijske projekte – RIP09«*. Dostopno prek: <http://www.spiritslovenia.si/resources/files/pic/razpisi/2009/7InformativnidanRIP09.pdf> (4. oktober 2014).
134. --- 2009d. *Sklep o izbranih prijaviteljih na javnem razpisu RIP-09 (prvo odpiranje)*. Dostopno prek: http://www.spiritslovenia.si/resources/files/doc/javni_razpisi/TIA/RIP2009/SkupniSKLEPoizbranihprojektihRIP09.pdf (4. oktober 2014).
135. --- 2009e. *Priloga 5: RIP 09: Navodila za določitev velikosti projekta*. Dostopno prek: <http://www.spiritslovenia.si/resources/files/pic/razpisi/2009/Priloga%205%20RIP09%20Navodila%20za%20dolocitev%20velikosti%20podjetja%20in%20stevila%20zaposlenih.pdf> (6. oktober 2014).
136. SPIRIT Slovenija. 2014. *Konferenca »Z znanjem do odličnosti«*. Ljubljana: Hotel Mons.
137. --- 2013. *Inovativno okolje*. Dostopno prek: <http://www.podjetniski-portal.si/ustanavljam-podjetje/inovativno-okolje/tehnoloski-parki-in-inkubatorji> (15. september 2014).
138. Stern, Scott, Michael E. Porter in Jeffrey L. Furman. 2000. *The Determinants of National Innovative Capacity. NBER Working Paper Series, WP7876*. Cambridge: National Bureau of Economic Research.
139. *Strategija gospodarskega razvoja Slovenije*. 2001. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/projekti/01_sgrs-besedilo.pdf (18.08.2014).
140. Strmišnik, Igor in Jana Jevševar. 1995. *Strategija gospodarskega razvoja: scenarij gospodarskega razvoja Slovenije do leta 2000*. Ljubljana: Zavod RS za makroekonomske analize in razvoj.
141. Strmišnik, Igor in Branka Tavčar. 1999. *Strategija gospodarskega razvoja Slovenija – razvojni scenarij*. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.

142. SURS. 2013. *Kazalniki za raziskovalno-razvojno dejavnost po statističnih regijah, Slovenija, letno*. Dostopno prek: <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp> (27. september 2014).
143. Sušjan, Andrej. 1995. *Postkeynesianska ekonomska teorija: vzpostavljanje alternative neoklasični ekonomiki*. Ljubljana: Znanstvena knjižnica FDV.
144. SVLR. 2007. *Sprememba javnega razpisa »Neposredne spodbude za skupne razvojno-investicijske projekte – RIP09«*. Dostopno prek: http://www.arhiv.svlr.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article/585/2067/ (4. oktober 2014).
145. --- 2008. *NSRO*. Ljubljana: SVLR. Dostopno prek: <http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0CCoQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.euskladi.si%2Fostalo%2Fbrosure%2FNSRO20072013.pdf&ei=YuseVOrRK4nnygOXloGgAw&usq=AFQjCNF9tWQu1j3moPu9SQk4vY2eGk6A&sig2=2uPH5ZF6MzcjtA3PomA63w&bvm=bv.75775273,d.bGQ> (14. september 2014).
146. --- 2010. *Končno poročilo EPD RS za programsko obdobje 2004-2006*. Ljubljana: SVLR.
147. --- 2008. *Letno poročilo 2007 o izvajanju Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007-2013*. Ljubljana: SVLR.
148. --- SVLR. 2009. *Letno poročilo 2008 o izvajanju Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007-2013*. Ljubljana: SVLR.
149. Tehnocenter Univerze v Mariboru. 2010. *Innovation Benchmarking Report: Infinitus d.o.o.* Maribor: Tehnocenter Univerze v Mariboru.
150. TIA. 2009a. *Sklep o izbranih prijaviteljih na javnem razpisu RIP-09 (prvo odpiranje)*. Ljubljana: TIA.
151. --- 2009b. *Sklep prijavitelju Infinitus d.o.o. (evidenčna št. RIP 09/41) o odobritvi sofinanciranja projekta »Javni prikazovalnik za zunanjo uporabo – AVP«*. Ljubljana: interno gradivo.
152. --- 2012a. *Analiza rezultatov in učinkov javnih razpisov TIA na področju tehnološkega razvoja in inovativnosti 2006-2011*. Ljubljana: TIA.
153. --- 2012b. *Odgovori na anketni vprašalnik, poslan s strani TIA vsem sodelujočim podjetjem na Javnem razpisu RIP-09, o rezultatih in učinkih izvajanih projektov*. Ljubljana: interno gradivo.
154. Tišler, Miha. 2014. *Intervju z g. Marko Trček, direktor podjetja Kvader MT d.o.o.* Horjul, 21. oktober 2014.

155. UMAR. 2005. *Strategija razvoja Slovenije*. Ljubljana: UMAR. Dostopno prek: http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.umar.gov.si%2Ffileadmin%2Fuser_upload%2Fprojekti%2F02_StrategijarazvojaSlovenije.pdf&ei=CseVMfoNMXnyQPWkoD4DA&usg=AFQjCNEiTbTzKtUFh0U6UzFQyyo53y_TUQ&sig2=iHIHb5zfwJyF7p0jzjz5Jg&bvm=bv.75775273,d.bGQ (14. september 2014).
156. --- 2007. *Poročilo o razvoju 2007*. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2007/POR_2007.pdf (15. september 2014).
157. --- 2014. *Poročilo o razvoju 2014*. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2014/POR_2014.pdf (25. september 2014).
158. Vidrih, Ana. 2002. *Dejavnost raziskovanja in razvoja v Sloveniji*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
159. Wallace, Helen in Young Alasdair R. 1977. *Participation and Policy Making in the European Union*. Oxford: Clarendon Press.
160. World Bank. 2014. *Doing Business: Economy Profile: Slovenia*. Dostopno prek: http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/~/_media/giawb/doing%20business/documents/profiles/country/SVN.pdf (25. september 2014).
161. Zajc, Mojca Dušica. 2012. *Soustvarjanje in prenos znanja med malimi in srednjimi podjetji ter raziskovalnimi organizacijami*. Dostopno prek: <http://knjigarna.fdv.si/s/u/pdf/431.pdf> (25. junij 2014).